

tv-15 naš TOVARIS

Št. 10
12. marca 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Demokracija na preizkušnji

Ob škandalu v idejnem svetu

Usoda tedenskega časnika je pač, da caplja za dogodki ter spoznanji in sporočili o njih. Tako se nam dogaja tudi v primeru 57. številke Nove revije in plakata za propagando dneva mladosti – dveh provokacij, ki sta razburili vso Jugoslavijo. Naš celovitejši odziv na ta pojava je videti še toliko bolj zapoznel, kolikor je neizpodbitno, da so slovenski borci NOB, katerih glasilo smo, v svojih organizacijah in znotraj socialistične zveze med prvimi z vso odločnostjo reagirali na oba omenjena dogodka, zavedajoč se, da sta povzročila težko popravljivo moralno-politično škodo v naših nacionalnih in mednarodnih odnosih.

Oblike in razsežja provokacij

Preden bomo skušali v prostem povzetku prezentirati mnenje večine borcev o tej zadevi, moramo v kratkih črtah ponoviti vsaj tiste trditve nekaterih avtorjev v Novi reviji, ki jih je naša samoupravna javnost obsodila brezpogojno – torej tako, da jim je odrekla pravico do preverjanja v običajni demokratični razpravi.

Takšne trditve v Prispevkih za slovenski nacionalni program (ob nešteti drugih, bolj parcialnih, ki se tudi zdijo vprašljive), so naslednje:

Avnojska Jugoslavija da je nelegitimna državna tvorba, kajti osvobodilni boj in revolucija, ki so ju sprožili in vodili komunisti, naj ne bi premočila vsenarodnih pooblastil. Vsi negativni pojavi v slovenski družbi, vključno kajpada s sedanjo politično gospodarsko krizo, naj bi bili krivda KPJ, oziroma ZKJ. Makedonija in Črna gora da nimata pogojev za nacionalno samostojnost,

republika BiH ne za lastno državnost, Vojvodina pa ne za avtonomnost. (Vse oblike državnosti naj bi bile tem federalnim enotam vsiljene, zato da je tudi vsa SFRJ državno pravno neobstoja tvorba). Slovenija da nima v okviru SFRJ nobene perspektive, kajti njena samoodločba in suverenost da sta nični. Njena rešitev da je v večstrankarskem sistemu in odcepitvi. Socialistično samoupravljanje naj bi bilo zabloda, češ da je zgrajeno na umetno vzpostavljeni nadvladi razrednega nad nacionalnim... Toda kaj bi še naštevali te grozljivo abotne teze, ki jih je slišati domala fantastično, saj je bilo zadnje dni vse to ničkolikokrat obelodanjeno, apostrofirano in komentirano! Te neresnice so v Prispevkih ovesene še s sto in sto dodatnimi strupenimi navedki, ki jih po pravilu »pojasnjujejo« in »podpirajo« obilna »znanstveno teoretična« modrovanja in sofistična izvajanja, med katerimi se marsikatero zaokroži in poantira v novo in novo žalitev našega družbenega sistema, naše zgodovinske poti, zveze komunistov, armade...

Štafetni plakat (in še nekateri na srečo neuresničeni koncepti kulturnih manifestacij v zvezi s štafeto), katerega pojav je deloval bolj na čustva kakor na intelekt množic in je učinkoval zategadelj kot hipno netivo domala še nevarnejše, je sprožil dodatni val protestov in obsodb. Plavolasemu mišičastemu mladcu, nakičenemu z jugoslovanskimi insignijami (od goloba miru in osmerih plamenic do zastave z rdečo zvezdo in Triglava v ozadju), sicer ni uspelo priteči na onih nešteto tisoč razstavnih pozicij, s katerimi je hotel tedne in tedne strmeti v Jugoslovane s

svojim vzvišenim izrazom arijskega nadčloveka. Potem, ko se je ta lepote iz ateljeja avantgardnih »umetnikov« (beri: mazaških plagiatorjev) veselo prebil skozi žirijo in štafeta odbora (res, kako luciden okus in političen čut so pokazali vsi ti ocenjevalci!), ga je prav po naključju ustavil en sam občan z zdravo pametjo. V javnosti je dobesedno zavrelo, ko se je razvedelo, da naj bi ta junak, prekopiran po nacističnem šimlu in na novo inkarniran »po načelih neke zakonite moderne umetnostne smeri«, zatolkel štafeto mladosti v absurd in nič. Vse preblizu je še osvobodilni boj jugoslovanskih narodov, vse preveč še bolj njegove strahotne žrtve, da bi smelo biti dopuščeno tako dejanje! Naj si kdo misli o pomenu, potrebnosti ali preživelosti štafete, kar si hoče – revolt množic in še posebej borcev NOB v Sloveniji in vsepovsod v državi ni pomnil plebiscita za ali proti štafeti, marveč se je postavil po robu cinčni provokaciji družbine Novi kolektivizem.

Toda četudi sta bili diverziji Nove revije in Plakata pri priči razkrinkani, javno ocenjeni in obsojeni, sta vendar povzročili, kot že rečeno, ogromno škodo. Borci, ki so se zadnje dni protestno zbirali v svojih organizacijah, so ugotavljali zlasti dve vrsti škode.

Črna ovca Slovenija

Predvsem je avtorjem Prispevkov in Plakata uspelo, da so vzeli v zakup velik del jugoslovanske javne in osebne pozornosti ter jo odtegnili od resničnih družbenih problemov. Kar naenkrat so ti vsiljeni vetrni mlini poživljali energije, ki bi se morale usmeriti k nameravanim ustavnim spre-

membam, novim zakonom, gospodarskim ukrepom, akutnim kulturnim vprašanjem in nasploh k stabilizacijskim snovanjem. Namesto da bi slovenski delegati v Zvezi uveljavljali svoje strateške predloge glede premnogih politično gospodarskih dilem, n. pr. izvorno samoupravno težnjo, naj bo dohodek vezan na tiste, ki ga ustvarja, so se morali neproduktivno braniti zaradi novorevijskih in drugih deviacij in pojasnjevati teze, ki jih je vzpostavljali že mladinski kongres v Krškem. Namesto z gospodarskimi stališči so se hočeš nočeš morali ukvarjati z vprašanji o stavkah, civilni družbi, alternativnih gibanjih, štafeti, civilnem služenju vojaškega roka, konstituiranju »sklada solidarnosti« in podobnih »slovenskih« specialitetah...

Druga vrsta škode je nastajala, nastaja in bo žal še nastajala zaradi podzvestnega ali celo zavestnega in pomalem škodoželjnega istovetenja vse Slovenije in Slovencev z novorevijsko diverzijo. V poplavi ostrih reakcij na »Prispevke« so se pojavili, žal, tudi nestrpni napadi na našo republiko v celoti, represivne grožnje, pogromaške kampanje, celo nezaupnice slovenskemu državnemu in političnemu vodstvu. Kakor da je v beli trop federalnih enot zašla Slovenija (skupaj s Kosovom) kot druga črna ovca... Ob redkih treznih ocenah situacije prihajajo zdaj iz drugih delov države tudi nevarno posplošena mnenja, da se v Sloveniji kot protirevolucija, ki da zajema že kar ljudske množice... Še nevarnejše od takih radikalnih pretiravanj je seveda rastoč bolj ali manj množičen neprijazen odnos do Slovenije in Slovencev, ki se kaže v mnogih drobnih dnevnih stvareh. Novo revijo je prebralo neznatno število ljudi. Toda potem, ko so njene elitistične umotvore posredovala, razložila (in pogosto celo zlonamerno preinterpretirala) domala vsa sredstva javnega obveščanja po državi, je Nova revija dala ne le povod za upravičeno ogorčenje, temveč tudi priložnost za izbruhe nasprotnega šovinizma ter za prebujanje demajoče zavisti zaradi boljšega ekonomskega položaja in domnevne privilegiranosti Slovenije. Nenadoma se je zazdel veljaven tisti

del memoranduma srbskih akademikov, ki se je bil postavil zoper Edvarda Kardelja, češ da je delal nenačelno, ne v korist vse države, marveč v korist Slovencev... Skratka, socialistična demokracija in pluralizem samoupravnih interesov sta tako pretrpela hude udarce.

Reagiranje borcev

Opis razpoloženja med slovenskimi borci NOV ob teh dogajanjih ne more in ne sme mimo neke očitne dvojnosti, ki je nastala v borčevskem doživljanju afere. Na eni strani so se borci kot integralni del SZDL podredili naslednici svoje osvobodilne fronte, ki je pozvala k poglobljenemu dialogu z avtorji Prispevkov (podobno se je postavila tudi ZKS), na drugi strani pa so kot samostojna organizacija zahtevali odločnejše idejno razčiščenje.

Zahtevo po ostrejšem ravnanju opirajo borci med drugim na historiat svojega boja proti bolj ali manj javni in že dolgo trajajoči eskalaciji desničarstva. Mislijo, da bi njihov boj lahko preprečil sedanjo travmo, če ne bi bil tolikanj osamljen in nerazumljen (če bi v zvezi komunistov in Fronti užil izdatnejšo podporo).

Izza sedemdesetih let in vseh skozi pozneje so borci kazali s prstom na dvomljivost izjav »alternativcev«, češ da hočejo odpirati nova obzorja v demokraciji in v slovenskem narodnem vprašanju. V teh »pogumnih« obravnavah so prednjačili Radio Študent, Tribuna, Mladina, Nova revija. Borčevski delegati v SZDL niso zamujali opozarjati, kako se razglašena načela in dejanja teh povezanih medijskih sredstev razhajajo, kako vse bolj delujejo izven socialistično samoupravnih procesov in interesov, kako vzpostavljajo nam tuje ideje o tako imenovani civilni družbi, kako se gibljejo vse bolj na robu dovoljenega in kako prenašajo svoje patente že tudi v širši jugoslovanski prostor. In vse to se je razvijalo, so ničkolikokrat opominjali borci, ob širokosrčni materialni podpori in zmigovanju z rameni večine subjektivnih sil naše samoupravne družbe.

(nadaljevanje na 3. strani)

Smučarski praznik na Javorovici

Tradicionalna smučarska prireditev, že petnajsta po vrsti, na Javorovici nad Šentjernejem je tudi letos uspela, pripravili pa so jo prizadevni člani ŠD Šentjerne, tamkajšnja krajevna skupnost in delovna organizacija tozd Iskra, skupnost borcev 5. SNOUB Ivana Cankarja ter Rašica, ki je prispevala praktična darila za najboljše uvrščene.

Veleslaloma za memorial 4. bataljona Cankarjeve brigade se je udeležilo 155 smukačev od cicibanov do veteranov, po kategorijah pa se je uvrstilo 110 tekmovalcev. Moštveno je bila najboljša ekipa SD Rog pred SD Šentjerne in SD Gorjanci, pri veteranih pa Tončka Grubar (SD Šentjerne) in Tone Vesel (SD Rog). Daljši zapis objavljamo na zadnji strani.

Jože Čurin

Startajo borci, nekdanji pripadniki Cankarjeve brigade

Ob stoletnici Žutkove mame iz Šempasa Štiri generacije Peliconov ostajajo na svoji zemlji

Vsa človeška umetnost in filozofija sta ujeti v večno nihanje med človeškim vekom in nesmrtnostjo, med opredeljevanjem tistega, kar je v času enega človeškega življenja dosegljivo, in onega, kar to življenje zapušča novim rodovom v dediščino. Na to sem pomislila, ko sem se znašla v prijazni primorski hiši, lučaj od nenavadne vaše cerkve, sredi Šempasa v Vipavski dolini, kamor me je pravzaprav pripeljal podatek, da tam biva Antonija Pelicon, partizanska mati, ki prav te dni praznuje svoj stoti rojstni dan.

Včasih je novinarju preprosto potrkati na vrata in povedati, po kaj je prišel, čeravno je razumljivo, da so odzivi ljudi različni. Tokrat mi je bilo kar malo nerodno, ko sem vstopila v prostorno, toplo kuhinjo Žutkovih, (kakor se po domače pravi pri hiši). Mati so sedeli pri velikem zakurjenem štedilniku in se pripravljali k malici; stregla pa ji je hči Luviška (Alojzija), ki je tudi že obtežena s svojimi leti. Nekako umirjena podoba življenja, ki ima svoj ritem, je govorila o svoji izpolnjenosti, zato se je za hip zazdelo, da nasilno vdiram v neko idilo.

Podoba se je hitro spremenila, ko so začeli v izbo prihajati ostali domači, takorekoč štiri generacije Peliconov, ki še vedno ostajajo na vasi, z zemljo in kmečkim življenjem. Res pa je, da se je od tistih dob, ko je Peliconova mati svojemu prvemu možu rekla pred oltarjem da, veliko tega spremenilo. Minili sta dve vojski, umrla sta oba moža in več otrok, dva sta padla med partizani... Žutkova hiša, nekdanj daleč naokoli znana gostilna in mesnica, je doživela številne prezidave, mladi pa so si naredili tudi nove hiše, bolj po meri novemu načinu življenja.

Za »baljo« je šla

Čeprav že nekaj časa ne more več prav spregovoriti in jo pri besedovanju razume le domače, vajeno uho, sva se vendar s pomočjo hčere Luviške in snaha, pogovorili. Česar ne more povedati beseda, dopolni njeno živahno oko in odločno pritrdjevanje, kadar bližnji povedo tisto, kar je sama hotela povedati.

Kot mlada žena, ki se je z ene Peliconove družine prisenila k drugi, prav tako Peliconovi, je v tistih daljnih časih odhajala v staro Gorico kot »balja« – dojlja. Zato, ker gostilne in mesnice, kakršne so bile v tistih časih, niso prinašale toliko dobička, da bi lahko domači udobno živeli. »Po maši, v nede-

ljo, pa ob pogrebih in krstih, so prihajali ljudje v »oštarjo« na kakšen kozarček,« pravi Luviška. Denarja je bilo malo, gostiln pa je bilo samo v Šempasu (še pred drugo vojno) kar pet ali šest. Mesar, kakršen je bil drugi Antonijin mož in tudi še sin Edvard, je po cel teden v domači in okoliških vaseh prodajal eno samo zaklano kravo ali vola. »Ljudje so iz dneva v dan jedli polento, včasih zabeljeno, včasih ne. »Če je bil pri hiši kruh, je bil vselej le sirkov (koruzni, op. nov.) glavna poljščina pa je bila – koruza.

Za dojlje so iz teh krajev pogosto odhajale mlade žene, da bi tako prinesle k hiši

Kdo bi preštel ves Peliconov rod?

Sredi pogovora o starih časih so se nam pridružili še Antonijin sin Edvard ter njegova (od treh) sinova Julij in Pepi. Poskušali smo prešteti, koliko je pravnukov, pa se je začelo zatikati, saj smo vsakič tega ali onega pozabili. Menda jih je tam okrog petnajst. Toda, kolikor jih že je, kaže, da bodo ostali v tem kraju. Danes je kljub težavam, ki jih lahko začne naštevati sodobni kmetovalec, vendarle v Šempasu lažje živeti kot nekoč.

Nova, komaj pet let stara šola je nadomestila stolet-

Antonija Pelicon-Žutkova mama pri šestdesetih, neko ob koncu druge svetovne vojne

še kak dodaten dinar. Zgodba me je spomnila na Prešerna in nekatere narodne pesmi... »Sicer pa v naši vasi še pred to zadnjo vojno skoraj ni bilo redno zaposlenih,« se je pogovoru pridružil sosed – čebelar. »Le dva sta hodila v redno službo in dočakala tudi upokojitev. Vsi drugi vaščani so razen kmetovanja poprijeli za različna priložnostna dela, ki so bila zvečine povezana z gradnjo cest, dekleta in žene pa so nosile v staro Gorico zelenjavo in prvo sadje, največ češenj. Danes ni več hiše v vasi, kjer bi ne bil zaposlen vsaj en član družine.«

no šolsko stavbo pri cesti in priča, da je mladine dovolj. Ko končajo šolanje, odhajajo na delo v Novo Gorico, v Ajdovščino, Vipavo, v Batuje... in večina še doma obdeluje zemljo. Ta pa v prihodnosti obeta vse več, saj so tudi šempaske polje meliorirali in si obetajo, da bo tudi njihovo zemljo namakala voda iz novega sistema, iz umetnega jezera, ki nastaja nad Vogrskim.

Seveda je tako: če bi vse ostalo pri starem in bi spremembe zajele le druge bližnje kraje, bi domačini rekli, da so nanje pozabili.

Ker je melioracija zajela tudi nje, so pripombe drugačne. Starejši kmetje pravijo, da so izginila vsa drevesa, beke in češnje, da zato veter veliko bolj neusmiljeno potegne čez polje... mlajši pa se skeptično sprašujejo, če bo voda za namakanje polj res pritekla tudi na njihova zemljišča. Kakšna pikra pade tudi na račun vikendašev, ki da si v bližini novonastajajočega jezera »že izbirajo parcele«...

Vse bolj daleč je čas, ko so v Žutkovi gostilni vsak večer postavili na okno »lumin« – petrolejko, (kar je bilo za vse gostilne obvezno) in so ga upihnili po deseti zvečer, ko so zapirali. »Pa le zraven zapišite,« me opomni sosed – čebelar, »da v tistih starih časih ni bilo dovoljeno točiti alkohola pred dešeto zjutraj!...«

Malvazija in rebula

Vino, ki so mi ga postregli, ko sem jih obiskala, je najbrž še vedeno podobno tistemu, ki so ga stregli v stari Žutkovi gostilni. Malvazijo in rebulo pridelujejo in to je tudi njihov glavni kmečki pridelek. Nekaj ga stisnejo za domačo rabo – za sproti, nekaj grozdja pa prodajo zadrugi. Za obdelavo trt imajo Edvardovi sinovi na voljo takorekoč vso sodobno mehanizacijo, saj drugače poleg službe ne bi vsega zmogli.

Mladi gospodarji so hodili v šole, eden je ekonomist, vsi po vrsti zagotavljajo, da prihajajo časi, ko bo zemlja vse več vredna in bodo ljudje vsak košček obdelali. Zavedajo se, da je to tudi prihodnost njihovih otrok in tako (čeprav po tihem) tudi upajo, da bo kateri od njih, če že ne vsi, nadaljeval družinsko tradicijo.

Navsezadnje življenje na vasi nikoli ni dolgočasno. Imajo trgovino in vse najnujnejše, tudi dvorano za prireditve. V bližnji cerkvi, kjer imajo nove orgle, pa je že nekajkrat koncertiral Hubert Bergant.

Ko smo že pri cerkvi, pa povejmo še to, da so menda Italijani med zadnjo vojno iz zvonika pobrali zvonove, ki so bili daleč naokrog znani kot tisti, ki najlepše pozvanjajo.

Novi obeti – nove skrbi

Nekdanje novosti, ki so poglavalno življenje v hitrejši tek, so za našo stoletno slavljeno še pomenile revolucijo – ko je na primer leta 1936 prišla v vas elektrika. Današnjih obetov ji ni več mar. Zato pa tem bolj zanima njene vnuke, kje bo potekala nova »osimska cesta«. Tekla bo menda tudi po robu šempaske polj in še dodatno spremenila podobo življenja v teh krajih; na bolje – upajo vsi! Alojzijina hči Luviška pa že danes pravi, da je v primerjavi s starimi časi »vsak dan velika noč«, saj so v njeni mladosti na mizah vaških hiš videli in okusili meso le ob največjih praznikih, belega kruha, kakršnega so mi ponudili (še toplega, iz peči), pa tako in tako niso poznali.

Oko spomina

Vse, o čemer smo se pogovarjali, je poslušala in

Tudi lani, pri devetindevetdesetih letih so ji vsi znanci in sorodniki pri srčno voščili

prikimavala posameznim mislim. Včasih bi nepozoren obiskovalec že pomislil, da je zadremala, ko nenadoma opazi lesk v njenih očeh – še posebno, ko nanesse beseda na njuna sinova – partizana, ki sta padla nedaleč od doma: na Angela, ki mu je bilo komaj dobrih sedemnajst in je padel na Vogrskem in na Julija, ki je padel na Grahovem pri Tolminu. Potem je tu še spomin njenega sina Edvarda, ki je kot italijanski vojak preživel dve leti in pol v ruskem ujetništvu v Ukrajini... tam, kjer je videl celo grapo napolnjeno z zaledenimi trupli ljudi,

kjer je v hudi zimi poleg njega tiho ugasnilo v ledenem objemu prenekatere življenje... Vse to so doživljajo in spomini, ki jih vsakdo zase, nosijo domači nekje globoko v sebi in jih prekrivajo z dogodki iz vsakdanjega življenja. Potem pridejo obiski in vrtajo v preteklost... oko se zariši in sicer spokojni mir stoletne starke je za hip porušen.

Na mizi pa je velik šopek svežih rož, ki so ga prinesli krajevni borci, znamenje, da niso pozabili njihove stoletne Antonije Pelicon-Žutkove partizanske mame.

B. Ž. J.

Julka Kocijan – nepozabna partizanska mama

V naši KS Mirna se je v devetdesetem letu starosti od nas poslovila Julka Kocijanova, po vsej mirnski dolini znana partizanska mama.

Kot Zakrajškova se je rodila 20. decembra 1897 v Kamni gori pri Trebnjem. Mlada se je poročila. V družini je bilo 9 otrok. Kruta smrt jim je kmalu vzela dobrega moža in skrbnega očeta. Tako se je morala sama boriti za obstoj številne družine šestih hčera in dveh sinov. Dan in noč je morala trdo delati, da je preživela vse svoje otroke.

V svojem življenju je preživela tudi kruti april 1941. leta, ko so prvi sovražni tanki zaropotali v našo mirnsko dolino in vse sosednje vasi. Začela se je druga svetovna vojna. Mogočne bukve ob skromnem domu so hitele brsteti in zeleneti, kot bi vedele, da bodo kmalu prevzele pomembno nalogo – prvim aktivistom in partizanom so nudile zatočišče. Kocijanova Julija je bila med prvimi, ki se je zavedla, kakšna je njena naloga. Kljub še nedoraslim otrokom je aktivno delala na vseh področjih upora. Otroci so videli v njej lik prave partizanske mame. Oba sinova sta se takoj vključila v narodnoosvobodilnem boju. Prav tako so hčerke prevzele odločno, a zelo težavno kurirsko in mladinsko delo. Tako je skromni dom ob gozdu mnogokrat postal varno zavetišče lačnim in onemoglim partizanom. Partizanska mama ni poznala počitka. Takoj se je vključila v organizirano delo AFŽ. Pridobila si je mnogo sodelavk, ki so delale po njenih navodilih. Junaško je zbirala potrebno hrano in obleko, da bi lahko pomagala partizanom. Veliko je morala žrtvovati, veliko hudega pretrpeti, da niso njo in številno družino izgnali od doma.

Njena junaška dela niso bila zaman. Po prestani vojni so se mnogi preživeli partizani borci vračali v njen dom in se ji zahvaljevali za vsa požrtvovalna dejanja. Ta prisrčna zahvala, vroč stisk rok, topel objem so bila bogato plačilo za zadoščenje za vse, kar je dobrega storila.

Po končani vojni je nadaljevala svoje plodno delo v vseh družbenopolitičnih organizacijah. Bila je v prvem odboru OF Mirna, organizirala je razne delovne akcije v naši KS in naokoli. Svojim otrokom je bila resnično ljubeča mamica, nam vsem pa primer človeka, ki ljubi in se žrtvuje za svojo domovino. Po vsej mirnski dolini je bila znana kot Julka Kocijanova – plemenita partizanska mama.

Njeni borci

S sinom Edvardom in pravnikom Erikom

Demokracija na preizkušnji

(nadaljevanje s 1. strani)

Z zadnjo številko Nove revije je bila opisana škodljiva aktivnost prigana do vrelišča. Toda SZDL in ZK še zdaj ubirata pomirjujoča in spravljiva pota, poudarja se zgolj nujnost demokratičnega dialoga – kar nasprotniki seveda s pridom izkoriščajo. Nadaljuje se praksa, da so glasovi borčevskih delegatov v fronti marsikdaj bob ob steno ali pa so celo osmešeni in neredko označeni s etiketo primitivizma. Kakor da je res mogoče demokratično razpravljati s tezo o nekem naravnem pravu, ki izključuje naše samopravno pravo! Kakor da je moč sprejemati razmišljanja, ki opravičujejo narodno izdajstvo v NOB (Nova revija najavlja celo prispevek notoričnega izdajalca Ljuba Sirca), pa vsa tista, ki negirajo Avnoj, ljudsko oblast, poslanstvo delavskega razreda, jugoslovansko narodno bratstvo, ustavno ureditev, socialistično samoupravljanje, politiko

neuvrščanja itd. Ali res še ni jasno, da nekateri ljudje okrog Nove revije, ki se prijavljajo za enakovrednega opozicijskega partnerja samoupravnih družbi in za odrešenika v vseh dilemah, niso samo filozofi, publicisti in literati, temveč neprikrito stremijo tudi po oblasti? Ali ni jasno, da delujejo s pozicij, ki so zelo blizu pozicijam slovenske politične emigracije? Saj postavljajo zahteve po odcepitvi Slovenije od jugoslovanske skupnosti, negirajo Speransa v prid Žebotovi tezi, da slovenski narod v bivši Jugoslaviji ni bil ogrožen, lansirajo izvajanja Mihe Kreka iz l. 1960, da je naša partija službenica kominterne in da ne služi interesom naroda, hkrati pa vseskozi sejejo psihozo, da je položaj Slovenije v federaciji brezupen.

Kako zaustaviti razdiralno raboto

Iz vseh borčevskih sestankov, občnih zborov in drugih srečanj, ali, kakor

pravimo, iz vse borčevske baze, prihajajo pisma, da kaže nemudoma in po potrebi tudi z neorokavičnimi sredstvi narediti konec protirevolucionarnim pobudam. Žal so ti glasovi neorganizirani, podobni glasovom vpijočih v puščavi. Brez enotnega nastopa bodo borci slej ko prej učinkovali samo kot nek kričav obrambni element, ki ga nihče, celo znotraj fronte socialističnih sil, ne jemlje dovolj resno.

Ob organizirani množični podpori – zlasti na ravni občinskih skupščin in regij – bo borčevski delegatski nastop pridobil vpliv, ki mu zgodovinsko pripada. V primeru, kakršnega tu obravnavamo, bodo borci potem lahko uporabljali delegatski instrumentarij, ki je na voljo, in sistemsko reagirali; počutili se bodo oborožene; njihova beseda bo težja; z večjim uspehom bodo lahko zahtevali ustrezne informacije, dogovore za akcije, jasnejšo strategijo političnega vodstva v republiki; in naposled, lahko bodo zahtevali dosled-

nejši politični obračun z nasprotniki; ne bo se jim treba več zadovoljevati z nejasnimi ali pavšalnimi odgovori, če bodo na primer vprašali, koliko sredstev prejema od družbe Nova revija in zakaj se ji to daje, kako, da se ne zmenja ta ali oni politično kompromitirani urednik, kako je z odgovornostjo članov izdajateljskega sveta, zakaj ni v tem in onem konkretnem primeru posredoval javni tožilec, zakaj se ni tu in takoj ukrepalo po tem in tem členu zakona o tisku ali kazenskega zakona... Če bo tako, borcev ne bo več treba imeti klavnega občutka, da so bili spet in spet popeljani žejni čez vodo, ko so lahko samo ugotavljali, da so ZK, SZDL, ustvarjalna mladina, marksistični centri in še kdo glede problemov preveč ravnodušni.

Borci ocenjujejo, da okrepi slovenskih subjektivnih sil v zvezi z zadnjo številko Nove revije in Plakatom (oba dogodka je treba gledati samo kot etapo v naraščajoči desničarski eskalaciji) niso zadostni. Položaj je zelo resen iz več razlogov. Ukre-

pi ne potrjujejo sicer nedvomnega in zanesljivega dejstva, da je slovenska politika dovolj močna, da sami obračunamo s takimi protirevolucionarnimi ekscesi in da nam niso potrebni paternalistični nasveti od drugod. Zdi se, da nismo v celoti uspeli razgnati dvome in sumničenja, ki se zaradi omenjenih ekscesov porajajo v drugih naših republikah in AP; to namreč utegne prinesiti Sloveniji zmanjšanje ugleda in s tem določene minuse, ko bomo skušali uveljavljati v federaciji svoje strateške pobude in interese. Ko pretirano poudarjamo, da je treba celo s takšno očitno sovražno skupino ohranjati dialog, se neprestano izpostavljammo nenačelnemu posploševanju, češ, vse, kar prihaja iz Slovenije, je nezdravo. V takem ozračju, ko se ohranja kriza zaupanja, je lažje zavračati katerekoli, še tako tehtne slovenske ustavne, sistemske, stabilizacijske predloge, lažje nam vsiljujejo kompromise (npr. glede skupnih izobraževalnih jeder), lažje je speljevati razprave z osrednjih na marginalna vprašanja

(npr. na štafeto). Ker smo premalo odločni, ostaja povampirjeni liberalistični tisk žarišče kritike vsega obstoječega ter opora za še večje nezadovoljstvo, kot ga že tako obnavljajo med ljudmi slabe razmere spričo gospodarske in vsakršne druge krize.

Če bomo hoteli stvari popraviti, bomo morali iti v veliko bolj sistematično ideološko bitko, v kateri bodo tisk, RTV, Univerza, Akademija, marksistični centri sodelovali izdatneje in iskreneje na strani socialističnih samoupravnih sil. Šole in drugi vzgojni dejavniki bodo morali priznati svoj del sokrivde za sedanjo nedomišljenost mladine in vložiti veliko več prizadevanj, da bodo mladi našli prave ideale; da bodo postali osebnosti, ki jih ne bodo mogle zbegati najrazličnejše nihilistične ideje, vdirajoče iz opozicijskih močvirij. Velik del skupne naloge vztrajati v dolgoročni akciji, ki edina lahko premaga sedanje konfliktno stanje in napravi preobrat, sprejema na svoja pleča tudi zveza borcev NOB.

Z. K.

Otroci in patriotizem

Revolucionarne tradicije kot sestavni del vzgoje in izobraževanja

Na področju negovanja in razvijanja revolucionarnih izročil, kakor tudi v celotnem vzgojnoizobraževalnem delu med najmlajšimi, so doslej doseženi pomembni rezultati, posebno v nekaterih okoljih. Ob tem pa si ne smemo zatiskati oči pred problemi in zastoji, ki se obenem pojavljajo na tem področju in zahtevajo pravočasno aktivnost za njihovo uspešno odpravljanje.

»Zveza organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije ter naše osnovne šole ne smejo ostati osamljene v reševanju vprašanja idejno-vzgojnega in izobraževalnega dela z otroki,« so dejali na skupni seji predsedstva Zveze organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije ter komisije zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije za negovanje revolucionarnih tradicij, ki je bila decembra lani. Posebno so poudarili pomen podružbljanja dela na področju negovanja in razvijanja revolucionarnih

tradicij in večjo skrb vseh družbenih subjektov za vzgojo in izobraževanje naših otrok.

»Naša družba je v najtežjih trenutkih svojega razvoja vedno izpostavljala skrb za otroke ter izhajala iz potreb in pravic otrok, da razvijajo vse svoje sposobnosti. To pomeni, da je treba v procesu oblikovanja otrokove osebnosti uglasiti različne dejavnike – od družine, vzgojnoizobraževalnih institucij do vseh drugih družbenih dejavnikov, ki se s tem ukvarjajo. Vedno je treba imeti v zavesti, da tisto, kar

je zamujenega, v otrokovem razvoju težko nadomestimo, še težje pa popravimo. Nujna je večja skrb šole in učiteljev v vzgoji mladih v duhu bratstva, enotnosti in enakopravnosti vseh naših narodov in narodnosti ter jugoslovanskega socialističnega patriotizma. Naši družbi je še posebno pomembno, komu zaupa vzgojo mlade generacije, kajti kdor ne pozna izročil naše revolucije, ne more vzgajati mlade, kot je treba in kot želimo. Obenem je treba nujno ustvariti vse družbene in materialne pogoje, da se najspodobnejši predstavniki mlade generacije, idejno pozitivni in strokovno usposobljeni, posvečajo učno-vzgojnemu delu.«

Udeleženci skupne seje so še posebej poudarili, da je treba mladi generaciji približati pravo resnico o našem narodnoosvobodilnem boju in revoluciji, kajti vedeti je treba, da naši pionirji ne vedo veliko o tem slavnem obdobju naše preteklosti. Pogosti so poskusi razvredno-

tenja revolucionarnih izročil. Tako je v zgodovinski in spominski literaturi veliko poskusov grobega ponarejanja, neresničnosti in tendencioznega prikazovanja posameznih dogodkov in osebnosti. Protirevolucionarni dogodki na Kosovu, kjer so zgodovinsko preteklost zlorabili v vzgoji mlade generacije, je najboljši dokaz, da na to področje ne sme prodrati delovanje sovražnih sil. To nam narekuje, da mora biti aktivnost vseh družbenih in političnih subjektov veliko večja in bolj organizirana, če hočemo preprečiti manipuliranje z otroki. Ugotovljenih je namreč celo več primerov, da so sovražniki socialistične samoupravne Jugoslavije izkoristili tudi otroke pri uresničevanju ciljev, nasprotnih naši družbeni skupnosti.

Kako delati z otroki, ki morajo biti jutri nosilci naše družbenega razvoja? To je eno bistvenih vprašanj. Čimmanj praznega prostora in tako čimmanj možnosti ulici, cerkvi in vsem sovražni-

kom socialistične Jugoslavije, da bi vplivali na razvoj zavesti in otrokove osebnosti. Takšen je bil odgovor razprave udeležencev skupne seje. Poudarili so dobro sodelovanje zvezne organizacije borcev Jugoslavije z Zvezo za vzgojo in skrb za otroke na področju negovanja revolucionarnih tradicij med najmlajšimi, ki jih je treba še dalje razvijati skozi že obstoječe in skozi nove oblike dela. Kot dober primer negovanja in razvijanja revolucionarnih tradicij so navedli Zvezo pionirjev in druge družbene organizacije, ki združujejo mlade in ki s številnimi raznovrstnimi aktivnostmi prispevajo k vzgoji moralnih in družbenih vrednot naše revolucije ter negovanju jugoslovanskega socialističnega patriotizma v Titovem smislu besede. Kritiko pa je doživela Zveza socialistične mladine, ki ne kaže dovolj zanimanja za delo pionirske organizacije in njene aktivnosti, prav njeno večje angažiranje pa je potrebno

za uspešno negovanje in razvijanje revolucionarnih izročil med najmlajšimi.

V sklepu razprave so potrdili, da je treba v naslednjem obdobju še naprej uresničevati in dograjevati sklepe, ki sta jih organizaciji sprejeli že pred osmimi leti. Zvezna organizacija borcev NOV Jugoslavije bo tudi v prihodnjem obdobju s svojo aktivnostjo polno prispevala k reševanju številnih problemov naših otrok. Na vseh nivojih si bo prizadevala vgrajevati načela o potrebah otrok v dolgoročne in letne plane družbenega razvoja. V delegatski sistem pa je treba trajno vgraditi mehanizme zagotavljanja družbenih sredstev za uresničevanje normalnega dela organizacij in institucij, ki skrbijo za otroke.

Voditi je treba boj za vsakega otroka, za njegov vsestranski razvoj in pripadnost naši socialistični skupnosti!

Prevedla in pripravila Živa Drole

Politkomisar Sime zbira in komentira

Odstopi na Kosovu

V komentarju Umirjanje na Kosovu (TV-15 Naš tovariš 19. februarja) sem zapisal: »Toda zaradi nenavadnega umirjanja številnih lokomotiv, močno poškodovane komaj uvožene dieselske lokomotive in izrednega stanja na železnici ni nihče odstopil na Kosovu.«

Ob navedenem pa sem dolžan sporočiti, da je 1. marca delavski svet tozda Vleka vlakov Železniškega transportnega podjetja Priština sprejel odpoved direktorja Ramzije Beselice in tehničnega direktorja Miloša Raščanina. Hkrati so s položaja sekretarja tega tozda odstavili Mehmeta Llabjani-ja in predlagali enako tudi za šefa komercialne službe Vuksana Bulatovića. Do obeh odstopov in odpovedi je prišlo na podlagi ugotavljanja odgovornosti vodstva

za januarsko zmešnjavo v železniškem prevozu na Kosovu. Takrat so v tem tozdu uvedli tudi izredno stanje. Podobno preiskavo bodo v kratkem uvedli tudi v tozdu Prometna – transportna dejavnost. Kot kaže, se je tudi na Kosovem začelo premikati...

Toaletni papir za košarkarje

Košarkarski klub Šibenka iz Šibenika se je samo v nekaj letih razvil iz povprečne drugoligaške ekipe v eno najboljših jugoslovanskih moštev na čelu z Draženom Petrovičem. Da to ni bilo ravno poceni in da ni vse teklo tako, kot bi moralo, čeprav so to vse do pred kratkim še temperamentno zatrjevali, da je bilo tako ali drugače že dalj časa jasno.

Zdaj pa je počilo. V Šibeniku so zaradi raznih goljufij,

nezakonite trgovine in prišvajanja materiala šibeniškega obrata zagrebškega podjetja Mont-montaža priprli sedem ljudi, najpomembnejši med njimi pa je še na begu. Utemeljeno jih namreč sumijo, da so družbena sredstva usmerjali v »črni sklad« KK Šibenke, deloma pa tudi v lastne žepke.

V Šibeniku govorijo, da ta primer na nek način presega celo rop v Jadranski banki, ko je bančni uslužbenec Zvonko Ilijadica odnesel za 110 milijonov dinarjev deviz.

Glavno vlogo v tej aferi je imel Vlado Čović, predsedujoči KK Šibenka in vodja obrata Mont-montaža. Da bi polnili črne fonde košarkarskega kluba, so izločali ogromno denarja, primanjklaj teh sredstev pa so pokrivali z nakupi večjih količin posameznih izdelkov, za katere je bilo treba plačati več

sto milijonov dinarjev. Tako so ob neki priložnosti samo za toaletni papir plačali 16 milijonov dinarjev.

Po turneji Šibenke po Izraelu, ki je dvignila veliko prahu doma in na tujem (Jugoslavija namreč nima diplomatskih odnosov z Izraelom), se je Vlado Čović pravočasno umaknil (s čigavo pomočjo?) v Frankfurt, kjer se je zaposlil v predstavništvu Mont-montaže.

Na poziv, naj se vrne v domovino, za zdaj še ni odgovoril, zaradi česar so za njim razpisali tiralice.

Zaradi »primera Šibenka« seveda ne gre stvari posploševati na vso jugoslovansko košarko, čeprav podobni primeri niso osamljeni.

Naši naftarji v Parizu

Pesem o nafti in njenih derivatih je tako in tako že naša najbolj znana melodija, ki se

ponavlja vsaj dvakrat letno in bi jo lahko povsem upravičeno uvrstili na jugoslovansko »Lojtrco domačih«. Predstavniki naftne industrije vedo povedati, da so letos težave z nafto tudi zaradi hitre podražitve na svetovnem trgu. Na hitre lanske padce cen so seveda pozabili, ob tem pa še tudi na marsikateri drugi nepotreben strošek.

V Zagrebu je v zadnjih dneh najbolj »vroča« novica o potovanju predstavnikov INA-Naftaplina v Pariz, kjer so podpisali neko pogodbo s tamkajšnjimi partnerji. Televizijski snemalci v Parizu menda niso imeli tako širokega objekta na kamerah, da bi lahko vanj »zrinili« vse goste iz hrvaške prestolnice. Pa še pravijo, da pri nas primanjkuje deviz...

Skromen zaslužek

Okoli 300 delavcev zeniške Konfekcije, ki posluje v sestavu kombinata Borac iz

Travnika (Bosna in Hercegovina), je stavkalo. Zahtevali so večje osebne dohodke, boljše delovne razmere in znižanje norme za posamezna dela. Povprečni osebni dohodki zaposlenih v tej tovarni so lani znašali komaj 45.000 dinarjev in se doslej niso kaj prida povečali.

Medtem pa je Tanjug poročal, da je dinar v Trstu dosegel dosedaj najnižjo vrednost. V bankah in menjalnicah so v soboto, 28. februarja, menjavali dinarje po komaj 1,80 lire, zasebni ulični menjalci pa po dve lire. Še manj pa je bil vreden v Benetkah – 0,5 lire, kar pomeni, da je za stari milijon dinarjev moč dobiti komaj 5000 lir. Toliko pa stane mala steklenica piva (0,3 litra).

Potemtakem si delavec zeniške Konfekcije s celo mesečno plačo ne bi mogel v Benetkah kupiti niti pet malih steklenic piva!

Vaš Sime

Koordinacijski biro neuvrščenih in kriza Latinske Amerike in Karibov

Na izrednem zasedanju Koordinacijskega biroja neuvrščenih v Georgetownu v Gvajani se je na tridnevnem sestanku zbralo kar 90 predstavnikov iz kroga družine neuvrščenih držav, da bi preučili krizo v Srednji Ameriki in dolžniško krvavitev Zelene celine. Jugoslovansko delegacijo, ki je v Gvajano prispejala po uradnem obisku v Venezueli, vodi zvezni sekretar za zunanje zadeve Raif Dizdarević.

Nedavni sestanki neuvrščenih, od Sklada AFRICA v New Delhiju, Srečanja sredozemskih neuvrščenih držav v Beogradu, od poziva k ustavitvi spopadov in k miru v libanonskem kotlu, do pravkar končanega zasedanja v Georgetownu, ponazarjajo kontinuirano dinamiko in

usmeritev gibanja k najbolj aktualnim mednarodnim vprašanjem. Od sestanka v gvajanskem mestu mahagonije resnici na ljubo ni pričakovati senzacionalnih rezultatov. Poglaviti temi dnevnega reda – mir v Srednji Ameriki in dolžniška kriza Zelene celine – sta preveč zapleteni in mnogoplastni, da bi ju bilo mogoče v kratkem odpraviti. Čeprav so minili časi deklarativnega verbalizma, so zunanji ministri sprejeli novo deklaracijo, pa kljub temu pomeni nedvoumen izraz solidarnosti gibanja in podpore dosedanjim političnim in gospodarskim pobudam, bodisi v okviru skupine Kontadora, bodisi skupine RIO.

Nedvomno drži, da probleme Srednje Amerike in Zelene celine najbolj poz-

najo in tudi občutijo prav države tega območja, zato je bilo pričakovati, da bo deklaracija v veliki meri odsev njihovih zahtev in predlogov. Ali je o tem prevladala strategija sodelovanja ali konfrontacije, bo pokazal čas, dejstvo je, da gre za močno spolitizirane teme. Odplačilo obresti za 400 milijard dolarjev dolga pogoltno namreč dobro tretjino izvoznih prihodkov latinskoameriških držav, po drugi strani pa zunanje vmešavanje stopnjuje ogrožanje nikaragovske neodvisnosti. Ameriški kongres naj bi letos za nikaragovske protisandiniste izglasoval 105 milijonov dolarjev pomoči, medtem ko se velik del sredstev za destabilizacijo Nikaragve pretaka po skrivnih kanalih.

Seveda sta omenjeni le dve od globalnih kriz, ki pestijo Karibe in Latinsko Ameriko, kopja pa se med drugim lomijo tudi glede nerešenega vprašanja Malvinskega otočja, notranjih razmer v Salvadorju in seveda pri nadaljnjem razpletu dogodkov v Čilu in Paragvaju. Čeprav so neuvrščeni večino stališč do teh in drugih vprašanj oblikovali že na Osmem vrhu v Harareju, ni bila neutemeljena bojazen političnega zaostrovanja, kati največje latinskoameriške dolžnice so brazilsko razglasitev začasnega moratorija javno podprle. Kljub temu pa ostajajo stvarna pričakovanja za vzpostavitev skupne dolžniške fronte negotova in zaradi pritiskov upnikov na majavih nogah.

Miha Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Tripolis: Podpredsednik Predsedstva Jugoslavije Lazar Mojsov je s člani jugoslovanske delegacije prispejal na uradni obisk v Libijo. Sešel naj bi se z libijskim polkovnikom Gadafijem in drugimi visoki libijskimi funkcionarji.

London: Nesreča britanskega trajekta, ki je potonil v bližini belgijske obale, je po doslej znanih podatkih terjala 53 življenj, 81 ljudi pogrešajo, 409 pa so jih rešili. Neposredni vzrok nesreče je še vedno zavrt v skrivnost, britanski tisk pa na splošno precej šiba družbo Townsend Thoresen, lastnico ponesrečenega trajekta.

Rim: Italijanski predsednik Cossiga je mandat za sestavo nove italijanske vlade zaupal krščanskemu demokratu Andreottiju. Ni še jasno, ali bo Andreotti dobil polni mandat za sestavo vlade ali le t. i. raziskovalnega v pripravi za zgladitev spora. Socialisti se sicer upirajo tej možnosti, krščanski demokrati pa vztrajno ponavljajo, da je dosednji zunanji minister njihov edini kandidat za premierski sedež.

Washington: Nekdanji ameriški državni sekretar Henry Kissinger se je izrekel proti sporazumu med Moskvo in Washingtonom o umiku raket srednjega dosega v Evropi. Od ameriških zaveznic je posredno zahteval, naj se pokorijo ameriški strategiji v pogajanjih s Sovjetsko zvezo. Umik omenjenih raket po Kissingerjevem mnenju ne bo pripomogel k nadzoru oboroževanja, bo pa škodoval političnim odnosom med Evropo in Združenimi državami Amerike.

M. L.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Nevarno iskanje

Živimo v fazi mednarodnega terorizma, ki mu že pravijo »pošast moderne dobe«. Priče smo ustanavljanju skrivnostnega službovanja, kjer so delovna mesta namenjena strokovnjakom za boj proti terorizmu. Zaželeni so znani nekdanji generali, policijski šefi, ambasadorji in komandosi. Medtem ko imajo redne policijske sile sorazmerno malo izkušenj s tehniko in tehnologijo modernih oblik nasilja, je že na voljo zasebna protiteroristična »industrija«, ki ima presemetljivo zbirko znanja in strokovnosti. V želji, da bi nekdo skrajšal čas in ceno za osvoboditev žrtev ali za organizacijo masčevanja se žal že prevečkrat pletejo grozljiva razmišljanja. Eno takšnih – temelji na zahodnih virih – je pričujoča pri-poved, povezana z mnogimi razsežnostmi terorističnega napada na carigrasko sinagogo.

»Hazak baruch – bodi močan in blagoslovljen«, so bile zadnje besede, ki jih je Gabrijel Shaul slišal iz ust svojega očeta. Tisti trenutek je 20-letni Gabrijel pogledal na drugo stran carigrajske sinagoge in pri vratih uzrl terorista. Bil je približno njegovih let. Obleden je bil v črno in nosil sončna očala.

Gabrijel je zamižal, terorist pa je začel streljati. Gabrijel se je vrغل na tla in se skril pod klop. Začutil je očeta, kako je padel ob njem. Gabrijel se je delal mrtvega, ko so okoli njega padala trupla vernikov. Slišal je, kako sta si terorista, bila sta dva, dajala navodila. Eden od njiju je polil očetovo nogo in tekočino zažgal. »Ko je očetova noga gorela, sem vedel, da je mrtev«, je pripovedoval Gabrijel Shaul, eden od sedmih Judov, ki so 6. septembra lani preživeli teroristični napad v največji carigraski sinagogi Neve Shalom, kar v našem jeziku pomeni »oaza miru«. Mrtvih je bilo 22 ljudi v starosti od 30 do 82 let. Štiri mesece po tem poboju je zahod pripisal odgovornost za ta zločin Abu Nidala.

Abu Nidal, s pravim imenom Sabri al-Banna je palestinskega rodu. Rodil se je leta 1937. v Jaffi. Zanj pravijo, da je voditelj najskrajnejše teroristične organizacije Bližnjega vzhoda. Lansko poročilo ameriškega zunanjega ministrstva v tej skupini mu pripisuje nad 60 terorističnih napadov v zadnjih osmih letih, od tega 30 od

začetka leta 1984. Dve tretjini napadov sta bili v Zahodni Evropi.

Po mnenju izvedencev je bila vpletena v pobjo v sinagogi njegova skupina Revolucionarni svet Fataha. Vendar tisti izvedenci, ki so pregledali dokazno gradivo, trdijo, da takšnega napada ne bi mogla izvesti nobena posamezna teroristična skupina brez podpore države. Šesttedenska raziskava, ki jo je izvedla poročevalka tega članka, o napadu na judovske vernike, ki je elegantno sinagogo Neve Shalom spremenil v ožgano in s krvjo omadeževano klavnico – kaže na mnogo bolj vznemirljive ugotovitve.

Iz pogovorov z izvedenci za terorizem v Parizu, Londonu, Jeruzalemu in Carigradu je mogoče sklepati, da je bil pobjo izveden s pomočjo večih skupin in večih vlad, ki sodelujejo in so odgovorne za teroristično dejavnost.

Po teh virih je pobjo v sinagogi izraz popolnosti najnovejšega mednarodnega terorističnega sodelovanja, kjer se teroristi trudijo, da za seboj ne bi puščali prstnih odtisov, njihovi sponzorji pa naj bi bili nepoznani.

Posredni dokazi po sklepanju iz okoliščin to ugotovitev podpirajo. Orožje, ki so ga našli v sinagogi in na drugih mestih terorističnih akcij v Turčiji, ter po pričevanju nekega terorista, ki je zaprt v Pakistanu, ima jasno vidno oznako, da je narejeno na vzhodu. Tudi zasliševanje teroristov, balistični dokazi in nadzori nad tajnimi pošiljkami v diplomatskih kovčkih navajajo na sum, da so lahko pokrovitelji klanja v Carigradu tri države: Sirija, Libija in Iran.

Izvedenci se ne morejo odločiti, katera država naj bi pri pokolu imela vodilno vlogo. Izrael hoče obdolžiti Sirijo, turška obveščevalna služba misli, da je to Iran, turška policija pa sumi Libijo. Nekateri ameriški politiki menijo, da so v to vpletene vse tri države.

Izraelski izvedenec opominja, da je bilo sodelovanje držav pri podpiranju terorizma in dajanju zaledja vidno že prej. »Libija kupuje, skladišči in deli orožje prek diplomacije, Sirija zagotavlja vojaško obveščanje in trening, Iran pa skrbi za samonikelske komandose in daje nekaj denarja,« je izjavil izraelski izvedenec.

Ameriški izvedenci zatrjujejo, da sta bila v morilski napad na barake ameriške mornarice v Libanonu leta 1983 vpletena tako Sirija kot Iran. Sirija in Libija pa sta menda imeli svojo vlogo pri lanskem bombnem napadu v diskoteki v Zahodnem Berlinu.

Javna obtožba, da so Sirija, Libija in Iran sodelovali pri pokolu v carigraski sinagogi, bi lahko imela za turško vlado boleče posledice. Turčija ima s Sirijo in Iranom dolge meje, v Libiji pa izvaja gradbena dela za tri milijone dolarjev, ki jih Ankara močno potrebuje. Reaganova administracija se zapleta v veliko krizo, ki jo je povzročila skrivna prodaja orožja Iranu, zadnja pošiljka je bila poslana mesec dni po tragediji. Zato je za Turčijo in za Združene države bolj preprosto obdolžiti izmika-jočega se Abu Nidala.

»Kadar teroristična akcija uspe, dolžimo Abu Nidala. Če se le ta ponesreči, odkrijemo, da so bili vanjo vpleteni Sirija, Libija ali Iran,« je dejal izraelski izvedenec za terorizem.

Čeprav Turčija zaradi diplomatskih pritiskov in iz strahu pred povečano teroristično dejavnostjo nerada javno izrazi svoje dvome, pa je v boju proti terorizmu pred kratkim dokaj nena-avadno ukrepala. Anakara je mirno izgnala sirskega in dva iranska diplomata, ki so osumljeni sodelovanja pri umoru jordanskega diplomata leta 1985. Tudi ta umor so sprva pripisali Abu Nidalu. Ni pa javno priznala svojega suma, da bi lahko bili v zločin v sinagogi vpleteni tudi diplomati.

Čeprav meji na arabske in

Iz zamejstva

Nova mazaška akcija goriških fašistov

Goriški fašisti in nacionalisti postajajo iz dneva v dan vse bolj nesramni in predrznji; napoti jim je vse, kar je slovenskega. Tokrat so s samotnimi protislovenskimi gesli pomazali spomenik padlim partizanom v Podgori, ki so ga domačini zgradili pred dvanajstimi leti s prostovoljnimi delom. Poleg tega so se »nezna- ni« mazači znesli še nad stavbo Šolskega doma v Ulici della Croce, kjer imajo svoj sedež Zveza slovenskih prosvetnih društev, Glasbena matica, Društvo slovenskih upokojencev, Ljudska knjižnica »Damir Feigel« in Kino- atelje.

Goriški fašisti se znašajo nad vsem, kar je obeleženo z znaki odporniškega gibanja in s slovenskimi napisi sploh, s čimer močno kvarijo tukajšnje sicer mirno ozračje.

Jasno je že postalo, da se z mazaškimi akcijami ukvarja organizirana skupina, ki skrbno izbira cilje in katere goriški policiji še vedno ni uspelo ugotoviti ter jo spraviti pred sodišče.

Prijetno srečanje partizanov z obeh strani meje

Sekcija VZPI-ANPI iz Boljunca že vrsto let pripravlja v Lipici pri Sežani Partizanski družabni večer za svoje člane in prijatelje iz tržaške pokrajine.

muslimanske države, je bila Turčija v petdesetih letih med prvimi državami na tem območju, ki je priznavala Izrael. Izraelska zastava je svobodno izobešena na izraelskem poslanstvu v Ankaru. V Turčiji, ki ima odprto, čeprav nič kaj veliko trgovinsko in turistično izmenjavo z Izraelom, že stoletja v sožitju živi blizu 22.000 Židov. Ob tem pa so med državama še druge oblike sodelovanja. Turška in izraelska policija in obveščevalna služba na primer dobro sodelujeta.

Po napadu v sinagogi Neve Shalom so izraelski in ameriški izvedenci sodelovali s turškimi in so skupaj v ruševinah iskali ključ za identifikacijo teroristov. Kmalu so spoznali, kako malo podatkov imajo.

»To je bila visoko profesionalna operacija,« je izjavil turški notranji minister Yildirim Akbulut. Profesionalizem v tem primeru pomeni, da teroristi niso pustili skoraj nobenih sledov. Kljub vsemu pa sta se turška policija in obveščevalna služba dokopali do začetnih ugotovitev.

Notranji minister pravi, da so to akcijo skoraj zagotovo izvedli samomorilci.

Po prvih časopisnih vesteh sta terorista napadla vernike v sinagogi s strojnico in grnatami. Turška preiskava je pokazala, da so bili verniki ubiti z izstrelki iz strojnice, ročne granate pa sta morilca obdržala zase, da se bosta po uspešno opravljenem gnusnem poslanstvu ubila. Preživeli so povedali, da so bila vrata sinagoge zaklenjena, kar preiskovalce navaja na misel, da naj ne bi nihče ušel, vključno s teroristoma.

Granate so bile zelo močne in imele so izredno kratek čas detonacije. Moč razstreliva je tako razmesarila telesi teroristov, da so bili koščki rastreseni povsod, tudi po stenah. Identifikacija je bila skoraj nemogoča. Prvi terorist je očitno držal granato blizu glave, ki jo je turška policija našla na visoko obokanem stropu sinagoge. Drugi pa – turška policija meni, da sta bila dva – je držal granato v bližini želodca. Od njega je ostalo samo izmalicen zgornji del telesa z glavo in ostanki nog pod koleno. Na podlagi teh informacij in opisov očividcev, med njimi je bil tudi Gabriel Shaul, je turška policija rekonstruirala njuna obraza, risbe pa so bile objavljene v vseh turških časopisih.

(nadaljevanje prihodnjic)

Razdejanje v carigraski sinagogi Neve Shalom, potem ko sta dva napadalca sejala smrt z brzostrelkami in ročnimi granatami. Umrlo je 22 Židov, sedem pa jih je pokol preživel.

Seja zveznega borčevskega predsedstva Informacije o opravljenem in pobude za nadaljnje delo

Na torkovi seji Zveznega predsedstva ZO ZZB NOV Jugoslavije so obravnavali kar nekaj informacij; kot prvo tisto o predlaganih aktivnostih ob petdesetletnici Tovega prihoda na čelo partije. Strinjali so se, da mora imeti to obeleževanje delovni značaj in naj zajame vsa področja družbenega in političnega delovanja ZZB NOV skozi vse leto.

V naslednji točki je tekla beseda o težavah in delovanju ČDO »Četrti jul«, v tretji točki pa so delegati poslušali poročilo informacijske komisije za SLO in DS o razpravah ob pobudi za civilno sluzenje vojaškega roka pa informacijo o aktivnostih

Zveze združenj borcev za realizacijo makro projekta SLO in DS v SFRJ, informacijo s skupne seje Predsedstva konference za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije in komisije zveznega odbora borcev za negovanje revolucionarnih tradicij – o aktivnostih in sodelovanju na področju revolucionarnih izročil.

Predsedstvo ZO ZZB NOVJ je sprejelo tudi poročilo o delu komisije o predlogih in pritožbah v letu 1986, predlog končnega računa ZO ZZB NOVJ za lansko leto in še nekatere tekoče naloge.

Ce ostanemo tokrat le pri nekaterih podatkih iz poro-

čila o prošnjah in pritožbah borcev Jugoslavije, lahko ugotavljamo, da se tudi na tem področju odraža naš družbenoekonomski položaj. Med prošnjami in pritožbami jih še vedno veliko zadeva stanovanjske probleme.

Lani so komisiji za vloge in pritožbe pri Predsedstvu ZO ZZB NOVJ predložili 1495 vlog, predlogov in pritožb, od tega 1.177 pismenih. 1398 je takšnih prošelj, pritožb in predlogov, ki so jih posredovali posamezniki, ostale pa so skupinske pritožbe (436), enajst jih je iz borčevskih organizacij in zadnje – 66 jih je prispelo anonimnih. Poleg stanovanj-

skih problemov borcev jih je največ s področja uveljavljanja dvojnih let in borčevskega statusa, nato pa si sledijo problemi s področja pokojninsko-invalidskega varstva, s področja socialnega varstva, nekateri primeri pa so takšni, da se ne nanašajo na borčevske pravice, ampak gre za prošnje za pomoč v sporih, sodnih razpravah... v različnih zadevah.

V primerjavi z letom 1985 je bilo lani za 179 več poslanih pritožb in vlog, medtem ko se je občutno zmanjšalo število vlog in pritožb na republiške odbore ZZB NOV. Med področji, ki sprožajo med borci in vojaškimi invalidi največ negotovanja, je še vedno invalidsko varstvo, oziroma pritožbe nad njegovim poslabšanim izvajanjem. Seveda pa je treba dodati, da zajema poročilo vso Jugoslavijo in so nekateri podatki za Slovenijo za spoznanje ugodnejši.

B. Ž. J.

Iz borčevskega tiska:

Zvezni komite za vprašanja borcev in vojaških invalidov

Denar še naprej ovira

Zagotovljena sredstva za zdraviliško-klimatsko zdravljenje tudi letos ne bodo zadostovala za zdravljenje vseh porabnikov, ki imajo za to pravico. Sprejeto poročilo o delu Zveznega komiteja in poročilo o delu ob vprašanih predlogov in pritožb v lanskem letu.

Letos je iz zveznega proračuna za zdraviliško-klimatsko zdravljenje borcev in vojaških invalidov odobrenih 3.171.700.000 dinarjev, kar pomeni v primerjavi s prejšnjim letom povečanje za 62,8 odstotka. Tako veliko povečanje v primerjavi z lanskim letom je rezultat rebalansa v okviru skupnih sredstev za borčevsko-invalidsko varstvo povečana prav sredstva za zdraviliško-klimatsko zdravljenje za še 950 milijonov dinarjev.

Ali pa bo sedaj ta vsota dovolj za zagotovitev kakovostnega zdraviliško-klimatskega zdravljenja za približno 120.000 potencialnih porabnikov? To vprašanje je bilo upravičeno postavljeno tudi na nedavni seji Zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov, ki ji je predsedoval Ilija Vakić.

Tudi tokrat, čeprav je tu šele začetek leta, se je bilo izpostavilo vprašanje, da so sredstva za zdraviliško-klimatsko zdravljenje preskromna, da bi lahko šli v njihovem okviru na zdravljenje vsi, ki imajo zakonsko pravico. Kaže celo, da bo imelo spricho rasti cenam v zdraviliških letos priložnost oditi v zdravilišča še manjše število vojaških invalidov kot lani.

Na seji Komiteja so sprejeli predlog razdelitve sredstev za zdraviliško-klimatsko zdravljenje po republikah in pokrajinah, pri čemer je vsaka republika in pokrajina dobila sredstva glede na število potencialnih uporabnikov:

SR BiH	455.995.000 din
SR Črna gora	152.682.000 din
SR Hrvaška	749.241.000 din
SR Makedonija	144.243.000 din
SR Slovenija	244.193.000 din
SR Srbija	882.390.000 din
SAP Vojvodina	434.806.000 din
SAP Kosovo	108.150.000 din

(po glasilu ZZBNOVJ »Četrti jul«)

**ALPLES
INDUSTRIJA POHIŠTVA**

**TOZD PROMET BLAGA IN
STORITEV
ŽELEZNIKI n. sol. o.**

Kdo naj skrbi za spomenike in grobišča NOV?

Na razširjeni seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica, so 13. februarja med drugim spregovorili tudi o srednjeročnem programu vzdrževanja in obnove spomenikov, grobov in grobišč NOB na območju radovljiške občine. Program je vzorno pripravil Svet za ohranjanje tradicij NOB pri OK SZDL, ki je poleg tega izdelal tudi seznam spomenikov in grobov v vseh dvajsetih krajevnih skupnostih v občini. Iz seznama je razvidno, da je kar 195 teh obeležij, spomenikov in grobov, za katere bi po zakonu o grobiščih in grobovih borcev NOB moral skrbeti pristojni upravni organ občinske skupščine. Da bi naloge s tega področja čimbolj učinkovito izvajali, so v radovljiški občini že pred leti sprejeli tudi družbeni dogovor o varstvu spomenikov in grobišč, ki so ga podpisale razen občinske skupščine, kulturne skupnosti, komunalne skupnosti, občinskega odbora ZZB NOV tudi vse krajevne skupnosti. Za izvajalca so določili Zavod za spomeniško varstvo Kranj. Denar, resda manj, kot so ga potrebovali, so preko odbora podpisnikov dogovora zagotavljali iz občinskega proračuna in sredstev Kulturne skupnosti Radovljica.

Člani predsedstva so ocenili, da je bilo nekaj obnovitvenih posegov (Begunje, Radovljica, Bled) sicer opravljenih, zahvaljujoč predvsem vztrajnemu prizadevanju borčevske organizacije, posebne vneme tistih, ki so po zakonu in druž-

benem dogovoru dolžni opravljati te naloge, pa ni bilo čutiti. Ostro kritiko so izrekli občinskim upravnim organom na račun malomarnega in neodgovornega odnosa do teh nalog, sklicujoč se na dosedanje (slabe) izkušnje. Omenili so, da so že pred šestimi leti v občinskem odboru ZZB NOV podali zahtevo za pravno lastništvo ureditev zemljišč, na katerih so spomeniki in grobovi. Kljub vsakoletnim posredovanjem pa še do danes ni nič storjenega? Podobno je tudi z načrtovano obnovo in ureditvijo grajskega parka v Radovljici, sredi katerega je spomenik z grobovi Jožeta Gregorčiča z enaindesetimi soborci. Vsa parkovna površina je po dolgem in počez zgažena z blatnimi stezami, čeprav obstoja široka pot v vse strani. To je prava sramota za Radovljico, ki pa, kot kaže, ne bode v oči tistih, ki so za urejanje parka že porabili kar visoke vsote denarja. Kar lep znesek je bil porabljen tudi za načrt obnove, ki pa še ni videl svetlobo dneva! Na srečo je skrb za spomenik z grobiščem prevzela radovljiška Almira, ki je bila deležna tudi priznanja občinske organizacije ZZB NOV. Pod kritiko so omenili na seji predsedstva, je tudi nadzor nad urejanjem (ne samo v Radovljici). Zategadelj so se upravičeno vprašali, zakaj zakoni in dogovori. Čigava je torej skrb za spomenike in grobove? Mar ne skrb družbe, predvsem mladega rodu?

J. R.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Radovljica – Programske konference KO ZZB NOV

Na sedmi seji predsedstva OO ZZB NOV Radovljica, 13. februarja 1987, ki jo je vodil predsednik Slavko Staroverski – Metod so razpravljali in sklepali o osnutku finančnega načrta, proslavi petinštiridesetletnice boja na Lipniški planini, srednjeročnem programu vzdrževanja grobov in grobišč in drugih tekočih zadevah.

Predsedstvo je imenovalo poseben odbor za pravo in izvedbo praznovanja petinštiridesetletnice boja na Lipniški planini, ki ga bo vodil Ivan Cerkovnik. Predsedstvo je priporočilo odboru, naj bi kulturni program pripravili skupaj z Jeseničani. Vse osnovne šole v radovljiški občini naj bi oblikovale spominne enote z imeni herojev in ustreznimi programi. Spomin-ska prireditve na Lipniški planini naj bi bila v času med 9. in 12. septembrom. Na seji je bilo pojasnjeno, da mora v skladu z zakonom o grobiščih skrbeti za vsa spomin-ska obeležja družba. Po daljši razpravi so sprejeli srednjeročni program vzdrževanja grobov in grobišč z več dopolnili. Občinski upravni organ je treba vprašati, zakaj vse zemljiškopravne stvari v zvezi z grobišči še niso urejene. Vodstvo OO ZZB NOV Radovljica bo še v tem mesecu sklicalo predstavniške KS Radovljica, spomeniškega varstva, OK SZDL, sekretariata za notranje zadeve in komunalne skupnosti Radovljica z namenom, da se dogovorijo za ureditev in vzdrževanje grajskega parka in spomenika pred hotelom Grajski dvor v Radovljici. Vse tiste, ki so prevzeli skrb za vzdrževanje spominskih obeležij, pa dela opravljajo neodgovorno, je treba opominjati.

Predsedstvo je sklenilo priporočiti vsem KO ZZB NOV v radovljiški občini, naj do 15. aprila zaključijo z programskimi konferencami, nakar bo programska konferenca Občinskega odbora ZZB NOV Radovljica.

Ciril Rozman

Maribor-Tabor – Kritične besede borcev

Na delovni letni skupščini občinske organizacije ZZB NOV Maribor-Tabor so borci kritično spregovorili o problemih v svoji organizaciji in zlasti širše v naši družbi. Poudarili so, da niso zadovoljni s sedanjim stanjem in da pogrešajo učinkovitejše ukrepe za izboljšanje razmer. Poudarili so, da se po svojih močeh

vključujejo v družbenopolitično življenje in sodelujejo v raznih družbenopolitičnih organizacijah, v samoupravi, društvih in delegatskem sistemu. Predsednik Franc Žerjav je med drugim poudaril, da se morajo borci vključiti v razprave o ustavnih spremembah in prispevati svoj delež tudi na tem področju. V kolikor bo prišlo do razpisa referendumu za četrti samoprispevek v Mariboru, se bo borčevska organizacija aktivno vključila v priprave in izvedbo. Pri svojem delu je občinska organizacija ZB posvečala posebno skrb razvijanju in prenašanju tradicij NOB na mlado generacijo. Pri tem delu so bili doseženi dobri rezultati in bodo tudi v prihodnje iskali še nove oblike in metode dela, da bi prenašanje tradicij še izboljšali. V nekaterih šolah so učenci dali pobudo, da bi stari in onemoglim borcem pomagali pri težjih fizičnih delih.

V razpravi je Vili Dolžan dejal, da v naši družbi v vrsti primerov ne spoštujemo ustave in zakonov in da so borci zaskrbljeni za usodo in razvoj samoupravne socialistične Jugoslavije. Zaskrbljujoče je, da predpisi ne spoštujemo od krajevne skupnosti do federacije. Napake v krajevni skupnosti so običajno manjše, pa tudi občine ne morejo prispevati k izboljšanju razmer.

Kritično je spregovoril o delu posameznih funkcionarjev na vseh ravneh in dejal, da pri nas v bistvu nihče ne odgovarja za slabo delo in za napačne odločitve, ki lahko povzročijo veliko materialno in moralno škodo. Obsodil je prizadevanja posameznikov, ki hočejo po smrti Tita izničiti in razvednotiti njegovo revolucionarno delo in zasluge. V razpravi je sodeloval tudi Franc Zalašček in dejal, da pri nas še vedno zelo slabo izkoriščamo delovni čas. V izjavah različnih funkcionarjev in v posameznih prispevkih v sredstvih javnega obveščanja je dosti očitkov občinski birokraciji. Vprašati se je treba, zakaj v občini na takšne očitke ne odgovorijo z argumenti. Lojzka Doltar je ugotovila, da so resni zastoji v razvoju samoupravljanja in delegatskega sistema in da moramo to priznati in ukreniti vse potrebno za izboljšanje razmer. Navedla je primer, da so bile prispevne stopnje za sise družbenih dejavnosti objavljene za Maribor v Uradnem listu prej, preden so o tem sklepali na skupščinah sis. Posamezne delegacije se sestajajo v zmanjšani sestavi in večkrat sodeluje le polovica članov. Pravijo, da v bistvu tako ne morejo o ničemer odločati, ker je že marsikaj vnaprej

odločeno.

Na konferenci so odločno obsodili nekatere prispevke v 57. številki Nove revije in poudarili, da so naperjeni zoper avnojsko Jugoslavijo in da negirajo legitimnost NOB.

V njih je dosti natolcevanja, izkrivljanja in manipuliranja, s katerim se borci ne morejo strinjati. Zato so podprli stališča, ki jih je v zvezi s tem sprejelo Predsedstvo Republiške organizacije Zveze borcev.

Predsednik OK ZKS Maribor-Tabor Jože Antolinc je pozdravil borce v imenu občinskega komiteja ZKS in poudaril, da v komiteju pozitivno ocenjujejo delo borcev, ki so še vedno aktivni v družbenopolitičnem življenju in s svojim delom ter predlogi in pobudami bistveno prispevajo k urejanju razmer. Predsednica SO Maribor-Tabor Erna Ritlop je poudarila, da so borci opravili pomembno delo v krajevni samoupravi in delegatskem sistemu in da so vedno pripravljeni sodelovati v vsaki politični akciji. Govorec o očitkih na račun občinske birokracije nasploh pa je dejala, da se nekateri prizadevajo, saj je ona sama, skupaj s svojimi sodelavci od jutra do večera v posameznih OZD in krajevnih skupnostih. Kot birokrat pa se počuti takrat, ko morajo občinski funkcionarji igrati »poštarije« za razne zvezne organe in takrat, ko morajo v občinskih skupščinah sprejemati odloke, ki bi jih lahko sprejel tudi ZIS. Predsednik Mestnega odbora ZZB NOV Maribor Jože Berce je pohvalil delo borčevske organizacije v občini Maribor-Tabor in dejal, da se je vključila v urejanje aktualnih problemov borcev. Zelo aktivna pa je tudi pri zavzemanju stališč o posameznih širših družbenih problemih. Pomemben napredek je dosegla pri prenašanju tradicij na mlado generacijo, s katero bo treba v prihodnje še bolj sodelovati in jo pritegovati v skupne akcije. Prav je, da so borci aktivni v vseh okoljih in kritični do napak, nepravilnosti, izkrivljanj NOB in drugih negativnih pojavov. Oni morajo povsod zahtevati, da se stvari izboljšajo in premaknejo z mrtve točke. Probleme bomo v naši družbi lahko rešili, če bomo vsi pošteno in odgovorno delali!

Borci se torej ne morejo strinjati niti s prispevki v 57. številki Nove revije, saj so le-ti zanje in za vse občane ter delovne ljudi žaljivi. Z blatenjem Tita in drugih zgodovinskih osebnosti naše revolucije ni mogoče urejevati problemov in je zato treba takšno ravnanje odločno in argumentirano zavrniti.

M. K.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Pred srečanjem v Bosanski Krajini

Bili so partizanski učitelji

V meglenem jutru pred Novim letom so na Taboru v Ljubljani odkrili spominsko ploščo aktivistu Vinku Kastelicu, ki so ga že skoraj pozabili. Plošča je nekoč že bila, toda hišo z njo so po novem urbanističnem načrtu podrli in s tem zabrisali spomin na človeka, ki je tod padel pod streli izdajalca in italijanskih vojakov. Na odkritju so bili svojci, tovariši in soborci, krajevni aktivisti in šolarji. Na ploščo so obesili venec, ki ga je še tisto noč nekdo odnesel in obesil na Zmajski most. Kljub temu so na Taboru popravili nekaj že skoraj zamujenega, hkrati pa so se soočili z resnico, da odnos do ljudi, ki so nekoč umirali za svobodo, ni več takšen, kot je bil.

Takrat me je Mira Svetinova vprašala, če še hodim v Bosno. Vprašanje me je presenetilo. Miro, našo herojino, resnično cenim in spoštujem in vedno mi je vzgled zaupanja in optimizma. Nekoč sva se pogovarjali o Kozari, o Bosni in omenila sem ji, kako sem med vojno zašla tja in kako se še vedno tja vračam. Ni pozabila in vesela sem bila tega. Preteklost tistih dni so namreč nekateri preprosto pozabili. Nič več jih ne obvezuje in tudi nekdanjega tovarštva je vedno manj. Borčevske vrste se redčijo, spomini usihajo, dogodki dobivajo drugačne, včasih povsem popačene podoče in včasih je težko ubraniti resnico.

V vasi ni bilo sovražnikov

Pismo iz Sanskega Mosta je spet obudilo preteklost. Poleti 1943. je prišla v oddelno bolnišnico v Podgrmeču, nekaj mesecev za tem je morala na pot v Mrkonjič, kjer se je začel prvi tečaj za učitelje opismenjevalnih tečajev v podgrmeškem orožju. V razmočenih opankah, slabobolečena za jesenske deževne dni je stopala za kurirjem, ki je hitel v Jajce. Tesno ji je bilo pri srcu. Daleč od svojevece in doma, med tujimi ljudmi, si je s težavo utirala pot, za katero se je odločila. S Stanko sta nekega dne zapustili starše v Ljubljani. Položaj se je vedno bolj zapletal. Oblasti in vojaštvo so si podajali roke. Nemci z ruskega bojišča, hrvaški domobranci, elitna ustaška enota, partizani. Ustaši so pobijali Srbe, sosed sosedu, tudi Slovenci so bili med žrtvami. Nemci so minirali rudnik v sodelovanju s Slovenci, ki so že pred vojno šli v svet kot strankarski skrajneži in kulturebundovci.

Veliko mladih je že odšlo v gozdove, zveze z njimi so ostale, ustaši pa so grozili z Jasenovcem. Treba se je bilo odločiti, brez vednosti domačih in brez misli, kaj bo z njimi. Bili so časi, polni lepih idej, pa tudi hudih tveganj.

Odšli sta na izlet in nista se vrnila. Ustaški stožernik je besnel, grozil staršem, jih sumničil. Pomagal jim je komandant mesta Široka. Vojna je besnela, sanje, da se bodo že po nekaj mesecih izgnanstva vrnili v Slovenijo, so bile ničeve. Čez nekaj mesecev so v bosanske gozdove odšli tudi njihovi družini.

V Mrkonjiču se je srečala s Stanko, ki je bila med tem že v brigadi. Mladi Velenčanki, celjski gimnazijki, sta po odločitvi Okrožnega odbora za Podgrmeč postali tečajnici. V dobrem mesecu sta se seznanili z osnovami poučevanja, opismenjevanja in kmalu odšli v osvobodene vasi blizu Sanskega Mosta. Prvi tečaj se niso obnesli, ne v Lipniku, ne v Stankovcih. Ljudje enostavno niso dali otrok. Preveč so bili preplašeni zaradi nenehnih sovražnikovih napadov, bombardiranj in topovskih obstreljevanj. Po dobrem mesecu sta odšli, Ivanka v Hašane in Stanka v Zalin. Vaščani so ju lepo sprejeli. V Hašanih ni bilo sovražnika niti prej, niti pozneje. Prve žrtve so bile v

zasneženem Grmeču prejšnjo zimo, ko so bežali iz vasi in se pridružili svojim v bataljonih.

Sola v Hašanih je bila ohranjena enorazrednica in lahko so zbrali otroke. Bilo jih je skoraj devetdeset iz bližnje in daljne okolice. Pod streho jo je vzel odbornik Jovo in z njegovo hčerko je delila sobo in posteljo. Za red v šoli je skrbel invalid Ljubo. S podstrešja je privlekel stare klopi, za silo popravil razmajane oknice, vrata je spremenil v tablo, iz nekdanjega učiteljevega stanovanja pa je prinesel peč. Tako so začeli. Otroci so prinašali drva, kurili, pomagali drug drugemu pa tudi učiteljici, ki je bila le malo starejša od njih. Kreda, papir, svinčnike in tablice so kot majhni čarovniki odkrivali na podstrešjih, v aktivisti torbici, pri mimoidočih pratizanih, odbornikih. Bili so disciplinirani, prizadevni in ljubeznivi. Vojna jih je prizadela le toliko, da jim je otujila očete, brate in sestre, ki so odšli. Pouku so sledili izmenoma. V družinah so imeli navadno le po par čevljev, očetov suknjič, platnene hlače ali krilo in tablico, po kateri so pisali že njihovi dedi. Prihajali so po vrsti, vsak dan drugi, si vneto zapisovali in doma prenašali snov bratom in sestram, ki

šala domačo besedo. Novice iz domovine so ji morali večkrat ponoviti in naučili so jo slovenskih borbenih pesmi. S Stanko sta jih kasneje prepevali na sleherni prireditvi. Miloš je postal pilot, pozneje zdravnik; pred nekaj leti sta se povsem naključno srečala v Ljubljani. Nista se poznala, šele imeni sta obudili spomin na srečanje v tej bosanski vasi.

V šoli so pripravili učiteljski sestanek. Otrok ni bilo. Nenadoma je nad njimi zabrnelo letalo, zaslišali so prve strele. Stekli so na plan, položili po zaplatah snega in nemotno opazovali bombardiranje vasi. Dim jih je prekril in v strahu je pomislila na tovaršice. Potem je vse utihnilo. Zaslišala je klic in pogledala proti šoli. V zidu je zijala velika luknja, del strehe je odneslo in tudi razreda ni bilo več. Pred veliko kotanjjo na dvorišču so se zbrali ljudje. Preživeli so, učiteljica pa je tega dne končala svoje delo v Hašanih. Še je hodila od zaselka do zaselka, od vaščana do vaščana in pomagala otrokom, kolikor je mogla. Kmalu pa so jo poklicali v Sanski Most na prvi tečaj učiteljev za Bosansko Krajino.

Srečanje po štiridesetih letih

V Sanski Most, na srečanje po štiridesetih letih, je odšla z bratom Milanom, ki je v tistih dneh iz štirinajstletnega kurirja in vojaka postal učitelj analfabetskih tečajev in kasneje dijak prve partizanske gimnazije v Prijedoru. Z njima je bila še Stanka, ki se jima je pridružila v Zagrebu in njena sestra Lija, ki je bila kasneje tudi partizanska učiteljica. Po tolikih letih so jih našli in povabili k

trideset deklet in fantov je zaoralo ledino, ki je bila za večino, pa tudi za njihove učitelje, velika neznanka. Predavanja so temeljila na dialektičnem in zgodovinskem materializmu, o tem pa

no, kmetje so obdelovali zemljo, pasli živino, ob večerih pa so se skupaj s tečajniki poveselili. Tako je bilo do 25. maja. Takrat so jih v zgodnjih jutranjih urah prebudila številna letala, ki so v

sko gimnazijo. Vidi se učiteljevanje ni priljubilo, raje je odšla med funkcionarje. Stanka je svoje znanje razdajala defektnim otokom v Zagrebu, Milana pa je pobrala zahrbtna bolezen. Zalostno

Partizanski učitelji ob 40-letnici prvega tečaja v Bosanski Krajini.

tudi učitelji niso imeli veliko izkušenj in znanja, veliko praktičnega pa so v vojnih letih pozabili. Bili so brez najosnovnejših učil. V Meščanski šoli so našli stare učbenike, v šolskem arhivu pa so si nabrali nekaj papirja. Tako so začeli, da bi po trimesečnem tečaju lahko ustanavljali in delali na prvih partizanskih osnovnih šolah.

Prišli so iz raznih krajev in republik. Puniša Kalezić pa je v svoji knjigi dal poseben poudarek Slovincem. Objavil je dokument okrožnega NOO za Podgrmeč z datumom 4. aprila, s katerim sta bili Stanka in Ivanka poslani na tečaj v Sano in drugega z datumom 13. julija, ko sta bili razporejeni za učiteljici v Malo in Veliko Rujiško. Svoja občutja je zapisal: »Organizatorje in tečajnike je še posebej razveselil prihod Slovencek, nekdanjih tečajnic, ki so se med vojno znašle na področju Bosanske Krajine in končale naše tečaje. Do konca vojne so poučevale na osnovnih šolah Bosanske Krajine, kasneje pa so se vrnile v Slovenijo.«

Spomini so zaživel sponatano z vso izpovedno močjo. »V tej hiši smo poslušali predavanja, spali in jedli, spleta-li prva prijateljstva, toda že po desetih dneh smo morali zaradi sedme sovražne ofenzive zapustiti mesto in nadaljevati v vasi Dabar«, se je spominjal eden izmed mož in otopo opazoval osivelo poslopje. »V Dabru smo delali v osnovni šoli. Ves čas je deževalo in zeblo nas je,« je hitela s spomini Fahira. »Le dobro uro po našem odhodu so sovražni vojaki zasedli mesto. Opazovali smo jih z bližnjega hriba in se razveselili eksplozije, ki je uničila most čez reko. Takrat ni nihče pomislil, s kakšnim trudom bomo mostove, ki smo jih takrat rušili, kasneje gradili.« »V Dabru smo živeli po vojaško,« je hitel drugi. »Ženske niso bile vajene pušk, učiti smo jih morali, da so lahko stražile.« Tam so našli zemljevid Jugoslavije, tablo in nekaj krede. Uporabne reči, ki so jih še kako pogrešali. Nekega dne pa so morali zapustiti tudi to vas in oditi v Prisjeko pri Gornji Sanici.

»Tam nam je bilo lepše,« se je spominjala Stanka. »Vreme se je zjasnilo in učili smo se pod veliko jablano. Koliko skrbi mi je zadala psihologija in pedagogika, ki ju kljub sedmim razredom gimnazije nisem poznala!« Čutili so skrbno roko oblasti in pozornost vaščanov, ki so jih toplo sprejemali in delali z njimi vse, kar so premogli. Življenje vasi je bilo mir-

nizkem letu izginjala proti Ključu in Drvarju. Šele pozno popoldne so izvedeli za desant na mesto in Titovo pečino. In spet so morali na pot. Ustavili so se v vasi Jelašinovci, od tam pa nadaljevali v Srednji Dobovik. Živeli so v strahu in bili polni pričakovanj, da bi izvedeli, kako so se razpletli boji v Drvarju. Za njimi je prišel tudi Branko, ki je večer pred desantom odšel iz Dravarja. Pripovedoval je podrobnosti, ki jih je izvedel na poti, o junaštvu Drvarčanov, številnih žrtvah, o razdejanju in tesnobi, ki je prežemala slehernega borca v bitki za Tita in Vrhovni štab.

Kakšno olajšanje jih je prevzelo po vsem tem! Spet so začeli delati, toda že po nekaj dneh so morali na pot v Majkič Japro, ker so v njihovo šolo prišli ranjenci. Šele v zaselku Adamovičev so se končno umirili, se resno oprijeli učenja in tečaj uspešno končali. »V potoku ste se kopale«, se je spominjal Junuz, »mi pa smo vas zalezovali za grmičevjem.« Takrat se je prvič zaljublil in to izpovedal šele po štiridesetih letih. »Ob večerih smo sedeli ob ognju in dekleta so se mi zdela kot čudovita nadnaravna bitja. Ničesar si nisem upal. Tečaj smo končali in konec je bilo tudi lepih sanj.«

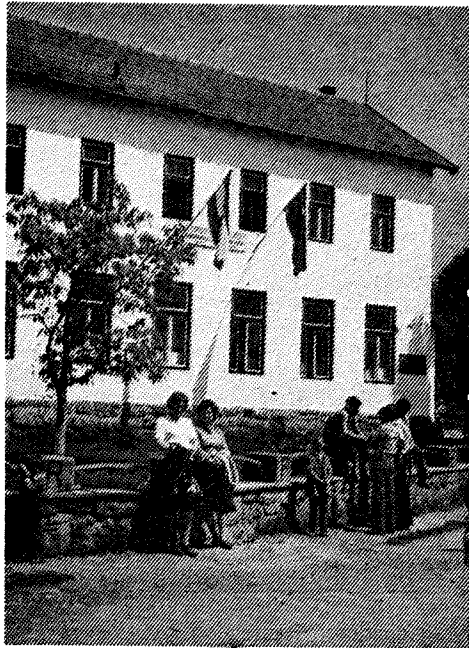
Slavko, Lija, Milan, Mica in Vlado so bili na drugem tečaju v Lipniku. Tudi o njih so spomini še živi. Radost se preliva v otožnost. Slavko je

je končala tudi Mica, ki je bila prenežna za napore vojnih dni. Ob osvoboditvi jo je v Prijedoru premagal tifus. Vlado je postal zdravnik. Kasneje je odšel z ženo v Kanado in v Vancouvru so ga umorili četniki.

Letos srečanje v Rujiški

Dogovorili so se, da se bodo srečevali vsako leto, pa se že prvo leto ni obneslo. Ni bilo organizatorja. Lani so se našli le nekateri in obiskali Bosansko Krupo, Hašane, Jasenico in Majkič Japro. Povsod so jih lepo sprejeli, v Krupi bolj uradno drugod resnično toplo, prijateljsko. V Hašanih so obiskali šolo spomenik se udeležili krajevnega praznovanja. V pritličju, v dveh razredih so videli, kako je šola osiromašena. Stara učila, razbita okna in podrtne stene. Na njo so pozabili v Krupi in Sarajevu. Nekoč pa je bilo prav tu središče družbenega in političnega življenja Podgrmeča pa tudi Bosanske Krajine. Že nekaj let jim obljubljajo, da bodo šolo obnovili pa ostaja le pri obljubah...

V jasiškiškem muzeju so našli svoja spričevala in še marsikaj zanimivega. Prisrčno je bilo srečanje tudi z Majkič Japro, v enorazredni šoli z dvanajstimi učenci in mlado učiteljico, z zaselkom Adamovičev in vaščanko Stojko. Ob odhodu jih je prosila, naj ji kdo piše, da bo

Osnovna šola v Hašanih, rojstni vasi pisateljice Branka Čopića

niso mogli v šolo. Nikoli niso bili nepripravljeni. Po obisku njihovega sosedu, pisatelja Branka in njegove žene Jele so v razredu imeli več papirja, svinčnikov in krede.

Ob večerih so prihajale v šolo ženske. Rade bi se naučile brati in pisati, pa tudi o čem poklepetale. Pogosto jim učiteljica ni znala odgovoriti na zapletena družinska in zakonska vprašanja, o katerih še sama ni ničesar vedela.

Vas je razgibal prihod slovenskih partizanov, ki so šli proti Vrhovnemu štabu in dalje v Rusijo v letalske šole. To je učiteljico prizadelo. Prišli so iz krajev, kamor so ji Nemci prepovedali vrnitev. Ko je v razred stopil partizan in jo vprašal: »Si res Slovenka?«, je skoraj zajočkala. Otroke je poslala domov in odšla s partizanom Milošem v odbor, kjer so bili še drugi. Po nekaj letih je zasli-

odkritju spominske plošče na hiši, kjer so nekoč začeli prvi tečaj.

Bilo je ganljivo, kot so ganljiva vsa srečanja tovaršev iz vojnih dni. Spoznavali so se in obujali spomine. Zbralo se jih je okoli petdeset, čeprav je tri tečaje končalo okoli dvesto mladih. Mnogih ni več. S tečaja v Majkič Japri so odšli na bojišče in marsikdo je tam ostal. Drugih niso našli, posamezniki so se od tujili in jim to nič več ne pomeni. Spomini so se nabirali kot utrinki nečesa oddaljenega, toda nikoli pozabljenega. Nastajala je celota, ki jo je kasneje dopolnil njihov profesor Puniša Kalezić v svoji knjigi »Partizanske buktinje«.

Prvi tečaj se je začel tretjega maja v Sanskem Mostu v Zuruničevi hiši. Predavali so jim še Mila Bajalica, Ante Babić in Milan Bokan. Triin-

V Čopićevi šolski klopi

med vojno izgubil mater, brata in očeta. Ostali so mu štirje nečaki, katerim je moral, komaj dorasel, pomagati do kruha. Lija je delala v Rujiški in po končani vojni odšla v Slovenijo, da bi nadaljevala študij. Zdaj je priznana geologinja. Miro in Bogdan-ka sta postala zdravnika. Dečko je okušal grozote Golega otoka. Olgica ni postala igralka, čeprav je tako doživeto recitala in pela. Junuz je kot biolog vodil prijedor-

tudi njej v to samoto poštar kdaj kaj prinesel. Zdaj ji pišejo in vesela je tega v svoji starosti in samoti, sredi zapuščenih domov in neobdelanega polja, ob cesti, kjer se komaj prebije s tovornim vozilom in ob bližnjih, pravi-jo bogatih, najdiščih neizkoriščenih soli in premoga.

Tako so začeli s svojimi zapoznelimi srečanjmi. Vendar, karkoli delajo in bodo še storili, je dobro za našo preteklost, sedanost, pa tudi pri-

hodnost. Bratstva, medsebojnega druženja in prijateljstva ni v teh časih nikoli dovolj, a je vendar lepo. Se posebej to čutijo Slovenci, ki jih tudi danes povsod sprejemajo toplo in z iskreno pozornostjo. Povsod pa se pojavlja vprašanje: »Kako ste v tistih časih zašli med nas?« In spet se obudijo spomini. Misli se vrnejo v noč 20. julija 1941, ko so na vrata potrkali nemški vojaki z domačimi izdajalci in grobo dejali: »V pol ure bodite pripravljeni! S seboj lahko vzamete le petdeset kilogramov najnujnejšega!« Potem so jih s kamioni odpeljali v mariborsko vojašnico, jim odvzeli še tisto malo najboljšega, jih natrpali v vagone in poslali čez hrvaško mejo. Znašli so se v taborišču v Požegi, od tam v trdnjavi v Banja Luki, ustaši so jih odpeljali v šolo v Kotor Varoš, od tam pa se je začela pot iskanja in tavanja, skrbi za obstanek in preživetje.

Slavko, Junuz in Ivanka so nekakšen organizacijski odbor. Napisali so pismo občinskim možem v Bosanskem Novem, da bi letos radi obiskali Rujski. Dogovarjajo se s posamezniki, ki tam delajo in živijo. Napisali so, da bodo vse pripravili na

Miloš Šetina - v vojnem času

svoje stroške, potrebujejo le prevoz za starejše in zlasti za svoje profesorje. V septembru je tam vsakoletno ljudsko zborovanje in radi bi se ga udeležili. Obiskali bi šole, v katerih so nekoč delali in obudili spomine na pretekle dni. Z dopisovanjem in telefonskimi pogovori dopolnjujejo svoje načrte. Želijo ohraniti vsaj nekaj tega, kar se je porodilo in se s tako lepimi idejami razvilo pred davnimi leti. Ni lahko. Vmes vedno pogosteje kane grenka kaplja sedanosti. Ivanka se spominja, da so ji lani v Krupi rekli, kako se spet preštevajo: Srbi, Hrvati in Musli-

ma. To je šlo bežno mimo. Zdaj pa se sprašuje, kaj vse to pomeni. Tudi Hamdija Pozderac je pred dnevi rekel, da želijo imeti Muslimani Bosno. Saj jo vendar imajo, imajo tudi svoj narod, kaj bi še radi... Pravijo, da čisto Bosno! To pa ne vodi v dobro. Kaj bodo na to rekli drugi, ki jim je Bosna prav tako domovina? To so skrajnosti, ki se pojavljajo v naših kriznih razmerah in ki jih je treba pametno in trezno premostiti, premagati...

Tako se pogovarjajo, vsak po svoje, vendar vsi z enotnimi mislimi, da je za vsako ceno treba ohraniti sožitje, sodelovanje in življenje na tem koncu naše dežele. Razpredajo o tem, kaj želi slovenska mladina s civilnim služenjem vojaškega roka, kakoj je lahko samoprispevek v Ljubljani propadel, ko mora vsak Prijedorčan mesečno dati pet odstotkov od osebnega dohodka za dva samoprispevka, in v skladu za zaposlovanje. Hašanska šola pa ob tem nima niti toliko denarja, da bi lahko na pošti dvignila paket, ki ga ji je poslala Državna založba iz Ljubljane. Vsakdanost postaja res vse bolj zamotana. »Kam vodijo cilji avtorjev v Novi reviji«, vprašujejo tova-

riši v Bosni. »Zakaj provokacija s plakatom za dan mladosti?« Zakaj?...

Vsi Slovencem priznavajo, že od nekdaj, da smo najbolj delavni, dobri organizatorji, pametni. Že od nekdaj nas po tem cenijo, spoštujejo, se po nas zgledujejo. Ne znajo pa odgovoriti, zakaj so nerazviti po tolikih letih še vedno nerazviti, zakaj razkošje, ki ni potrebno in siromaščina, ki bi je ne smelo biti. Kaj mislijo Slovenci z odcepitvijo, sprašujejo tovariši v Bosni. Nič pametnega, nič domišljenega! In kot pravi naš pisatelj: »V slovenskem narodu so tako važna eksistencialna vprašanja, da je cepljenje sil zaradi različnih svetovnonazorskih ali političnih opredelitev, kvarno. Ko je treba ohraniti državo, da se ne bo spremenila v libanizacijo, ko je treba uresničevati po ustavi opredeljeno mesto slovenskemu narodu in vsem drugim narodom in narodnostim Jugoslavije, bi se te zdrahe morale pozabiti.«

Tako se je treba pogovarjati in to vedo tudi tovariši v Bosni. Morda ne vsi, kakor tudi ne vsi Slovenci, pa vendar. Ljudem je treba dati zagotovilo, zlasti mladim, da vse pred mnogimi leti ni bilo

zaman. Marsikdo je pozabil, veliko pa jih niti ne ve, da je na tisoče Slovencev enainštidesetega ostalo brez doma, brez domovine. Zlasti tisti iz Štajerske in Gorenjske, ki so morali čez noč na tuje. V Srbiji in Bosni so jih sprejeli z odprtimi rokami in srci. Zato bi moral vlak bratstva voziti tudi v Bosno in iz Bosne v Slovenijo. Zato bi moralo biti več srečanj, več prijateljskih stikov, bolj bi se morali poznati in vedeti, kako v resnici živimo in delamo. In bolj bi se morali zavedati, da kakor že živimo na tem koščku zemlje, je to še vedno najboljše in najbolj realno tudi za našo prihodnost. Kakšna naj bi bila naša odcepitev, kakšne bi bile koristi s povezovaljem čez druge meje? To so norosti skrajnežev, seveda pa je med nami treba marsikaj doreči in pomanjkljivosti odpraviti.

Jeseni pa se morajo v Rujski nekdanji učitelji srečati vedrih misli in z optimizmom! Prepričani morajo biti, da so bili sicer samo partizanski učitelji, vendar pomemben člen v gibanju revolucije, ki ni bila zaman. In to naj jim da moči tudi za naprej.

Ivica Bozovičar

Ob 45-letnici Rakovške čete

Kot vsako leto, se bomo tudi letos ob 13. marcu zbrali na Rakeku, kjer bomo skupaj s krajanji krajevnega skupnosti Rakek praznovali krajevni praznik. Letos bo še posebno svečano, saj je minilo že 45 let od tistega 13. marca 1942., ko je večje število fantov iz Rakeka in okoliških vasi odšlo v partizane. Zato so si tudi krajanji KS Rakek za svoj krajevni praznik izbrali prav ta dan.

Vsako leto praznujemo skupaj s krajanji, pa tudi s pionirji in mladino OŠ Jožeta Krajca se večkrat najdemo in skupaj obujamo spomine na tiste težke in slavne dni bojev Rakovške čete, ki jih je bojevala po Notranjskih gozdovih in vaseh.

Ceprav je bila četa v začetku majhna, saj je štela le okrog 40 fantov, ki večinoma niso bili vojaško usposobljeni, je kljub temu odigrala pomembno vlogo pri splošni vstaji, prvemu osvoboditvi notranjskih vasi od okupatorja ter omogočila delovanje prvih ljudskih odborov na osvobojenem ozemlju. V prvih dneh smo se predvsem urili v uporabi orožja in drugih vojaških veščin, saj smo za poveljniški kolektor dobili že izkušene borce Slavca Kovača-Smelega, Tonega Bava-Ceneta in Cveta Močnika-Florijana. Med prispelimi Rakovčani pa sta bila Dušan Zorc-Martin in Franc Bombač-Zorko, starojugoslovan-

ska podoficirja, ki sta takoj postala komandirja vodov in sta nam tudi nudila veliko znanja iz vojaških veščin.

Že v začetku aprila so sledile prve akcije, ki so bile iz

dneva v dan pogostejše. Tudi svoja taborišča okrog Loške doline smo vse pogosteje menjavali.

Sredi aprila so začeli v četo prihajati novi borci, še posebno pa se je številčno stanje povečalo po znani akciji Na Majerju med Prezidom in Čabrom, kjer je padlo večje število Italijanov, od katerih je bilo zaplenjeno veliko orožja.

S prihodom novih borcev

Ivan Turšič-Iz tok iz Rakeka, narodni heroj, komandant 30. divizije fotografiran spomladi 1944 na Krasu

iz okolice Prezida se je številčno stanje tako povečalo, da smo ustanovili Zidanškovo bataljono, ki je konec aprila šel v sestavo Notranjskega odreda. Iz Rakovške čete je šlo precej borcev na različne dolžnosti v novoustanovljene čete in štab bataljona. Po ustanovitvi Zidanškovega bataljona je naša Rakovška četa, ki je še naprej obdržala to ime, delovala kot prva četa Zidanškovega bataljona.

V začetku maja 1942. samo se premestili iz okolice Prezida nazaj v Smrekovce, kjer smo skupaj z 2. četo sodelovali pri akciji za osvoboditev Loškega potoka, nakar smo se premestili za nekaj dni nad Laze pri Cerkniskem jezuru, nato pa na Križno goro, kjer smo se zadržali dalj časa.

S prihodom novih borcev iz Loške in Cerkniske doline ter drugih krajev se je številčno stanje čete kmalu povečalo na sto borcev. Ker smo v zadnjih bojih osvobodili večji del jugozahodne Notranjske, to je Loško dolino, Loški potok in Gornji del Cerkniske doline, smo ostali tu kot zavarovanje osvobodjenega ozemlja. Od tu smo odhajali v akcije na vse strani, najpogosteje pa na progo Postojna-Ljubljana. Dokler smo se lahko preskrbovali z

Borci Rakovške čete slikani skupaj z mladimi izvajalci kulturnega programa ob proslavi 40-letnice Rakovške čete in krajevnega praznika KS Rakek marca 1982.

razstrelivom smo napravili marsikatero razpoko na železniških tirih; ko pa le-tega ni bilo več, smo si pomagali s »kajlami«, ki jih je izdeloval kovač Pod Šteberkom. Postavljali smo jih na tračnice z namenom, da bi vlak iztiril, kar pa se ni vedno posrečilo.

Večkrat smo z večjimi ali manjšimi patroljami napadali postojanke Rakek, Cerknica, okolico Velikih Lašč, Sodražice, Ribnice in vojašnice na Velikih Blokah.

Vseskozi smo bili dobro povezani z našimi ljudmi, ki so nam nudili vsestransko pomoč, kjerkoli so mogli. Skrbeli so za našo prehrano,

nam dejali razne podatke in vse, kar je bilo potrebno za naše uspešno delovanje v tem prostoru.

V naši četi je bilo tudi več dobrih pevcev, ki jih je zelo uspešno vodil Slavko Modic. S svojimi fanti in domačini je marsikje pripravil pravi partizanski miting. Ob poslušanju ubranega petja partizanskih pesmi so našim partizanskim mamicama večkrat prišle solze v oči.

Lahko bi rekli, da je bila bojna pot Rakovške čete v tem notranjskem prostoru naša skupna bojna pot vseh Notranjcev.

Jože Simšič-Jelen

Francelj Slabe - najmlajši v četi

Med prvimi Rakovškimi fanti, ki so se podali v notranjske gozdove, da bi se skupaj s prebivalci teh krajev borili proti okupatorju, je bil tudi Slabetov Francelj. Do začetka leta 1942. je z družino živel v Ivanjem selu, od koder je proti koncu decembra 1941. kot prvi partizan iz vasi odšel njegov starejši brat Ivan. Kot v tistih časih še marsikateri otrok, je moral tudi Francelj za kos kruha večkrat prijeti za vsako delo, preko poletja je tudi pasel sosedovo živino; s pašnika se je razlegalo njegovo petje, ki je odmevalo daleč naokrog.

Trinajstega marca 1942. je komaj šestnajstleten odšel za bratom Ivanom med borce Rakovške čete. Prišel je nasmejan kot vedno. Z gasilsko trobento je prišel in večkrat v šali rekel, da mu bo prav prišla pri jurišu na Itali-

jane. Tudi ko so borci zapeli, je bil vedno med pevci.

Tudi v bojnih vrstah ni hotel zaostajati. Udeležil se je vseh večjih akcij, ki smo jih izvajali po Notranjskem spo-

mladi leta 1942. Skoraj ni bilo dneva, da ne bi naša četa bila udeležena pri spopadih z Italijani, dokler nismo sredi maja 1942. osvobodili jugozahodni del Notranjske, Loško dolino in okolico. Na tem osvobojenem ozemlju so že takrat začeli delovati prvi narodnoosvobodilni odbori. Ta svoboda ni trajala dolgo, saj se je že sredi julija 1942. začela znana italijansko-roška ofenziva, ki je trajala do konca avgusta. Takrat je nastal tudi nekoliko težji položaj za naše partizanske enote.

Naša četa je že do roške ofenzive izgubila pet dobrih fantov. Konec junija 1942. je del Rakovške čete odšel v Dolomite v sestavo Dolomitskega odreda. Ostali borci Rakovške čete, ki je bila v sestavi Zidanškovega bataljona, so dolgo nudili odpor italijanskim silam, ki jih je takrat bilo na Notranjskem čez deset tisoč. Zato se je večina naših enot umaknila v

zavetje Notranjskih gozdov. Večjo skupino, ki se je zadrževala v meniševskih gozdovih, je vodil Janez Kranjc z njimi pa je bil tudi Francelj Slabe. Največje težave so imeli s prehrano. Oskrbovali so se v glavnem s krompirjem, ki je rasel na njivah nad železniško progo.

8. avgusta 1942. je bil Francelj z nekim soborcem poslan po hrano v Dobec nad Cerknico. V hiši, kjer sta se zaustavila, jih je gospodinja toliko časa zadrževala, da je obvestila belogardiste, ki so takrat ustanavljali svoje postojanke. Ko so le-ti obkolili hišo, so soborca takoj ranili, Francelj pa so živega ujeli. Odpeljali so ga v belogardiistično postojanko v Begunje. Po nekajdnevem zasilnem zadržanju in mučenju so zvezanega odpeljali v Cerknico in od tam v Grahovo. Vozili so ga v kamionu, pri izhodu iz vasi proti Zirovnici se je kamion ustavil, iz njega so potegnili skrajno izmučenega

Franceljina in zvezanega nagnani v beg po polju. Verjetno je pomislil, da teče svobodi naproti, ko so odjeknili strelji in mu pretrgali življenje.

To je opazovala Krajčeva Justa, ki je bila prav takrat na njivi. Sklonila je glavo, ker so še mimo švigale krogle, potem pa odhitela domov, da bi mami povedala o dogodku.

Mrtvemu so se Italijani približali in še z enim strelom potrdili svoj zločin. Odpeljali so se, vaščanom pa prepovedali pokopati pokojnika. Naslednji dan so se vrnili pogledat, če vaščani ubogajo ukaz.

Ko je pokojnik že več dni ležal na njivi, so se domačini obrnili na oba duhovnika, da bi ga pokopali. Ta dva sta odklonila, češ, da brez dovoljenja italijanske komande ne bosta ničesar ukrepala. Temu se je še posebno upiral kaplan Kadunc, ki je bil za grizen organizator bele garde; v Grahovo je pribežal

nekje iz Gorenjske. Domači dekan Alojz Vester je bil znatno boljši in je pokazal veliko več razumevanja.

Tretji dan pa je Krajčev ata s sinom Francetom zbil iz desk krsto in odpeljali so ga na Grahovsko pokopališče. Italijani so pogreb opazovali iz bližnjega hribčka, ker so mislili, da bodo tam sodelovali partizani.

Prav na tem pokopališču so nas 13. maja 1942. pregnali Italijani s tanki, ko smo izkazovali poslednjo čast padlemu soborcu Jožetu Janču iz Rakeka, ki je padel ob spopadu z Italijani v Grahovem; tudi v teh bojih je sodeloval pokojni Franc Slabe.

Tako se je žalostno končalo mlado življenje partizana Francelja. Tam, kjer je zemlja napojila njegova kri, je zrasla bujna trava in cvetje, v spomin njemu in ostalim, ki so se tako mladi žrtvovali za našo svobodo.

J. S.

V partizane bi rada

Bilo je jeseni leta 1944. Listje je že dodobra odpadlo z drevja. Nad Grižami leži zaselek Velika hosta in najstarejša domačija tam se še dandanes imenuje pri Velikohostnikovich.

Stara mati, ki je bila preužitkarica, je grabila odpadlo listje v sadnem vrtu, jaz pa sem, tedaj še kratkohladičnik, paberkoval za skritimi jabolki. Okrog pol devete sta jo iz gozda po stezi, ki vodi iz Griž, primahala moška srednjih let. Opravljena sta bila bolj izletniško, na hrbtih pa sta imela dokaj zajetna nahrbtnika. Ko sta prispela pod hišo do sadnega vrta, sta prijazno pozdravila:

»Dober dan, mamica!«

Stara Velikohostnikova mati je preko očal radovedno pogledala v prišleka in napol zase odzdravila »Bog daj!« in ju nekako sumničavo ogledovala.

»Mamca, namenjena sva v partizane, pa ne veva, kod in kam. Povejte, kje bi jih našla.«

Velikohostnikova ju je še bolj zvedavo odmerila. Enega sina je imela v izgnanstvu, drugega pa so to pomlad mobilizirali ob napadu na Sohenbergov rudnik v Libojah in se takrat nahajal nekje na Dolenjskem. Prišleka ji nista bila nič kaj povšeči. Skoraj v togoti jima je odbrusila:

»Kaj jaz vem! Kaj bi to zanimalo staro babo? Če so tod kje, so verjetno tam gori,« je kar z grabljami pokazala proti Mrzlici.

»Če pridejo kdaj v dolino, je to ponoči in kdo bi se zmednil za staro babo.« A je bil sosed Vinko Poteko-Jur in še marsikateri domačin partizan kar pogosto gost v hiši. Osorno je ošinila prišleka, ki

sta ji bila čedalje bolj sumljiva.

»Ja, pa za pod zob bi kaj in žejna sva,« sta silila vanjo.

»Vojna je, pa tudi sami nimamo. Kup otrok je pri hiši, jaz sama sem preužitkarica in še meni delijo. Mlada pa tudi za svojo družino nima kaj, saj hudiči vse poberejo,« je ježno odvrnila.

»Koš s steljo mi zadeni,« je rekla meni, »in poberi grablje!«

S počasnim korakom jo je mahnila proti hlevu, ne meneč se za prišleka, ki sta jo nejevoljno pogledala, jaz pa sem odšel počasi za njo.

Ko sva bila toliko stran, da naju nista slišala, mi je grozeče rekla:

»Ti pa da se ne premakneš stran od mene in kakšno bedasto zineš!« Pogledal sem jo začudeno, rekel pa nisem nobene. Ker je bila stroga do svojih otrok, ji tudi vnuki nismo ugovarjali, temveč smo jo ubogali. Ko sva odložila steljo, sta neznanca odšla proti sosedom Benetkovim, kot se jim je po domače pravilo. Ko sta bila pri kapeli, je stopila pod skedenj in gledala za njima ter odkimavala.

»Nič kaj mi nista všeč ta dva, naj me vrag, če sta ta dva namenjena v partizane,« je govorila zase. »Zate je najboje, če greš kar domov,« mi je rekla, »če pa srečaš kakšne neznane ljudi, se jih raje izogni. Z nikomer ne spregovori niti besede.« Res da sem se počutil malo užaljenega, toda ubogljivo sem jo mahnil naravnost domov. Tudi srčal nisem nikogar, čeprav so me doma vprašali, če sem koga srečal. Mislili so na neznanca, ki ju je stara mati odpravila.

Pri Benetkovih so bili doma stari oče, ki je bil že dol-

go upokojen, stara Nežka, ki je svoj čas gospodinjala, ko so otroci ostali brez matere, in hči, ki pa že ni bila več v rosnih letih. Imeli so kmetijo in prodajali so pijačo iz domačega sadnega vrta in tudi nekaj vina, ki so ga pridelali na številnih brajdah. K hiši so zahajali rudarji iz rudnika Zabukovca, ker je bila pijača tu cenejša. Ko sta neznanca prišla do Benetkovih, se je pri njih ravno mudil eden takšnih, ki je rad pogledal v kozarec. Pravkar je naročil pol litra, ko sta neznanca pozdravila.

»Pa še nama bi se ga prileglo liter,« sta naročila. Domača hči je vzela liter in odšla v klet.

Postavila je jabolčnik pred njiju kar pred hišo in prinesla kozarec.

»Pa še kaj za prigrizniti bi rada,« sta jo prijazno odgovorila.

»Nič, ne bo,« je odvrnila, »saj še sami nimamo.« Neznanca sta se spogledala in nista več silila vanjo. Odšla je po opravih okrog hiše, z enim očesom pa je merila na prišleka.

Eden od neznancev je potegnil iz žepa tobačnico in prijazno ponudil cigareto neznanemu gostu, ki ju je zvedavo opazoval. Seveda se ni cigarete branil, saj je ponavadi zvižal kar domač tobak v časopisni papir, ki je neznanško smrdel in tudi dušil. »Sedite bliže,« sta ga povabila. Ni se dal prositi. Primaknil se je in se zapletel z njimi v klepet. Ko je popil svojega pol litra, sta poklicala domačo hčer:

»Plačala bi, pa še njemu prinesite pol litra,« sta naročila. Gostu so se zasvetile oči. To pa nista slaba gospoda, je pomislil in pridno prižgal cigarete, ki sta mu jih ponujala.

Ko se je domača hči vrnila

s pijačo in povedala račun, sta jo ogovorila:

»Iz Celja sva. Poklicali so naju k vojakom, midva pa bi rajši v gozd; povejte, kje bi našla zvezo!«

»Kaj pa jaz vem,« je odvrnila in odšla v hišo, ne meneč se zanju.

Gost je postal pozoren, saj ga je pijača že ogrela. Sklonil se je proti najbližjemu in zaupno vprašal:

»Kaj, v partizane bi rada? Vprašajta mene, babe tako nič ne vedo!«

Tujca sta postala pozorna.

»Kar tu doli po ozarah, pa levo po kolovozu. Ko prideta v gozdu na jaso, je z desne strani še en kolovoz. Med tem kolovozom in grapo je bunker, tam gotovo najdete koga. Gotovo vas odpelje naprej.«

Popila sta in se počasi odpravila po ozarah, kamor ju je gost napotil.

»Pa ju ja nisi poslal v Loko?«

Odmahnil pa je le z roko in odšel domov.

Nedolgo zatem je zaropotalo. Neznanca nista bila na-

menjena v partizane, temveč sta bila iz predhodnice, raztrganca. Ko sta prišla do bunkerja, sta tam našla počivati že tedaj aktivnega partizana Kotarjevega Pepija iz Podkarnika. Kmalu za njima so prispeli švabi in bunker pogrnili v zrak. Ujetega Pepija so zvezali in odšli po Benetkovo hčer, ki ga je morala zvezanega z lojternim vozom odpeljati do župnišča v Griže, kjer je stalo nekaj kamionov, s katerimi so prišli švabi v hajko.

Seveda se nisem dolgo mudil doma, kamor me je stara mati poslala. Takoj sem odšel v vas. Ko je tam, v Lokah, kjer je bil bunker, pokalo, otroci nismo niti opazili saj je to bil skoraj vsakodnevni dogodek. Radovedni pa smo bili, ko je Benetkova z lojtrnikom pripeljala zvezanega in krvavega Pepija, ki so ga švabi nato pahnili na enega izmed kamionov. Med švabi sta se vrtela tudi neznanca v civilu, ki sta dopoldne spraševala staro Velikohostnikovo mater po partizanih. Šele tedaj mi je postalo

jasno, zakaj je bila tako osorna do njiju. Pepija so odpeljali v Celje v Stari pisker, vendar od njega niso zvedeli ničesar. Ko so februarja 1945 osvobodili ta zapor, je tudi on ušel. Vrnil se je na teren. Kakšen mesec zatem sem ga srečal pri sosedovih. Ko sem ga povprašal, kako je prišel iz Starega piskara, se mi je nasmehnil; povedal ni nič. Pa kaj bi mi razlagal, saj sem bil takrat šele trinajstletnik. Meni pa je ta dogodek ostal globoko v spominu. Spomnil sem se ga pred leti, ko smo Pepija pokopali. Kmalu zatem se je neznan gost obesil na skednju, jaz pa sem šele takrat dodobra izvedel za dogodek pri Benetkovih. Po dogodku, je namreč sam odšel v partizane. Po osvoboditvi so mu nekaj sodili in ga zaprli, vendar je bila njegova olajševalna okoliščina, da je tudi sam sodeloval v NOB. Vendar mu vest ni dala miru. Ko je ovdovel in samoval, je verjetno podoživljal ta nečastni dogodek in si sam sodil.

Janko Jurhar

Iz programa Partizanskih smučin

Za dvanajste »Partizanske smučine – Cerkno 45« je na Črnem vrhu nad Cerknim vse pripravljeno. Prireditve se bo začela to soboto ob 10. uri s tekmovanjem v veleslalomu za pripadnike Teritorialne obrambe, JLA in milice. Ob 19. uri pa bo v cerkljanski kino dvorani spominska slovesnost. Med drugim bodo na njej podelili učencem iz idrijske in škočeloške občine, ki so sodelovali v literarnem natečaju »Prečuden cvet je v grapi črni«, nagrade za najboljše dela.

Osrednji dogodek smučin bo, kot običajno, nedeljsko srečanje borcev in

naših najmlajših smučarjev. Najprej bo na vrsti tek za borce. Tekmovali pa bodo v dveh kategorijah in sicer letniki 1921 in starejši in 1922 in mlajši. V veleslalomu, ki se bo začel uro pozneje, pa so oblikovali tri kategorije – letnik 1920 in starejši, od 1921 do 1926 in 1927 in mlajši. Za njimi se bodo v smučino pognali še cicibani primorske tekmovalne skupnosti, nato pa še mladinci primorskih mladinskih organizacij. Nedeljsko srečanje bodo borci in najmlajši zaključili v Etinem hotelu v Cerknem. Vabljeni!

S. D.

Ivanka Mestnik

Spomini mladega mitraljezca

(nadaljevanje)

Tako bez orožja sem se laže prebijal. V žepu sem imel le dva okvirja z naboji za izstrelitev min.

Kljub lakoti si nisem upal v vas, ampak sem jo spet mahnil proti gozdu. Pred seboj sem zagledal naselje. Moram ugotoviti, kje sem. Občutek izgubljenosti je bil strašen. Tudi lakota je bila čedalje hujša. A še preden sem usmeril korake proti čistini, sem zaslišal šelest listja... Nekdo prihaja sem. Skril sem se in čakal. Partizan! Kako se me je ustrašil, ko sem planil izza grma. In kako sva bila vesela drug drugega! Umaknila sva se globje v gozd, da bi se bolj na varnem pogovorila. »Kje imaš pa orožje?« me je vprašal.

Povedal sem mu vso zgodbo in poudaril, da sem bil dolgo mitraljezec.

»Daj jo meni, sem milo gledal njegovo brzostrelko.« Ni govorila, je bil odločen.

»Imaš sploh kaj streliva?« sem vprašal.

»Imam, kar ga je vstavljenega vanjo, pa še v žepu imam en okvir,« mi je pokazal.

»Kaj bova zdaj?« Izgubljenost sem se zastrmel vanj. Molčal je.

»Pojdiva najprej v vas po hrano, da se okrepčava,« sem predlagal.

Strinjal se je. »Pojdi ti najprej, jaz počakam, da te bom ščitil, če te bodo napadli.«

Tako sva tudi storila.

Vas je vabila. Kot na dlani ležala pred nama, v globeli, okrog nje polja, košenice, gozd. Šel sem opazujoč naprej, on v varni razdalji za mano. Vse je izumrlo, kot da ni žive duše v vasi. Pri neki hiši sva potrkala na vežna vrata. Odprla nama je starejša ženska.

»Je bila tukaj kakšna vojska?« sem vprašal.

»Nič nismo videli,« naju je gledala izpod čela.

»Ves dan nobenega?«

»Nobenega,« je zatrdila, a sva vedela, da laže.

»Imate kaj za pod zob,« sem prosil.

Bila je strupena: »Nič ne damo, ker sta bandita.«

Aha, taka je stvar. Saj sem slutil. V sovražni vasi sva, zato brž proč!

Umaknila sva se ob hišah proti gozdu in hrana nama ni več hodila na misel.

»Se ti kaj znaješ tod okrog?« me je vprašal soborec. Po govorici sedeč je bil Primorec.

»Prav tu še nisem bil, sem pa doma tu blizu.« Pokazal sem v smeri proti Turjaku.

»Pojdiva tja,« je odločil.

Spet sva morala preko polja, po čistini proti lepemu bukovemu gozdu. Kakšnih dvesto metrov naju je ločilo od njega, ko sva zagledala

nekakšne vojake. Meni se je zdelo, da so beli, njemu, da so naši. Napeto sva jih opazovala.

»To morajo biti naši,« je trdil Primorec. »Pojdi še malo bliže,« je predlagal. Plazil sem se po koruzi in napeto gledal med drevje. Videl sem, kako se premikajo od debela do debela, se skrivajo za drevesi, tudi oni na preži.

»To so belogradisti,« sem dahnul, ko sem se vrnil.

Stekla sva nazaj proti vasi, od kod sva prišla. Za nama so se vsuli streli. Med begom sem se ozrl: v strelcih so tekli za nama. Vsa zadihana sva pritekla v vas. »Skrivajva se tu!«

»Ne, tu bi naju našli,« sem bil odločen. »Saj si videl, kako so nama sovražni.«

Krogle so krušile omet na hišah in dvigovale gnoj pred nama. Oba sva vedela: namenjena so nama, zato hitro pot pod noge. Visoka meja je ščitila najin umik iz vasi. Srečno sva se prebila do gozda, poraščenega z visoko praprotnjo in z nizkim grmičjem.

Spet sem prosil: »Daj meni mitraljez!« Tako neobgljenega in izgubljenega sem se počutil brez-njega. Primorec pa mi je samo odločno odkimal. Nisem mu zameril, tudi sam bi ravnal tako.

Bila sva vsa zadihana. Malo sva upočasnila beg in lovila sapo. Streljanje je utihnilo, oba pa sva vedela, da pre-

gona še ni konec. Nenadoma sva se znašla na razpotju: desno steza, levo pot.

»Kam jo mahneva?«

»Pojdiva po poti!«

»Ne, jaz grem po stezi,« sem rekel. Mislil sem si, da bo varnejša. Razšla sva se. Ne vem, kaj se je kasneje dogajalo z njim. Upam vsaj, da ne to, kar se je z nami.

Hitel sem po stezi, speljani med visoko, gosto steljo, prepričan, da sem varno skrit. Nenadoma pa so nad me planili domobranci. Potuhnjeno so čakali v zasedi. Tako so pač lovili posamezne partizane, ki so se izgubljeni posamič prebijali do svojih enot.

Kakih pet se jih je spravilo nadme. Eden je nameril vame mitraljez, vsi po vrsti pa so navdušeno vpili:

»Imamo ga, enega le imamo!«

Eden od njih je zarežal vame: »Kje imaš orožje?«

Molčal sem. Srce mi je tolklo. Kaj bo z mano? Ko bi me le ne mučili!

Začeli so klicati svojega vodjo. Z njim je prišlo še nekaj drugih. Zgrnili so se okrog mene.

»Vsaj rekli bi mu, naj da roke gor!« se je zadr.

»Roke gor!« jih je zavpilo kar nekaj hkrati.

On je nekaj časa radovedno in sovražno strmел vame, nakar me je začel preiskovati. Našel je okvirja in mi ju pomolil pod nos:

»Kaj je to?«

Molčal sem, »Kje si doma?«

Nisem odgovoril.

Ogledal se me je kot veliko čudo.

»Pa je dobro oblečen,« je rekel eden izmed belogardistov.

»Saj je bolje oblečen kot mi,« je pripomnil drugi.

(Malo pred akcijo sem namreč dobil novo angleško uniformo in nove škornje. Res sem bil lep partizan.)

Začeli so me suvati proti bližnji jasi. Vsi so se zbrali okrog mene. Eden se mi je približal:

»Kaj nisi ti iz Kopačnika?«

Nisem odgovoril.

»Ali ti mene ne poznaš?« je silil vame.

Odkimal sem.

»Saj me moraš poznati, čisto blizu tebe sem doma.«

Spet sem odkimal. Zares ga nisem poznal. A četudi bi ga bil, tega ne bi priznal. Tedaj so zagledali na mojem rokavu čin.

»Orkamadona, saj je celo nek vodja,« je rekel eden. Sovražnost v njihovih očeh se je stopnjevala.

Vodja mi je ostro ukazal: »Sleci si suknjič!«

Ubogal sem.

»Kakšna uniforma pa je to?«

Molče sem si slačil vojaško bluzo. Ne vem, ali na kak znak ali kar tako so začeli

srajco in hlače dobesedno trgati z mene; nekateri so blago ihtavo parali kar z noži. Zaletovali so se vame, vpili, preklinjali.

Komandant se mi je spet približal.

»Od česa je to?« je vpil in

mi pod nos molil oba okvirja.

Molčal sem in gledal stran.

»Primi ga za glavo!« je ukazal najbližjemu.

Ta me je močno zgrabil z obema rokama, vodja pa me je začel z okvirjem tolči po čelu. Bolelo me je, ulila se mi je kri v oči so se mi vdrle solze.

On pa: »Da bo imel rogove.« Glasno in objestno so se zakrohotali.

Ko se mu je zazdelo, da je igre dovolj, je zaklical:

»Gremo! Gnali ga bomo v njegovo vas. Naj ga vidijo!«

Spet krophot. Raztrganega, bosega, okrvavljenega me bodo gnali?! Toda zabave še ni bilo konec. Moral sem stopati vzdolž njihovih kolone, pripravljene za odhod. Vsak, mimo katerega sem šel, me je brnil, sunil, udaril.

»Ti odgovarjaš zanj,« je komandant naročil domobramcu z brzostrelko v roki.

Mene je postavil na čelo kolone. Surovo me je obrnil z obrazom proti stezi, me zgrabil za lase in mi upognil glavo nazaj.

»Odpri usta!« se je zadril in me je brnil in mi pljunil v usta. To je bilo od vseh muk najhujše. Vse se je mešalo v meni: strah, sovraštvo, žalost, obup, najhujše pa je bilo ponižanje. Bil sem mlad, rad bi še živel, a zdajle, ko so pljuvali vame, ko sem požiral njihove pljunke, bi sto-krat raje umrl. Zakaj me takoj ne ubijejo, sem razmišljal.

(se bo nadaljevalo)

Ob obletnici smrti Maksa Pečnika

Bila sva prijatelja

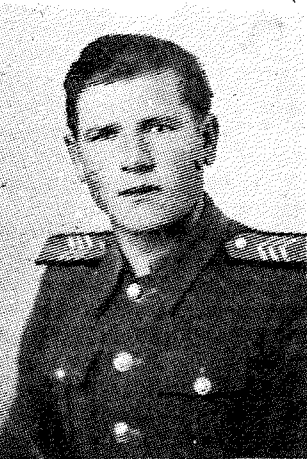
Seznanila in spoprijateljila sva se v internaciji, v taborišču Renicci, saj je kot mladinec in skojevec tesno sodeloval z menoj in bratom. Maks je bil izredno mirne narave, kar preveč boječ in previden. Zato mu je bilo treba neprestano »dajati moralo«, kajti včasih je bil obupno črnogled.

Ceprav me je kot prijatelja vedno vabil, naj ga po vojni obiščem, to nisem uspel preje kot konec 1980. leta, ko me je poiskal v Ljubljani zaradi urejevanja let službe. Maks je bil doma v Raščici pri Velikih Laščah. Rodil se je maja 1923. leta kot sin kmečkih staršev. Po očetu je podedoval posestvo in na njem pridno kmetoval. Internirali so ga, po kapitulaciji Italije pa je šel s skupino taboriščnikov peš proti domu. Po poti je zaradi bolezni, težav z nogami in obutvijo tako onemogel, da se je ob priložnosti, ko so jih hoteli Nemci ujeti, zatekel k nekemu kmetu in tam ostal.

Kmet in njegova družina v vasi Noveta di Piave, občina

San Dona di Piave, kamor se je zatekel, so ga v začetku nezaupljivo gledali. Vas je kakšnih 40 kilometrov vzhodno od Benetk in okrog 20 kilometrov v notranjosti Italije, stran od obale Jadranskega morja.

Sčasoma si je pridobil zaupanje vse družine, ki mu je pomagala, da je okreval. Sam se ni več upal peš domov, saj do Musolinijeve Salojske republike pri Gardskem jezeru ni bilo daleč. Tam so namreč poleg Nemcev začeli gospodariti tudi fašisti. Musolinija so Nemci z drzno akcijo, ki jo je vodil in speljal 12. oktobra 1943. leta nemški polkovnik SS Otto Skorzeni, rešili iz hotelske ječe na gori Gran Sasso in ga nato zopet ustoličili kot vodjo marionetne republike Salo. Tudi garibaldinci so se od časa do časa pojavljali pri kmetu, s katerimi so gospodarili, z njimi pa tudi Maks, tesno sodelovali. Tako se je pri kmetu »poitalijančil«, delal na njivah in domačiji, se z domačini vred skrival ob nevarnostih in čakal

na srečen razplet vojne, ko se je nameraval vrniti domov.

Konec vojne pa sva doživela skupaj. Takole je bilo: Ko smo okrog prvega maja 1945. leta z enotami 9. korpusa NOV in POJ osvobodili dober del Primorske in se je Gradnikova brigada nahajala v Trzinu (Monfalcone), kjer smo oblikovali nove skupine in popolnjevali enoto z novimi borci, me je nenkrat poklical dežurni bataljona.

»Tovariš Miran, ali poznaš tega fanta? Pravi, da mu je

ime Maks, da te je pred nekaj trenutki, ko so ga vodili v štab bataljona, zagledal na dvorišču in spoznal, trdi, da sta bila skupaj v internaciji,« mi je dejal. To je bilo 4. maja 1945. leta. Seveda sva se poznala, se rokovala in obujala spomine iz internacije. Ob tej priložnosti sem Maksa celo malo pokaral, kje je bil tako dolgo, da se šele zdaj vrača iz internacije. Maksu je postalo nerodno, ko mi je ves rdeč v obraz pripovedoval, zakaj se ni prej vrnil domov.

Ker je bil član SKOJ, kar sem povedal borcem, smo ga takoj preoblekli v uniformo, prav tako pa je takoj postal deseter desetine novincev, kar mu je bilo silno všeč.

Na Primorskem smo se že nekaj časa zadrževali, a pravih bojev ni bilo več. Maks pa je šele dobro začel živeti z uniformo, saj je kmalu napredoval v podoficirja. Odločil se je, da ostane v JLA. Vendar pa se je zaradi okoliščin njegova želja ni uresničila. Doma mu je umrl brat, ki bi moral prevzeti posestvo, pa so ostali starši brez moške delovne sile in pravega naslednika. Poleg tega se je v JLA leta 1947 onesrečil in postal 30-odstotni vojni invalid. Avgusta 1947. leta je

tako odšel domov in začel kmetovati.

Poročil se je 1955. leta z Anko Pečnikovo, s katero pa ni bil v sorodstvu. Rojevali so se otroci: Andrej, Milena, Metka. Pri Pečnikovih na Rašci sem se glasil jeseni 1986. Ogledati sem nameraval obnovljeno Trubarjevo domačijo in obiskati dobrega prijatelja. Toda, na mojo veliko žalost, nisem videl niti Trubarjeve domačije, niti Maksa.

Najprej sem stopil k Pečnikovim, vendar je bilo v hiši vse tiho in žalostno. Žena in Maksova sestra, ki živi pri njih, sta bili v črnem. »Oprostite, nismo vam uspeli povedati, da Maksa ni več. Smrt ni bila naravna. Tako hudo nam je, niti v sanjah si nismo mogli misliti, da bo Maks tako tragično končal,« je hlipala žena, sin, ki je v službi in kmetuje, pa je nemo strmel in od časa do časa tolažil mater. Dva Maksova vnuka pa sta skakala v kuhinji.

»Maksa je precej prizadelo, ker mu ZB ni hotela priznati dvojnih let za čas, ko je živel pri kmetu v Italiji in sodeloval z garibaldinci. Vse prošnje, pritožbe in izjave celo dveh priči iz Italije niso pomagale. Čas od kapitulaci-

je Italije 8. 9. 1943. do vstopa v Gradnikovo brigado v Trzinu 4. 5. 1945 so mu priznali le v enojnem trajanju, čeprav je bil zelo aktiven na terenu. Tudi vi, Miran, ste dali dobro mnenje in predloge, da se mu to prizna v dvojnem številu. Zato je imel občutek manjvrednosti in da mu je bila storjena krivica. Pa tudi pokojnino je dobil manjšo, kot bi jo sicer dobil. Vse to je nekako prebolel; kljub temu pa je zadnje čase tožil zaradi hudih glavobolov in vrtoglavice. Menil je, da ima raka, mogoče tumor v možganih, da bo kmalu v velikih bolečinah umrl...

Lepo se je tisti dan poslovil od mene; naročal je, katero hišo (v stari je bil Maks z družino, v novi čez pot pa sin s svojo družino) naj ima kateri vnuk, me stisnil k sebi, kar se mi je zdelo čudno in odšel iz hiše. Ker ga ni bilo na kosilo, sem stopila čez pot v drugo gospodarsko poslopje. Tam sem omedlela od groze, kajti Maks je visel pod streho, drugega pa se več ne spominjam. To je bilo 14. marca 1986. leta, ko je bil Maks star 63 let,« je končala žena vsa objokana.

Pokojnega Maksa sem z žalostjo v srcu obiskal na pokopališču v Velikih Laščah.

Miran Beretič

Silvo Grgič-Šimen

Napad na Zafaro

Tretji dan

(nadaljevanje)

Tudi ponedeljek zjutraj, 26. julija 1943, je še sveže, vendar se postopoma, kakor v nedeljo, otopli.

Vendar nam današnji dan poleg vročine prinaša svojevrstno razvedrilo. Spoznamo, da je Italijanom in belčkom iz zafarskega obzidja in bunkerjev, še bolj »vroče« kakor nam. Nenadoma namreč v zraku najprej zaslišimo močno brnenje iz ljubljanske smeri. Kmalu zagledamo nizko leteče italijanske bombnike tipa »Savoja«, ki začno spuščati padala. Padala so sicer namenjena obkoljeni italijanski posadki, dobijo pa jih Lah in belčki bolj malo. Največ jih ostane na položajih med nami in njimi, nekaj pa pade v roke ba-

taljonom Cankarjeve. Tista, ki niso dosegli niti za Cankarjevce niti za laško-belo posadko, bodo kmalu uničena, prestreljena ali pa bodo zgorela.

Po odmetavanju padal kar hitro sklepamo, da mora biti zafarska posadka z zalogami zelo na tesnem, saj jim sicer ne bi odmetavali streliva in drugih potrebščin.

Tudi današnji dan ne mineva brez bombardiranja in mitraljiranja iz letal. Opažamo, da se italijanski letalci ne upajo preveč tvegati, naši položaji so preblizu obkoljeni posadki in bi zato kar hitro lahko zadeli zafarsko posadko namesto položaja Cankarjeve.

Zaradi vsega tega sedaj vsi pričakujemo, da bo to tretjo noč prišlo do končne odloči-

tve o izhodu boja za Zafaro. Vsi smo sicer na robu zdržljivosti, saj ne spimo že tretjo noč, da o kakšni redni prehrani, dobri oskrbi s strelivom, ki nam ga primanjkuje še bolj kot Lahom, niti ne govorim.

Cankarjevci smo tako dolgo, to je tri dni, napadali edino pletersko belogardistično postojanko februarja letos. Ali bomo vsaj jutri končno v Zafari, kot smo bili tretji dan sicer v pleterskem samostanu, ki so ga beli na vrat in na nos izpraznili?

Ali nam bodo topovi kaj pomagali? Sedaj, ko ga Gubci več ne potrebujejo bodo usmerili tudi njihov top na zafarsko postojanko. Tudi bataljon Gubcev bo okrepil napad vseh bataljonov Cankarjeve brigade. Gubci so namreč postali gospodarji žužemberškega trga in intendanti pridno praznijo trgovine in tisto, kar je sovražnik pri umiku na Zafaro je pustil v treh postojankah. Nekateri imajo tudi časa, da se veselijo po gostilnah.

Morali bomo pohiteti, saj je res vprašljivo, ali bodo Sercerji še lahko vzdržali. Že tretji dan bijejo težke boje z Italijani, ki so iz Trebnjega poslali na pomoč nekaj bataljonov fašistov in redne vojske. Vsi smo prepričani, da se ne bo ponovilo Pletenje, ko Tomšičeva ni mogla držati obrambo na tako široki fronti in v ravnini in so jo Italijani le izmanevirali in prišli po pletersko posadko.

Tukaj imajo Sercerji boljše položaje za obrambo, vendar neprejeto odmevno grmenje ne preveč oddaljenih bojev, ki ga slišimo v redkih trenutkih mirovanja okoli Zafara, govori o tem, da imajo Sercerjevci kar precej dela in da ga za enkrat kar dobro opravljajo.

Danes se je med nami razširila novica, ki smo jo tako dolgo pričakovali: Musolini je v Rimu odfrčal, italijanski fašizem je propadel, predsednik vlade je postal Badochio. Vse to nam je povzročilo obilo veselja – vendar kar

25. julij 1943 v Rimu. Medtem ko so se pebivalci Rima takole veselili padca fašizma, so italijanski vojaki v Žužumberku kot pobesneli streljali po borcih Cankarjeve in Gubčeve brigade.

ne moremo v vse to verjeti. Branilci zafarske postojanke so namreč neumorni. Tudi oba naša topova s svojim streljanjem ne moreta zlomiti odpora. Prepričani smo, da italijanski fašisti in belogardisti nič ne dajo na vest o padcu Musolinija. Tudi vaški stražarji, ki so skupaj z nekaterimi partizanskimi dezerterji v zafarski postojanki, so vsi več ali manj krvavih rok in se bodo zato bo-

rili do zadnjega, saj jim gre za glave.

Naš zadnji nočni napad so požari, ki jih sproti zanetijo z zažigalnimi minami iz težkih minometov tako osvetlili, da so naše napadalne vrste odlična tarča za branilce Zafare. Čeprav gorijo tudi znotraj Zafare posamezne stavbe oziroma njihovi deli, je to vse skupaj premalo. Zopet se moramo umakniti.

(se bo nadaljevalo)

Ljubljana se ni dala ugnati

OF na Visokem komisariatu

Sredi avgusta 1941 je dr. Vito Kraigher obiskal dr. Slavka Zoreta in mu zaupal nalogo. Organiziral naj bi matični odbor OF za uslužbence vseh oddelkov Visokega komisariata. V ta namen je bil v drugi polovici istega meseca v stanovanju višjega svetnika gozdarstva inž. Hinka Rejica Pod Hribom v Zgornji Šiški ustanovni sestanek, ki so se ga poleg gostitelja udeležili še dr. Zore, dr. Milan Bano, ing. Sonja Oblak-Lapajne in predstavnik okrožnega odbora OF za Ljubljano Zoran Polič. O OF so govorili le na splošno in niso postavljali nikakršnih organizacijskih oblik, ker so bili na sestanku tudi ljudje, za katere niso vedeli, ali bodo ostali v OF ali ne. Povezovanje je potekalo po različnih »linijah«, predvsem s pomočjo prijateljskih in osebnih vezi. Dr. Zoreta so kot predsednika člani partije obveščali, na katere uslužbenke posameznih oddelkov, poštene in pripravljene sodelovati z OF, se lah-

ko obrne. Celica Komunistične partije Slovenije na Visokem komisariatu je obstajala od poletja 1941. in je bila organizacijsko povezana z rajonskim komitejem Center. Sekretar celice je bil ing. Viktor Šuško. V oktobru 1941 so bili sprejeti v partijo Bogdan Švent, ing. Lojze Kerin, ing. Emil Kovačič in Hilbert Kamilo. V letu 1942 se je število članov povečalo. Zato so zaradi učinkovitejšega vodenja ustanovili partijski biro, ki je združeval več celic.

Organizatorji odpora na omenjeni ustanovi so hoteli zgraditi tako organizacijo, ki je izdajstvo ne bi moglo razbiti. Matični odbor OF je imel običajno po štiri člane. Vsak od njih je povezoval po štiri ali več odborov OF na oddelkih, hodil na njihove sestanke, jim prinašal navodila za delo in informacije ter poročal o njihovi dejavnosti. Po finančnem obračunu iz februarja 1942 je bilo na Visokem komisariatu 18 odborov OF z 255 člani, ki so v

istem mesecu zbrali za OF 9651,50 lire. Število odborov OF se je spreminjalo. Na hidrotehničnem odseku sta zaradi povečanega števila članov iz enega nastala dva. Na oddelku za trgovino, obrt in industrijo in pri Kranjskih deželnih elektrarnah pa sta se sprva samostojna odbora združila.

Po doslej zbranih podatkih se je od leta 1941 do 1945 zvrstilo v matičnem odboru OF 27 uslužbencev, od tega 14 iz tehničnega oddelka, 20 je bilo moških, 7 žensk, 8 jih je odšlo v partizane, 16 pa jih je bilo aretiranih in odpeljanih v taborišča v Italijo in Nemčijo. Četa Narodne zaščite je na tej ustanovi imela okoli 100 borcev. Ustanovljena je bila februarja 1942. Prvi komandant je bil inž. Franjo Lesjak, komisar inž. Bogomir Kalas, katerega je v drugi polovici leta zamenjal inž. Jože Uršič. Ko so junija 1942 aretirali Lesjaka, je komandant postal Branko Vuga. Narodna zaščita na Visokem komisariatu je delovala pri-

bližno do kapitulacije Italije, ko je odšla večina članov v partizane.

Obveščevalna služba je bila nedvomno ena izmed najpomembnejših nalog članov OF, saj je delovala v samem centru okupatorjeve oblasti. Dr. Zore pravi o njej: »Kjer je dobila množična obveščevalna služba dober izvor, smo takoj prekinili in vzpostavili zveze preko specialne obveščevalne službe. Posebno je bilo to pomembno pri pridobivanju spiskov onih, ki so bili predvideni za aretacijo.«

Od oktobra do konca leta 1941 je za razdeljevanje tiska OF skrbel Bogdan Švent. Gradivo je dobival od Vere Hreščak. Razdeljevanje je potekalo vse do konca 1944. leta. To nalogo je, v eni izmed najbolj zastraženih stavb v Ljubljani, lahko izpeljala le organizacija, v katero so bili vključeni številni uslužbenci; kurjači, vratarji, tudi najvišji uradniki. Vsi člani OF so redno zbirali denar in material za svojo organizacijo.

Italijani so v upravi Visokega komisariata obdržali predhodno razdelitev banke uprave na osem oddelkov, poleg teh pa so uvedli

tudi nove urade. Eden izmed njih je bil tudi pokrajinski anagrafski urad. Prostore je imel v Trnovem, v bivšem sokolskem domu na nekdanji Mandelčevi ulici. Naloga tega urada je bila evidenca prebivalstva. Vsak prebivalec Ljubljanske pokrajine je moral imeti evidenčno kartico, s katero so preverjali identičnost osebnih izkaznic.

Komunistična partija Slovenije se je zavedala, kako je anagrafski urad pomemben za njeno delovanje. Nad skrivno dejavnostjo za OF na uradu je bedel dr. Vito Kraigher. Ker so tam zaposlovali predvsem begunce z Gorenjske in Štajerske, je partija poskrbela, da so bili to povsem zanesljivi ljudje. Zaposlovali so jih po predlogu dr. Kraigherja, ki se je povezal z dr. Adolfom Vogelnikom, vodjo delovanja na tem uradu. Z uradom je bila povezana tudi tiskarna KPS, ki je tiskala ponarejene dokumente. Na uradu so dobili podatke, imena in naslove neosumljenih oseb, ki so jih vnašali v tiskane obrazce. Tako so se podatki ilegalca v primeru poizvedovanja ujemali s tistimi, ki jih je imel okupator. Anagrafski urad je moral pošiljati dvojnike

vseh kartic v Rim, vendar so jih že pred tem uničili s tem, da so v zaboje nasuli prašek, kar je povzročilo, da se je besedilo izbrisalo. 20. maja 1942 je bil dr. Vogelnik aretiran. Vzrok za aretacijo pa ni bila izdaja na uradu, Italijani tod niso nikoli odkrili organizacije OF, pač pa ovadba dr. Cirila Žebota. V tej raciji intelektualcev sta bila med drugimi aretirana še inž. Milan Sever in Vinko Moderndorfer. Italijani so očitno želeli, aretiranci izvejo, kdo jih je ovadil; zato je zasliševalec ovadbo pustil na mizi, da jo je dr. Vogelnik videl. Obsojen je bil na pet let zapora na otočju Tremiti.

Značilnost odpora OF na Visokem komisariatu, na vseh oddelkih in uradih v času italijanske okupacije, je bila množičnost in organizacijska prožnost. OF se je obdržala in uspešno delovala kljub dvema krizama ob razkritju izdaje Džaze Mihajloviča, ko so izločili iz OF njegove privrženice in ob streljanju talcev za likvidiranim vodjem bele garde, nekdanjim banom dr. Markom Natlačenom. Tedaj so se iz OF izločili tudi »sredinci«.

Lojz Tršan

Ivan Jan:

Vstaja v Poljanski dolini

Končana je bila s hudimi boji

Najobsežnejši, najdaljši in tudi najusodnejši decembrski upor je bil vsekar v Poljanski dolini. Cankarjev bataljon je do 26. decembra narasel za 366 novincev, katerih 326 je bilo iz Poljanske doline, ostalih 40 pa iz Selske doline, iz Škofje Loke ter njene okolice. Tudi veliko orožja so prinesli s seboj, med njimi čez 20 strojnic. Le kakih 100 ni bilo oboroženih, a jim je bilo tudi obljubljeno, da bodo orožje dobili med novimi akcijami, ki bodo trajale le nekaj dni. Tako je bataljon narasel na 460 mož.

A ko so zaradi tako silovite vstaje okupatorske enote 24. decembra z močnejšimi silami navalili v Poljansko dolino, so se vneli hudi boji. Le-te so partizani zapustili kot zmagovalci. Tudi če bi hoteli, okupatorji tedaj ne bi mogli izgnati Poljancev, kar so nameravali. Okupatorjevo poveljstvo je dotlej na Gorenjskem že dobili več novoprispelih bataljonov, predvsem policijskih. Do 22. decembra je okupator na ožjem Gorenjskem zbral 5 rezervnih policijskih bataljonov. Poleg 181., ki je bil tu že prej, so prišli še 171., 93., 44. (ta je bil v bližnji Škofji Loki), in 325. Poslali pa so tudi druge specialne enote.

Zaradi nastalih okoliščin

se je tedaj tudi v Poljanski dolini začel osip. O vsem tem so že veliko pisali Maks Krmelj, Tone Peter nel, France Kavčič, Svetko Kobal ali dr. Tone Ferenc, zato in pa zaradi pomanjkanja prostora tu spet ne bi naštevali vsega.

Toda, nujno je treba poudariti, da so bili ti bojični boji v Poljanski dolini izredno hudi in dramatični. Najhujši pa 27. decembra po vrhovih Črnega vrha, na Pasji ravni, v Valtrskem ter Bukovem vrhu. Skoncentrirane okupatorjeve sile so okoli upornikov Cankarjevega bataljona ta dan začele stiskati nevaren obroč. Vneli so se ogorčeni boji. V teh dneh so okupatorjeve enote izgubile okoli 60 mož, na partizanski strani pa jih je od 25. do 27. decembra padlo le osem. To so bili Ciril Demšar, Vinko Dolenc, Jože Koruza, Franc Maček, Janko Mlakar, Miha Pušavec, Božo Ručigaj in Ivan Šubic.

Posebno na Pasji ravni, kjer se je bojevala 2. četa CB z znamenitim komandirjem Jakom Bernardom na čelu in kjer je bil tudi Bičkov vod, je bilo pokošenih veliko okupatorjevih napadalcev. Njihova zmrgnjena trupla niso ne mogli, tudi ne utegnili pokopavati. Pač pa so na enem kraju zložili na kup dvanajst padlih ter jih obložili s kamnjem. Nanje so namestili desko, na katero je komandir Jaka Bernard z ogljem in velikimi črkami napisal:

TAKO SE BO ZGODILO VSAKEMU, KI BO Z OROŽJEM STOPIL NA SLOVENSKO ZEMLJO!

Nemškim enotam so tedaj prišle v pomoč tudi italijanske, italijanska stran pa je dovolila in omogočala prevažanje nemških enot čez Ljubljano v Polhov Gradec. Od tam so partizanom prišli za hrbet. Zato so bili spopadi siloviti in če se ne bi znočilo, je bilo vprisanje izhoda. Nemških napadalcev, ki jih je bilo tedaj na tem območju prek 2.000, je bilo vse več.

Postalo je jasno, da se Cankarjev bataljon mora premakniti. Toda - kam? Štab je kljub navidezni brezizhodnosti našel rešitev, pravzaprav ukano. Niso se prebijali morda prek meje ali morda v smeri Žirovskega vrha, temveč navzdol proti vzhodu in čez šeferski most čez Soro ter za Lubnikom spet v Selsko dolino. Na pot je od Koširja z Valtrskega vrha 27. decembra zvečer krenilo okoli 260 borcev, kajti drugi so se vračali domov. Smer: Dražgoše. A to je vedelo le poveljstvo.

V največji tajnosti so drugi dan prišli v območje Mohorja, vendar jih je bilo tu le še okoli 220-230. Tako se je zdaj veliko večji Cankarjev bataljon kot tedaj, ko je pred dvema tedni prišel v Poljansko dolino, od tam spretno izvil iz nevarnega sovražnikovega obroča. Sovražnik je naslednji dan našel teren brez partizanov. Zato pa je nad prebivalstvom, kot je bil običaj, začel izvajati divje nasilje. Znesli so se nad golokimi domačini.

Gorenjski štab je o teh bojih ob koncu decembra

1941 poročal o vseh dogodkih, kar je potem 1. januarja 1942 prinesel Slovenski poročevalec. Okupatorjevo poveljstvo je tudi priznalo, da so zlasti 27. decembra njihove enote doživele hude izgube, ter navaja:

... (tolpe) imajo spretno vodstvo in so izdatno oborožene s težkimi in lahкими strojniciami... Razmere so zahtevale uporabo močnih policijskih sil in tudi vojske. V poslednjih dneh preteklega leta je prišlo do večjih bojov, v katerih sta obe strani imeli mnogo mrtvih in ranjenih (podčrtal I. J.). Vendar pa (nam) ni uspelo tolpe obkoliti in uničiti. Vedno najdejo kako luknjo, skozi katero uidejo. Boji še niso končani...

To je hkrati tudi prava ocena teh bojov.

V nekem drugem dokumentu 7. januarja 1942 pa je komandant orožniških sil za Gorenjsko zapisal tudi naslednjo laž:

»V bojih v Poljanski dolini je nasprotnik po zaključnih ugotovitvah imel 100 mrtvih in ranjenih.«

Komandant je prav do-

bro vedel, da to ni res, a tako je verjetno zapisal zaradi strahu pred svojimi starešinami - generali. Resnica je ta, da je padlo 8 partizanov, ki sem jih zato navedel poimensko, ranjenih pa je bilo 7.

Tudi je resnica, da je padlo okoli 60 okupatorjevih mož, vendar do natančnega podatka še ni bilo moč priti.

★ ★ ★

Ti boji so bili dobra šola in preizkušnja za nadaljnje bojevanje. To je bilo še toliko pomembnejše, ker so predvsem novinci tod doživljali svoj ognjeni krst. To pa ni malenkost, kar ve vsakdo, ki se je kdaj kje vojskoval. Med starim bojevnikom in neizkušenim novincem, ki še ne more zaupati vase in v svoje orožje, so pač velike razlike.

Pomembno pa je še dvoje ugotovitev, da bo razvoj vstaje v prihodnje moral iti postopoma in ne tako množično, brez orožja, pozimi in brez vsaj za silo dovolj izkušenega kadra. To se je v vsej razsežnosti najbolj pokazalo v zgornjem predelu Gorenjske, kjer na primer od Triglavske čete ni ostalo nič, od

Prešernovega bataljona pa le mala četa. V Poljanski dolini je bilo zaradi daljših priprav, številnejšega orožja in predvsem zaradi prisotnosti nezlomljivega jedra Cankarjevega bataljona precej drugače, saj je z njim v Dražgoše prišlo blizu 100 Poljancev.

Resnica pa tudi je, da so bili okupatorji zaradi decembrskih bojov, vstaje in dogodkov sploh hudo prizadeti in vznemirjeni. To dokazuje tudi 18 začasno ukinjenih orožniških postaj na uporniškem ozemlju. To dokazujejo njihovi številni dokumenti, napisani v Kranju, Radovljici, na Bledu in tudi v Berlinu, kajti kaj takega se dotlej ni dogajalo še nikjer, v nobeni z nacisti zasedeni deželi. Seveda pa je svoboda draga, čakali so jo le redki prvoborci.

Veliko bo o tem opisanega v že večkrat omenjeni knjigi, tu pa za zaključek samo še ugotovimo, da je kljub pomanjkljivosti in velikim žrtvam med prebivalstvom decembrska vstaja skupno z uspehom v Rovtu okrepila partizanske vrste na Gorenjskem, zlasti še Cankarjev bataljon, ki je bil zdaj še bolj prekaljen. To se je kmalu pokazalo v Dražgošah.

(konec)

»Pogreb na državne stroške«

Imenski podatki prvoborca oziroma spomeničarja, ki je umrl sredi lanske jeseni in čigar sin se je te dni oglašil v uredništvu s podatki o pogrebnih stroških, naj ostanejo anonimni, saj ne gre za posamični ali osebni primer, ampak za problem, ki ima širše razsežnosti.

V 13. členu izkaznice nosilca Partizanske spomenice je namreč povsem jasno in nedvoumno zapisano: Pogreb na državne stroške.

Sin umrlega spomeničarja je tozdu Žale za opravljeni očetov pogreb plačal 361.686 dinarjev. (Celokupni stroški so sicer znašali 405.600 dinarjev, a je iz naslova socialnega varstva prispelih 43.914 din znesek zmanjšalo na navedenih 361.686 din).

S tem zneskom se je sin oglašil na občinskem komiteju za družbene dejavnosti, prek katerega naj bi mu poravnali očetov »pogreb na državne stroške«.

Po dobrih dveh mesecih čakanja je prejel (v začetku februarja 1987) odločbo, v kateri mu je sporočeno, da ima pravico do očetove pogrebne in v znesku 121.983 din.

Na vprašanje, ali ena tretjina celotnega zneska, ki ga je plačal za pogreb, pomeni »pogreb na državne stroške«, je prejel odgovor: »To je tipska norma.«

Zdaj premišlja, ali naj prejeti znesek vrne, saj sodi, da 13. člen Partizanske spomenice na ta način ni bil izpolnjen.

Franjo Marošek

Obisk pri prijatelju iz Štirinajste

Že naslednje jutro so prišli k Vrhovnikovim Nemci. To so bili esesovci, Mausovi gorski lovci, ki so zasledovali divizijo. Ranjenca sta jih takoj začutila, da rogovilijo okoli kmetije, saj jih je bilo vse polno, kričali so in vsepovsod stikali. Na skednju nad hlevom so z ostrimi železnimi palicami prebadali krmo, seno in slamo, kjer so iskali skrite ranjence. Vse to sta Marko in Branko dobro slišala, vse sledila in se dobro zavedala, kaj počno. Takrat sta si želela spremeniti se v nič.

Skupina z oficirjem, ki je te vojake vodil, je prišla še v hlev. Vojaki so začeli po vrsti stikati in zabadati palice v jasli, pod njimi in tudi zadaj in še v gnoj. Oficir pa se je razkoračil ob vzglavju ranjencev, da je Marko skozi stelo razločno videl, kako se v kolenih ziba naprej in nazaj.

Morda je bila tudi sreča, da je stal na tem mestu, da tja vojaki niso zabadali železnih palic. Niso ju odkrili! Odšli so iz hleva in ranjenca sta prišla malo k sebi in krepkeje zajela zrak.

Dolgo je trajalo, predno se je okoli kmetije pomirilo, še dlje pa, predno so domačini prišli v hlev in ranjencev potrdili, da so Nemci resnično odšli. Od Mešnovih sta tudi zvedela, da so take temeljite preiskave kmetij opravili Nemci pri vseh okoliških kmetijah na Paškem Kozjaku. Vrhovnikovi so bili vidno prestrašeni. Pripovedovali so jima, da so v senu skrite ranjence večinoma izsledili in zverinsko pobili v navzočnosti domačinov. Pri sosedih so tri ranjence našli v senu, kjer so ječali od mraza in od pekočih bolečin. Zmetali so jih po štiri metre visokih stopnicah (štengah) pred hlev, poklicali družino, ki je morala biti navzoča, ko so jih s puškinimi kopiti pobili.

Vrhovnikovi so ranjencev pripovedovali, kaj vse so Nemci počeli pri njih, kako so vse pretaknili in kako vneto so iskali skrite partizane. Sicer pa sta vse to sama dobro občutila in slišala. Domačine so tudi spraševali vse mogoče o »banditih«, če morda vedo za skrite partizane, jih strašili

in jim grozili ter hoteli zvedeti od njih čim več. Tokrat so Mešnovi vzdržali in v gnoju zakopana ranjenca niso izdali.

Pri Mešnovih sta ranjenca naletela na skrbnost. Zjutraj sta dobila mleka, svežega, kar toplega izpod krave. Čez dan pa so jima prinašali v hlev kakšno krompirjevo juho ali kaj njej podobnega. Čeprav zakopana v gnoju sta se fanta hitro krepila. Branku se je noga dobro celila, ni se pritoževal in tudi Marko ni bil več tako oslabele. Tako pa bo kar šlo, sta si mislila in se v tem smislu z gostitelji tudi pogovarjala.

Menda je bilo to peti dan, od kar sta ležala tu v gnoju, ko zjutraj nikogar ni bilo v hlev. Niso prišli ne molst, ne pokladat živini ali krmit prašičev. Marku in Branku se je že čudno zdelo in ugibala sta, koliko je pravzaprav ura. Misli sta že sama kaj ukreniti in pogledati, kje so domači in kaj počno.

Ranjenca sta seveda bila pripravljena tudi na najhujše, da ju Nemci izsledijo in odkrijejo. O tem sta se tudi pogovarjala. Zmenila sta se, da se v tem primeru ne poznata. Vsak bo imel svojo zgodbo in se branil sam, da ne bosta mogla drug drugega obremenjevati. Marko si je tudi že z bluze strgal komisarske našitke. Ta dan jima je bilo resnično tesno pri srcu.

Zle slutnje so se uresničile. Pozno dopoldne sta zaslišala težke korake okoli domačije. Čez čas pa je nekdo krepko porožljal po hlevskih vratih in jih odprl. Marko je skozi listje, ki mu je pokrivalo glavo, oprezoval proti vratom in čakal, kdo se bo prikazal. Morda so nama danes kaj bolj krepkega pripravili za zajtrk, sta razmišljala. A namesto dišečih žgancev, zabeljenih z ocvirki, po katerih so se jima cedile sline, se je skozi vrata najprej prikazala brzostrelka. Dobro je prepoznal nemški »MP šmajser«. Za njo se je prikazal v zeleno nemško policijsko uniformo oblečen mož. Z naperjenim orožjem je stopil naravnost proti njima in ju kriče pozval k vdaji. Rekel je še, naj se ne obotavljata, saj dobro vedo, da sta notri, sicer bo streljal.

Izbire ni bilo, morala sta se predati. Neka-ko sta se skobacala iz gnoja, najprej Marko, ki je ležal ob kraju, Branka pa je policist, ki

Kolona z ranjenci na poti z Lindeka proti Socki in Paškemu Kozjaku (foto: Jože Petek)

je prišel v hlev za prvim, potegnil iz gnoja. Opiraje se na steno in vrata je prišel iz hleva za Markom. Policist ju je spremljal z na strel pripravljenim orožjem ter ju priganjal.

Svetloba se jima je zableščala v oči, da nista dobro videla, kdo vse ju je zunaj pričakal. Preiskali so ju. Pri Marku so v žepu našli italijansko ofenzivno ročno bombo, ki so ji partizani pravili zaradi njene rdeče barve »paradajzarica«, drugega pa nič. Ogledovali so si bombo, pa je pristopil eden izmed policistov in rekel: »Das ist scheisse!« Vzel je bombo v roke, izvlekel jeziček in jo zalučal po cesti navzdol, kot bi metal kroglo za balinanje. Nihče se ni sklonil ali se skril, stali so pokonci in čakali, kaj bo. Marko je že mislil, da jima bodo posledice eksplozije podtaknili. Bombo je pod Vrhovnikovo hišo kmalu razneslo a ni nikomur ničesar prizadejalo. Nemci so se zasmejali in

se pogovarjali. Pred hišo so se znašli tudi domačini, posebno je bil zvedav starejši sin Poldek, ki se je s policisti pogovarjal.

Ko so si ujeta partizana dodobra ogledali in ugotovili, da Branko ne bo zmoget poti v dolino, so iskali prevoz. Našli so rešitev. Sosedovi so imeli velike ročne sani, s katerimi so samotež vozili po snegu les in drva v dolino. Poslali so ponje.

Iz pogovorov je Marko ugotovil, da so to policisti iz Dobrne in med njimi tudi v policijski obleki tajnik Gemeindeamta - dobrnske občine. Ta je bil tolmač in ju je po slovensko spraševal, nato pa prevajal Nemcem.

Kmalu se je pojavil sosed s sanmi. Branka so naložili nanje, Marka pa zvezali in odpravili so se v dolino. Marko je stopal za sanmi, za njim pa policisti.

(se bo nadaljevalo)

Ignac Pervanje-Nace

Dentista Ignaca Pervanje-Naceta, referenta za zobozdravstvo 9. korpusa NOV in POS, podpolkovnika JLA ni več med nami. Kruta usoda ga je 13. januarja 1987 iztrgala iz naše srede. Zapustil nam je veliko, kar je že zapisano na svetlo stran zgodovine slovenskega ljudstva in zgodovine zobozdravstva na Slovenskem, v Jugoslaviji.

Nacetova ustvarjalna pot je bila dolga in izjemno bogata. Sodi v sam vrh organizatorjev in vodij zobozdravstvenih služb v NOV in POS. Njegova zgodba se začne v vasi Prapetno brdo na Primorskem.

Zaradi protifašističnega delovanja so Naceteta leta 1940 obsodili na tri leta konfinacije. Sredi leta 1943 je bil izpuščen. Takoj je odšel v partizane na Primorskem. S seboj je prinesel opremo za zobno ordinacijo, vendar je do začetka naslednjega leta ni uporabljal, kajti ranjenih in bolnih partizanov je bilo veliko, sanitetnega osebja pa še vedno premalo. Bil je sanitetni referent v brigadi Ivana Gradnika in Janka Premrla-Vojka. Oktobra 1943 je pobiral ranjene partizane po Dolomitih in ustanovil skrivno bolnišnico v Otaležu.

Potrebe so čedalje več narekivale, da se v enotah ustanovi zobozdravstvena služba. To nalogo so februarja 1944 zaupali zobnemu tehniku Ignacu Pervanje-Nacetu. S pomočjo šefa sekcije za zobozdravstvo GSS Avgusta Zupeta-Jeriča je Nace ustanovil prvo zobno ekipo v 9. korpusu, ki je začela delovati 16. februarja 1944. Sprva v 31. diviziji pozneje pa tudi v 30. diviziji. Do konca vojne je v enotah korpusa ustanovil kar deset zobnih ekip. Jeseni 1944 je bil imenovan za referenta za zobozdravstvo korpusa. Na njegovo pobudo in pod njegovim vodstvom je bil februarja 1945 organiziran prvi tečaj za dentiste korpusa. Sedaj je znano, da je to bil edini tečaj v vsej NOV in POJ v času NOB.

Nace je dočkal osvoboditev domovine kot šef sekcije za zobozdravstvo komande Tržaškega vojnega področja. Po končani dentistični šoli v Ljubljani, leta 1946, je ostal v JLA, kjer je do upokojitve opravljal različne in odgovorne dolžnosti v vojaškem zobozdravstvu.

Od ustanovitve Skupnosti zobozdravstvenih delavcev NOV in POS (v katero smo uvrstili tudi aktiviste OF), decembra 1981 do sedaj smo iz njenih vrst izgubili prof. dr. Antona Logarja, Franca Peršla, dr. Vlasta Pišota, Milko Repselj, Konrada Pavška, Andreja Kozelja-Andrejčka, dr. Pavla Kanca. Tem borcev se je sedaj pridružil primorski rojak, zavedni Slovenec, ki je v temelje no-

vega, sodobnega, socialističnega zobozdravstva vgradil del svojih sanj, hotenj in dela, del sebe, naš tovariš in prijatelj Ignac Pervanje-Nace.

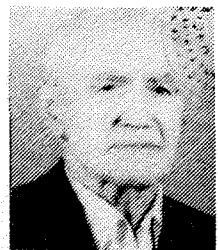
Franc Strela

Pokopali smo ga v Spodnji Idriji, v novembur lanskega leta. Letos naj bi dopolnil 80 let. Leta 1943 je bil vpoklican v Delavski bataljon v južni Italiji, ženo pa so mu Nemci odgnali v internacijsko taborišče. Po kapitulaciji Italije se je skupaj s somišljeniki prebiral v Gravino in se vključil v 3. prekomorsko brigado, se z njo izkrcal na Visu ter sodeloval v bojih za osvoboditev otokov in Dalmacije ter na vsej bojni poti prek Bosne, Hrvatske do Slovenije. Vsa povojna leta je bil dejaven in je opravljal vrsto zahtevnih nalog. Prejel je štiri odlikovanja.

Mirko Vavtar

Od borca in aktivista Mirka Vavtarja smo se poslovili v Hrovčah pri Ribnici. Rodil se je 1905. leta v Sodražici. Že 1942. je bil pristal OF, zato so ga Italijani aretirali in internirali na otok Rab. Na otoku je pomagal mnogim sotrpnikom, pred razpadom Italije pa se je vključil v Rabsko brigado, v kateri je bil do njene razformiranja. Nato je bil poslan domov in bil imenovan za člana terenskega odbora OF. Zaradi tega je bil ponovno aretiran in poslan v koncentracijsko taborišče v Nemčijo, kjer je bil do konca vojne.

Janez Kožar

Janez Kožar se je 1897. leta rodil v skromni družini v prijazni vasi Pirošica pod Gorjanci. Bil je dijak dunajske gimnazije. Zaradi vpoklica v prvo svetovno vojno je moral šolanje prekiniti. Bil je ranjen in se skoraj do konca vojne zdravil v bolnišnicah na Češkem. Po okrevanju se je vrnil domov in se takoj odzval klicu generala Maistra in postal bорец za severno mejo. Po demobilizaciji je delal pri rudniku Senovo in za tem več let v krški bolnišnici. Od predzadnjega Mai-

strovega borca v krški občini smo se poslovili lani na Senovem.

Dr. Fran Dominko

Šestindvajsetega februarja smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od nekdanjega borca slovenskega bataljona 1. Krajiške udarne proletarske brigade dr. Frana Dominka, izrednega profesorja za astronomijo v pokoju. Rodil se je 1903. leta v Vodnjanu pri Pulju. Po končani gimnaziji v Gorici se je šolal na univerzi v Bologni, kjer je doktoriral iz fizike in za svoje delo prejel medaljo »Augusto Rigbi«. Kot asistenta za astrologijo so ga kmalu odpustili, ker se ni hotel pridružiti fašizmu. Odsel je v Jugoslavijo in bil v Beogradu asistent in znanstveni sodelavec na astronomskem observatoriju, vmes pa profesor za fiziko in matematiko na gimnazijah. Bil je član društva »Istra, Trst, Gorica« in zaradi povezav z NOG je bil oktobra 1941 aretiran in zaprt do aprila 1942 na Banjici v Beogradu. Takoj po osvoboditvi je bil med prvimi, ki so v Beogradu ustanavljali Istrsko-primorski odred NOV. Kasneje so se pridružili vojaški enoti, ki jo je snoval odbor OF slovenskega naroda za Srbijo in je bila kot 5. slovenski bataljon priključena 1. krajiški udarni brigadi. S tem bataljonom je odšel Dominko na sremsko fronto. Ko ga je zdravniška komisija izločila iz bataljona, je takoj stopil v brigado »Italia«, kjer je bil vodja propagande sekcije. Nato je bil demobiliziran in poslan na vojaško akademijo v Beogradu, kjer je poučeval kemijo. Leta 1948 je prišel v Ljubljano in na univerzi poučeval astronomijo. Njegovo življenjsko delo je bila gradnja astronomsko-geofizikalnega observatorija na Golovcu.

Stanislav Mohorčič

V Vipavi smo se poslovili od Stanislava Mohorčiča, borca NOV, rojenega 1912. leta. V NOB se je vključil julija 1944 Gradnikovi brigadi, v kateri je bil do konca vojne.

Ivan Zupanc

Septembra lani je umrl zastavonoša in član organizacije ZB NOV Šentjur pri Celju Ivan Zupanc. Rodil se je 1924. leta v Rifniku. Leta 1942 je bil poklican v »Arbe-

itsdienst«, od koder je že po šestih mesecih pobegnil. V Mariboru je bil zajet in zaprt. Ko je bil izpuščen, se je vrnil domov in se zaposlil v železarni Store. Aprila 1944 je odšel v partizane v Kozjanski odred, nato je bil premeščen na Dolenjsko, v 2. brigado 7. divizije. Bil je pogumen bорец, dvakrat ranjen in imel črn vodnika. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in medaljo za slug za narod.

Vera Pristovšek

Konec septembra je v Celju umrla članica ZB NOV Janka Škvarča Vera Pristovšek. Rodila se je pred 91 leti v Gornjem Gradcu v Savinjski dolini. Kot zavedna slovenska družina so bili Pristovski leta 1941 izseljeni v Srbijo, v Celje pa so se vrnili leta 1945. Pristovškova je bila slikarka in je po vojni uspešno vodila likovno sekcijo v Celju. V priznanje je prejela Slandrovo nagrado.

Rudolf Jenc

V sedemdesetdesetem letu je umrl Rudolf Jenc. Rodil se je v Žerovnici, po poklicu pa je bil kovaški mojster. Preživel je vse težave in lakoto rabskega taborišča. Po kapitulaciji Italije pa so ga zajeli Nemci in odpeljali v taborišča. Po vojni se je vrnil domov in se vključil v družbeno življenje.

Peter Tomazin-Skala

V začetku decembra lani je umrl koroški bорец, partizan Peter Tomazin. Vsi koroški borci ga bomo pogrešali, posebej pa mi, Prevaljčani, saj je bil od 1978. leta predsednik naše borcevske organizacije. Marsikaj je storil za našo organizacijo, predvsem si je prizadeval, da so v našem kraju in okolici postavljena vsa spominska obeležja. Rodil se je pred 66. leti na Seleh pri Slovenj Gradcu. Izučil se je za kovača in delal pri železnici, v rudniku Mežica in pri Stavbeniku na Prevaljah. Ko je okupator zasedel našo domovino, je Peter takoj stopil na pravo pot. Že 1942. leta je sodeloval z OF, februarja 1943 pa je aktivno vstopil v NOV. Ob nekem napadu na Strojno in se bil hudo ranjen in se je nekaj časa zdravil blizu Rašeniškega gozdu. Ko pa je ozdravel, mu je bila zaupana odgovorna naloga, da v dolini Bi-

stre pod Belo pečjo organizira bolnišnico. Imenovala se je B-11 Pecca, ki jo je vodil do osvoboditve. Nekako v začetku leta 1945. je bila ta bolnica izdana. V visokem snegu je organiziral premik bolnice in tako rešil vseh 23 ranjencev. Po vojni je poleg redne zaposlitve delal v raznih organizacijah. Bil je republikanski poslanec ter predsednik raznih odborov in komisij pri Skupščini občine Ravne na Koroškem in predsednik Področnega odbora koroških partizanov. Iz NOV je bil demobiliziran kot vojaški vojni invalid. Za zasluge med NOB in po njej je prejel več odlikovanj in številnih priznanj, leta 1968 pa tudi občinsko nagrado. Petra smo imeli radi, naš je bil in mi njegovi. Mnogo ljudi, borcev na tej in onstran meje se je na pokopališču nad Prevaljami, s številnimi praporji, z žalostjo poslovila od njega.

Neža Topole

Spomladi 1986. leta je umrla Neža Topole, rojena Tanšek, 1940. leta v Šentjurju pri Celju. Živel je v Mali Brezi. Spomladi 1944 je začela aktivno sodelovati z NOV. Partizane in ranjence je na svojem območju oskrbovala s hrano in sanitetnim materialom, ki ga je večkrat prenašala iz oddaljenega Laškega. Njen dom je bil partizansko zavetišče.

Franc Papler-Boris

Že 1941. leta je začel delati z OF ter imel zvezo s partizani pod Stolom. Spomladi 1942. pa je odšel v partizane. Bil je četni in bataljonski kurir Cankarjevega bataljona. Nato je bil premeščen na Dolenjsko in v Belo krajino, kjer je bil hudo ranjen. Za svoje delo je bil odlikovan. Umrl je junija lani.

Franc Šmerek

Lani zgodaj spomladi smo se v Brezah nad Laškimi poslovili od borca in invalida Franca Šmerca, rojenega 1914. leta v Mali Brezi nad Laškimi, kjer je tudi do zadnjega prebival. V NOV je vstopil maja 1944 in bil bорец Kozjanskega odbora. Bil je ranjen in ostal invalid. Za svoje pogumno in požrtvovalno delo v NOV je bil odlikovan z medaljo za slug za narod.

Amalija Pražnikar

Po dolgem trpljenju je lani umrla partizanska mati Amalija Pražnikar, rojena Govejšek v Trbovljah 1909. leta. Komaj devetletna je odšla od doma k stricu v Ponigrac pri rudniku Zabukovica. Osemletko je končala v Grižah. S triindvajsetimi leti se je poročila in kasneje prevzela domaćijo. Može je bil rudar in napredne delavske miselnosti. Že 1941. leta je njena domaćija nudila zatočišče prvim partizanom, ilegalcem in komunistom. Od junija 1941 pa vse do osvoboditve je bila to znana partizanska hiša, preko katere so šli znani politični aktivisti, borci prve Savinjske čete in kasneje 1. Stajerskega bataljona, kurirji in borci VDV. Z možem sta bila aretirana, vendar sta se zaradi pomanjkanja dokazov rešila.

Krajevna organizacija ZB NOV Vrhpolje v občini Domžale sporoča, da so v 1986. letu umrli njeni dolgoletni člani:

Ivana Peterka, rojena 1909. leta iz Sela pri Moravčah, **Miha Novak**, rojen 1906. leta iz Sela pri Moravčah, **Slavko Avbelj**, rojen 1903. leta iz Stegen in **Peter Cerar**, rojen 1903. leta iz Spodnjega Tustanja.

Krajevna organizacija ZB NOV Hrušica sporoča, da so v preteklem letu umrli njeni člani:

Marija Kobentar, rojena 1912. leta, vojna vdova in aktivistka. Vsa povojna leta je bila aktivna družbenopolitična delavka na terenu.

Zofija Kunčič, rojena 1917. leta. Bila je žena borca in tudi sama je bila aktivna delavka NOG. Po vojni pa je bila aktivna na terenu.

Jože Mur, rojen 1932. let. V 1942. letu so Nemci ustrelili očeta in z mamo je bil izseljen v Nemčijo. Po vojni je delal v železarni, kjer je bil vedno med prvimi pri udarniškem delu in aktivnem delavcu na terenu in v občini.

Marija Klemenc, rojena 1903. leta. Moža so ji ustrelili 1942. leta. Z svojo družino je bila izseljena v Nemčijo. Po vojni je bila aktivna v naši organizaciji.

Krajevna organizacija ZB NOV in KS Jožica Flander iz Maribora sporočata, da je decembra lani umrla najstarejša članica in aktivistka NOV Justina Gumzej.

Rodila se je 1892. leta v Spodnjih Lažah pri Poljčanah. Z NOV je začela sodelovati 1941. leta in kasneje tudi njeni trije sinovi. Zaradi njene pogumnosti in zanesljivosti sta bila pri njeni domaćiji zgrajena dva bunkerja za štiri ranjence, ki sta ohranjena še sedaj. Poleg tega je bila pri njej javka za TV-2 Dolga gora in TV-2a Slovenska Bistrica. Kako je skrbel za konspirativnost, priča dejstvo, da bunkerjev in javk okupator ni nikoli odkril.

Krajevna organizacija ZB NOV Loška dolina sporoča, da so v 1986. letu umrli njeni člani:

Janez Antončič z Vrha, aktivist OF in član rajonskega odbora, **Stanko Bavec** z Vrha, aktivist OF in član rajonskega odbora, **Franciška Poje** iz Podcerkve, aktivistka OF, **Jože Mlakar** z Babne police, aktivist OF, **Franco Bravec** z Loža, bорец Loške brigade, **Alojz Vrhovec** s Starega trga, bорец NOV, **Janez Ule** z Babnega polja, bорец NOV, **Marija Švigel** z Loža, aktivistka NOB, **Marija Poje** z Babnega polja, aktivistka NOB, **Marija Benčina** s Starega trga, aktivistka NOB, **Franco Mlakar** z Loža, bорец Bračičeve brigade, **Neža Mohorič** z Babnega polja, aktivistka NOB, **Viktor Znidaršič** z Nadleske, aktivist NOB, **Matevž Mlakar** z Viševka, aktivist NOB in **Ana Matevžič** iz Vrhničke, aktivistka NOB.

Letne konference ZRVS občin Maribor-Pesnica, Maribor-Ruše in Maribor-Pobrežje

Poseben poudarek usposabljanju

Na letni programski konferenci ZRVS občine Maribor-Pesnica so ugotovili, da so se rezervni vojaški starešine aktivno vključevali v delo družbenopolitičnih organizacij in zlasti tistih organov, ki se ukvarjajo s SLO in DS. Pomembno delo je organizacija opravila pri strokovnem vojaškem in idejnopolitičnem usposabljanju članov in pri pomoči pri organiziranju obrambnih dnevo v šolah in krajevnih skupnostih. Poudarili so, da bodo v prihodnje morali posvetiti skrb kadrovanju mladih za vojaške in obrambne poklice. Predsednik mestne konference ZRVS Maribor Ivan Gradišek je dejal, da morajo biti organizacije ZRVS pobudniki za usposabljanje prebivalstva in delovnih ljudi. Doseči bi morali, da bo SZDL na vseh ravneh vsaj enkrat na leto obravnavala delo ZRVS in ocenila delo organizacije. Predavanja še vedno niso prilagojena izobrazbeni strukturi članov in bi z večjo kakovostjo predavateljev in predavanj lahko povečali zanimanje zanje. Vsak rezervni starešina bi moral najmanj petkrat na leto priti na taka predavanja. Letos bodo program popestrili in organizirali streljanje s tromblonom. V glavnem so program predpisali ZK ZRVS Jugoslavije, vendar morajo sami poiskati oblike in način, da bi zainteresirali čim več ljudi in vključili tudi DPO. Ivan Gradišek je izročil plaketo ZRVS Jugoslavije KK ZRVS Jarenina, zlato znač-

ko ZRVS Jugoslavije Ernestu Gačniku, plaketo ZRVS Slovenije OK ZSMS Maribor-Pesnica in znak ZRVS Slovenije Marku Maksu.

Predsednik OK ZRVS Maribor-Pesnica Andrej Oberški je izročil občinska priznanja ZRVS Vidi Šauperl iz KK ZRVS Sladki vrh, Janku Senekoviču iz KK ZRVS Jarenina, Dragu Dodleku iz KK ZRVS Šentilj in Francu Jauševcu iz KK ZRVS Zgornja Kungota. Izročili so tudi knjige tekmovalni ekipi, ki je osvojila 2. mesto na republiškem tekmovanju v Dražgošah. Knjige so prejeli Srečko Cehner, Adolf Njivar, Janez Repa, Mirko Smodej, Milenko Cehner in Roman Lamut.

Na letni programski konferenci ZRVS občine Maribor-Ruše je predsednik Jože Gašperič orisal delo organizacije, ki se je uveljavila pri svojem delu. Uspešni so bili pri strokovnem vojaškem in idejnopolitičnem izobraževanju, pri prenašanju tradicij NOV na mlade in na drugih področjih. Z doseženim pa seveda niso zadovoljni in bodo letos storili vse, da bi delo še izboljšali. Vključ doseženim uspehom pa je še vedno nekaj rezervnih starešin, ki ne prihajajo na predavanja in druge akcije. Tudi z udeležbo na predavanjih ne morejo biti zadovoljni. Ugotovili so tudi, da ima organizacija ZRVS precejšen vpliv na kadrovanje za šole rezervnih oficirjev. Sprejeli so program dela ob-

činske konference ZRVS občine Maribor-Ruše, ki daje poseben poudarek izobraževanju, povezovanju z mladinsko organizacijo in taborniki, z JLA, Teritorialno obrambo in drugimi organi. V letu 1986 so prejeli republiško plaketo ZRVS Slovenije Franc Hrzenjak, znak ZRVS Slovenije pa Jože Bačun. Občinska priznanja ZRVS so prejeli Milan Zupančič, Branko Švajger in Aleš Gašparič.

Na letni programski konferenci ZRVS Maribor-Pobrežje je spregovoril predsednik republiške konference ZRVS Slovenije Branko Jerkič. Dejal je, da imamo še veliko preveč forumskega dela in da bo treba narediti nov korak za učinkovitejšo vzgojo. Boriti se je treba za vsakega člana, da bo postal aktiven, saj je ZRVS v SZDL pomemben dejavnik predvsem na področju SLO in DS. Potrebna so družabna srečanja in večje povezovanje z mladinsko organizacijo.

V razpravi so ugotovili, da so v občini dosegli pomembne uspehe pri organiziranju različnih tekmovanj. Starejši bodo morali prenašati svoje bogato znanje na mlade ljudi in prisluhniti tudi pobudam in razmišljanjem mladih. Na konferenci so ugotovili, da sta lani dosegli najslabše rezultate KK ZRVS Pernica in Avgust Majerič. Zato so predlagali, naj bi sklicali razširjene seje predsedstev obeh organizacij, na katerih bi skupaj s predstavniki

DPO ugotovili odgovornost za takšno stanje in sprejeli sklepe za izboljšanje razmer. Ugotovili so, da so predavanja boljša, odkar vključujejo občinski aktiv predavateljev in posamezne manjše organizacije združujejo v eno skupino. V KK ZRVS in OK ZRVS je treba že sedaj razmišljati o novih vodstvih, ker jim v začetku prihodnjega leta poteče mandat. Vse KK ZRVS morajo do konca maja preveriti znanje svojih članov, da bodo lahko junija sodelovali na občinskem pohodu SLO in DS. Pospešili bodo ustanavljanje aktivov ZRVS v OZD in se aktivno vključili v delo obrambnih krožkov. Pospešili bodo akcijo za pridobivanje naročnikov za Našo obrambo in za TV-15.

Predsednik republiške konference ZRVS Branko Jerkič je izročil zvezna in republiška priznanja: plaketo ZRVS Jugoslavije občinskemu štabu TO Pobrežje, zlato značko ZRVS Jugoslavije Nikoli Matoviču, plaketo ZRVS Slovenije Božidarju Kertu in znak ZRVS Slovenije Dominiku Leskovcu.

Predsednik OK ZRVS Maribor-Pobrežje Jože Škof je izročil občinska priznanja ZRVS Jožetu Majcnu in KK ZRVS Heroja Vojka, Štefanu Visketu iz KK ZRVS Drago Kobal, Radu Kukoviču iz KK ZRVS Zgornji Duplek, Francu Korenu iz KK ZRVS Tone Čufar in Branku Klotjniku iz KK ZRVS Malečnik. M. KOS

Lani so delovali v zapletenih razmerah

Občinska konferenca ZRVS Celje je pred dnevi opravila letno konferenco, na kateri so člani obravnavali in sprejeli poročila o svojem delu in materialno-financijskem poslovanju v lanskem letu. Poleg tega pa so sprejeli še programske usmeritve za letos, finančni načrt za letos, pravilnik o podeljevanju priznanj ZRVS in dopolnitev kriterijev za ocenjevanje najboljših krajevne organizacije.

Predsednik OK ZRVS Celje Franc Kavka je v uvodnem poročilu poudaril, da je potekalo delo ene največjih občinskih organizacij ZRVS v zapletenih razmerah. Zato so se morali posamezniki in organi še posebej potruditi, da so dosegli takšne uspehe, kot so jih.

Prav zaradi usmeritve v vsebino in metodo dela, je ugotovila konferenca, so tako v občinski in krajevnih organizacijah zanemarili delo s članstvom. Zato je tudi v ZRVS potrebna »prenova«, kot v vseh drugih delih naše družbe. To je še toliko bolj pomembno, saj letos ZRVS praznuje petintrideseto obletnico obstoja. V Celju bodo v ta namen usmerili

svoje dejavnosti predvsem v neposredno delo s članstvom in si prizadevali, da bi bila usposabljanja še bolj kakovostna.

V ta namen so se že lotili ustanavljanja posebnih skupin, ki so operativni organi komisij in so sestavljene iz članov ZRVS, pripadnikov JLA in TO, strokovnih služb s področja SLO in družbenopolitičnih organizacij. S tem pa želijo doseči še tesnejšo medsebojno povezanost.

Med naloge rezervnih vojaških starešin iz občine Celje pa sodijo tudi dejavnosti s področja ustanavljanja aktivov ZRVS v združenem delu, še posebej tam, kjer so za to vsi pogoji. Lani so ustanovili aktiv žensk članic ZRVS in aktiv mlajših članov ZRVS (to so vsi tisti, ki so v zadnjih treh letih končali šolo za rezervne oficirje).

Pomemben dokument je tudi pravilnik o podeljevanju priznanj ZRVS, ki določa način dodeljevanja priznanj od krajevnih do občinskih konference ZRVS. Namen pravilnika pa je predvsem v tem, da poenoti izhodišča in kriterije za podeljevanje priznanj.

Franc Rozman

Še tesneje povezati krajevne organizacije

Konec prejšnjega meseca je bila v Podnartu programska konferenca tamkajšnje krajevne organizacije ZRVS. Največ pozornosti so namenili usposabljanju članov v letošnjem letu. V razpravi so poudarili, da morajo priskrbeti tako dobre predavatelje, kot je bil dr. Janez Stanovnik, ki je predaval lani na Bledu.

Vodstvu svoje organizacije so tudi priporočili, naj se poveže z vsemi krajevnimi konferencami v Lipniški dolini – Kropa, Srednja Dobrava, Kamna gorica in Lancovo – za skupno pripravo orientacijsko-taktičnega pohoda, strelške tekmovanja in druge dejavnosti. Menili so, da bi vsako leto druga KO ZRVS pripravila te akcije za vso dolino. Nekaj takega sodelovanja že imajo športna društva, KO ZB NOV KK SZDL in KS, pa tudi osnovne šole.

Ciril Rozman

Westlandovi helikopterji ne gredo v promet

Imena iz živalskega sveta ne morejo skriti pravega namena

Morski kralj trenutek po tem, ko je operator izstrelil raketo zrak-zemlja.

Ris 3 med pristajanjem

Ena izmed velikih svetovnih proizvajalk helikopterjev je tudi britanska družba Westland. Pred časom je imela velike finančne težave in po lanski » aferi«, ko so v britanski vladi zamenjali nekaj ministrov, je to podjetje prišlo pod okrilje ameriškega koncerna Sikorsky.

Kljub temu pa Westland še naprej izdeluje star model helikopterjev. Ze nekaj let prihajajo iz tovarniških hal te družbe helikopterji sea king (morski kralj), ki pa ni njihove konstrukcije, ampak izvira iz ZDA, kjer so Britanci kupili licenco. Izdelujejo ga v številnih izpeljankah, ki so opremljene za vrsto posebnih nalog. Njegove zmogljivosti pa so enake, tako v tropskih krajih, kot v arktičnem ledu.

Sicer pa je nekoliko »prileten« morski kralj opremljen z izboljšanim radarjem, oborožen je z izstrelki zrak-ladja. Glede na potrebe lahko nosi štiri torpeda, dve do štiri rakete ali pa globinske bombe. V West-

landu so do zdaj izdelali že več kot tristo teh robatih, vzdržljivih in prilagodljivih helikopterjev in jih prodali desetim državam.

Drug pomemben izdelek tega britanskega podjetja je helikopter lynx (ris). Ta je nastal v sodelovanju s francosko družbo Aerospatiale. V več izpeljankah je ta lahki bojni helikopter namenjen bojnim nalogam, prevažanju vojakov, sprejme jih devet s popolno bojno opremo; ranjence (tri nosila in spremljevalce), tovor, opravlja izvidniške polete, varuje transportne helikopterje pred napadi sovražnih helikopterjev, služi za ognjeno podporo enotam in napada

oklepna vozila.

Glede na uporabo je lahko oborožen s topom ali mitraljezom, raketami, vodenimi protiklepnimi raketami in drugim. Kot pravijo sami Britanci, je ris uporaben za bojne naloge podnevi in ponoči, v vseh vremenskih razmerah, sam se lahko brani v zraku z izstrelki stinger. Za protiklepni boj pa ima predvsem tri vrste vodenih raket, in sicer hellfire, trigat in tow 2.

Na lanski mednarodni letalski razstavi v Farnboroughu pa je Westland pokazal tudi že nov izdelek, ki nosi oznako ris 3, ki je prototip bojnega helikopterja za devetdeseta leta. Druga

izpeljanka risa 3 pa je nekoliko drugačna in se razlikuje od prvega po drugačni konstrukciji repnega dela, namenjen pa bo nalogam na morju in na kopnem.

Letošnjo pomlad pa bo poletel prvi bojni transportni helikopter, ki ima oznako WS 70 in je izpeljanka znanega ameriškega helikopterja Sikorsky black hawk (črni sokol). Westlandov helikopter je opremljen z novima motorjema Rolls-Royce Turbo-meca 2100 / RTM 322, civilna izpeljanka pa je poletela na lanski razstavi v Farnboroughu. Glede na to, da so črnega sokola Američani izdelali in ga še izdelujejo v velikem številu, tudi Britanci pričakujejo veliko proizvodnjo, saj gre za helikopter, ki je že pokazal in

dokazal svoje številne sposobnosti in je praktično neranljiv za manjše izstrelke.

Tako kot črni sokol bodo izpeljanke S 70 oborožene z enim ali dvema mitraljezoma, raketami in dvema torpedoma. Drugi bodo opremljeni za odkrivanje, lociranje in motenje sovražnikovih radijskih zvez, s posebno protipodmorniško opremo in drugim.

Seveda pa to niso edini projekti te družbe. Tako skupaj z italijansko družbo Agusta snujejo helikopter, ki so mu dali oznako EH-101. Kot pričakujejo strokovnjaki, naj bi ga prvič predstavili na letošnji letalski razstavi v Parizu.

Povejmo tudi, da je Westland tesno povezan z ostalimi zahodnoevropski-

mi proizvajalci helikopterjev, ki jim dobavlja pogonske ose in nekatere druge dele. Z italijansko Agusto, francoskim Aerospatiale, nemškim MBB, nizozemskim Fokkerjem in špansko Caso pa skupaj izdelujejo helikopterje.

Kakovost in bojne sposobnosti svojih izdelkov skušajo Britanci izboljšati z uvajanjem novih materialov, ki so med drugim lažji, hkrati pa dajejo helikopterju manjši radarski in infrardeči odsev. Izdelani pa so tako, da je posadka varovana tudi pri padcih in tridih pristanih.

Kljub temu pa ima družba Westland še vedno težave in je tudi lani imela slabše prodajne rezultate, kot so pričakovali. B. K.

Sanitarna izpeljanka črnega sokola med pripravami za dvigovanje tovora.

»Upreti se protisocialističnim težnjam«

V uredništvo je te dni prispela cela vrsta dopisov in odprtih pism, zadevajajočih odzive borčevskih organizacij na vsebino in duha pisanja v Novi reviji.

Občinski odbor ZZB v ljubljanski občini Moste-Polje ugotavlja, da vse pogostejši članki in razprave s protisocialistično in protikomunistično vsebino hočejo »izničiti in napačno prikazati predvsem temelj, na katerem je grajen naš današnji družbeno-politični sistem, to je narodnoosvobodilno vojno.« Pri nas bomo sicer morali marsikaj spremeniti in dograditi, predvsem bomo morali odpraviti pomanjkljivosti, ki izkrivljajo naša načela in dogovorjeno pot, kar vse terja razpravo in ukrepanje. »Ne moremo pa razpravljati o osnovah našega socialističnega samoupravljanja. Nihče ne sme in ne more spreminjati trdnih temeljev našega bodočega razvoja.« V tem duhu so člani občinskega odbora zahtevali, »da se priče protisocialističnih, protisamoupravnih in protikomunističnih pamfletov ter tiste, ki jim objavo omogočajo, pokliče na odgovornost.« Svoje odprto pismo končajo s protestno izjavo zoper tiste, ki »hote in namenoma cepijo naše sile, namesto da bi (spricho) gospodarskega položaja in pojavov, ki iz njega izvirajo) združili svoje moči v to, da napravimo korak naprej... To pa ne smemo in ne bomo dopustili.

Člani krajevnih organizacij ZZB Adlešiči, zbrani na svoji letni skupščini, so poslali pismo republiškem odboru ZZB, predsedstvu republiške konference SZDL, centralnemu komiteju ZKS in Cankarjevi založbi ter v njem izrazili svojo kritično zavrnitev Nove revije, ki »žali pridobitve naše revolucije in povojne izgradnje, spodkopava naš samoupravni socialistični sistem in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije.« Glede na prestano trpljenje in prelito kri, pravijo, »ne moremo biti ravnodušni do takega pisanja. Zahtevamo, da povzamete proti vsem, ki so sodelovali pri tako sramotnem dejanju pisanja, vse potrebno, da se ti ljudje odstavijo s položajev in za svoje protiljudsko delo kaznujejo.«

Predsedstvo mestnega odbora ZZB Maribor – poroča M. Kos – je poudarilo: »Kot neposredni udeleženci NOB smo posebno ogorčeni nad prispevki v Novi reviji, ki poleg ostalih nesporejstvenih stališč posameznih avtorjev izničujejo vse pridobitve NOB, bratstvo in enotnost, osebnost tovarišev Tita in Kardelja, avnojske sklepe in prizadevanja povojne izgradnje naše socialistične družbe.« Po mnenju predsedstva ni opravičljivi, da Kulturna skupnost Slovenije financira revije, katerih vsebina je »proti programskim usmeritvam SZDL.«

Po mnenju mariborskih borcev avtorji v Novi reviji, ki imajo takšne nazore, ne morejo še naprej poučevati naše mlade generacije. Zahtevali so zamenjavo uredniškega odbora Nove revije. Menili so, da bo treba o pisanju Nove revije spregovoriti tudi v občinah in v organizacijah ZB na terenu.

Krajevna organizacija ZZB Žirovnica je na svoji redni letni skupščini sprejela odprto pismo, v katerem pravijo, da so »hudo zaprepaščeni in ogorčeni zaradi pisanja v Novi reviji«, močno pa jih moti tudi preveč spravljiva debata v televizijskem prenosu s seje predsedstva SZDL Slovenije 22. februarja. »Smo za demokracijo in za odkrit dialog; vendar ne za take ideje in nastope, ki negirajo veličino našega boja in njegovih pridobitev. Takih izobražencev, ki imajo namen zapeljivati poštene intelektualce in vso javnost, da bi nam še poslabšali že tako težak položaj ter zavirali ali sploh onemogočili gradnjo našega samoupravnega socializma, ne potrebujemo!« Pravijo: »Delavci za stroji so vam omogočili, da ste se skozi našo šolo razvili v izobražence, zdaj pa pričakujemo od vas, da nam v težavah pomagata, ne pa da podtikate nesramne laži in blatite najsvetlejšie ideale slovenskega in jugoslovanskih narodov.«

Udeleženci letnega občnega zbora društva upokojencev ljubljanskega Posavja so sprejeli naslednje stališče:

»Sodelavci Nove revije, ne netite novega sovraštva med Slovenci in ne med drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije! Prehudo je bilo med zadnjo vojno, mi smo žive priče, da bi tvegali povrnitev bolečih preizkušenj našega in drugih narodov in narodnosti Jugoslavije.

Ne trkajte na našo zavest s skritimi nameni in izzivanjem. Zahtevamo poštenost in odgovornost vseh. Zahtevamo humano in kulturno obnašanje. Sramotni plakat za Dan mladosti, javne žalitve Tita z obliko štafetne palice, izizzvalo ponašanje ljubljanske kulturne skupine s ponemčenim imenom glavnega mesta slovenskega naroda in še kaj, so le različni lonci iste kuhinje, ki se je predstavila v Novi reviji s Prispevki za slovenski nacionalni program. Ljubljana za nas ni bila nikoli Laibach, vemo pa, za koga je bila in je še. Mi ljubimo svojo domovino in želimo njen razvoj v Titovi Jugoslaviji. Vedite, da želimo živeti v bratstvu in enotnosti z narodi in narodnostmi nove Jugoslavije.«

Na seji predsedstva ZZB občine Radovljica – poroča Jošt Rolc – so se pridružili splošni obsodbi pisanja Nove revije in na zahtevo krajevnih organizacij oblikovali povzetek skupnih stališč, v katerem izraža-

jo začudenje borcev in aktivistov NOB, da v naši samoupravni socialistični družbi »dovolimo tako podle napade za najdragocenejše pridobitve NOB in revolucije, prezir do vsega, kar smo z ogromnimi žrtvami pridobili, in popolno razvrednotenje vseh naporov naših delovnih ljudi in občanov v socialistični izgradnji.« Opozorili so, da ti članki niso gola slučajnost, ampak preračunana gonja, ki jo razni samozvani ideologi desnice uprizarjajo že dalj časa in v različnih taktikah, sklicujoč se na demokracijo in na pluralizem. Pisanje Nove revije tudi z drugimi v zadnjem času vse pogostejšimi provokacijami in rovarjenji... O političnem ozadju pisanja Nove revije je razpravljalo tudi predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica, izrazilo popolno soglasje s stališči borčevske organizacije in zahtevalo odločnejše ter bolj učinkovite ukrepe zoper takšno početje avtorjev inkriminiranih člankov. Od republiške konference SZDL zahtevajo, naj razreši celotni uredniški odbor Nove revije.

Borci člani ZZB občine Ljutomer ocenjujejo, da je bila razprava v predsedstvu RK SZDL »kljub opravičevanju vendarle preveč tolerantna...« Strinjajo pa se s sprejetimi sklepi in zahtevajo, da jih predsedstvo po določenem času s povratno informacijo obvesti, kako so uresničeni. Stane Feuš v svojem dopisu povzema sprejeta stališča:

»Borci odločno zavračamo sodbo skupine avtorjev o tem, ali je bila naša narodnoosvobodilna borba upravičena in vključitev slovenskega naroda v jugoslovansko skupnost narodov in narodnosti pravilna ali ne, ker se je slovenski narod z žrtvami in krvjo plebiscitarno odločil za to zgodovinsko dejanje, ki omogoča njegov sedanji svobodni razvoj in po več kot tisoč letih njegovo svobodno narodno identiteto.«

Z razširjene seje predsedstva občinskega odbora ZZB Nova Gorica so nam poslali v objavo naslednji Protest:

»Vemo, da nam bodo novorevijaši očitali, da nismo sposobni in kvalificirani za ocenjevanje njihovih 'umetniških' stvaritev, ki pa jih mi kot preprosti občani ocenjujemo kot sovražen in razdiralen politični pamflet. Nekatere opredelitve v 57. številki revije so skrajno provokativne, nazadnjaške, žaljive in napačne. Vse je naperjeno v širjenje sovraštva v SFRJ, kar je primorske borce in vse Primorce posebej prizadelo, saj nam je bilo dovolj 25 let fašističnega zatiranja. Hudo nas je prizadelo tudi oporekanje legitimnosti avnojskih sklepov, med katerimi je tudi potrditev želja in zahtev primorskega ljudstva za priključitev k SFRJ, katere 40-letnico slavimo prav letos.

Borci znamo razbrati in oceniti pisanje in namen, ki je za demokracijo in svobodo naše družbene skupnosti, za bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti in za

razvoj socialističnega samoupravljanja, nevaren, škodljiv in želi razdor namesto bratstva. Pod plaščem svobode mišljenja, svobode umetniškega ustvarjanja posamezniki in skupnice 'izdelujejo umetniške stvaritve', ki so krivične, izkrivljene, naslonjene na polresnice in neresnice, ki so skregane s pošteno, kulturno, resnično znanostjo, napredno mislijo, socialistično demokracijo in samoupravljanjem. Zaradi tega ostro protestiramo in obsojamo vse te pojave in z moralno in politično dolžnostjo in pravico zahtevamo, da posamezniki in skupnice prenehajo z odkritim in pritajenim sovražnim delovanjem. Zahtevamo:

- da se takim ljudem prepriči vsiljevanje njihovih zgrešenih in zlonamernih pogledov in trditev, podtikanja polresnic in neresnic o NOB
- da se avtorji prispevkov, ki kot pedagoški delavci vzgajajo mladino, obsodijo in da se jim hkrati prepriči nadaljnja vzgoja mladine
- da se ukine vsakršna materialna in finančna pomoč iz družbenih sredstev Novi reviji in podobnim revijam s sovražno vsebino
- da se za dejanja, ki imajo znake kaznivih dejanj, uvede kazenski pregon; od pristojnih organov pa pričakujemo, da bodo vestno in odgovorno opravili svojo nalogo.

Obsojamo izdajateljski svet, uredniški odbor Nove revije z glavnim in odgovornim urednikom na čelu in vse samoupravne in druge organe, ki so botrovali in omogočili izid 57. številke revije, posebej ostro pa obsojamo vse pisce spornih člankov.

Narodom, ki so bili v 57. številki Nove revije oklevetani in žaljeni (Makedonci, Črnogorci in Bosanci), sporočamo, da o njih misli slabo le peščica slovenskih protisocialističnih elementov in razdiralcev jugoslovanske skupnosti narodov in narodnosti. Zavračamo in obsojamo tudi sovražno stališče do JLA kot skupne oborožene, obrambne sile narodov in narodnosti Jugoslavije, saj dobro vemo, kaj JLA pomeni za varnost in mir vseh narodov in narodnosti SFRJ.

Avtorje in vse tiste, ki so sodelovali pri osnutku plakata za dan mladosti, ki je kopiran po nacistični predlogi »nadčloveka«, obsojamo, ker smo prepričani, da gre za namerno dejanje in ne spodrsilaj, kot se nekateri izgovarjajo.

Borci ne dovolimo, da bi posamezniki in skupine izkoriščali demokracijo in svobodo na in za račun svobode naših narodov in narodnosti za svoje ozkosrčne, skupniskostanovske in za družbeno skupnost nevarne in škodljive namere, kakršne nedvoumno izhajajo iz posameznih člankov 57. številke Nove revije.

Od vseh naprednih subjektivnih sil zahtevamo hitrejšo, odločnejšo in ostrejšo reagiranje ob vseh takih in podobnih sovražnih pojavih.«

Občni zbor koroških partizanov

Med najaktivnejše organizacije nekdanjih partizanov spada nedvomno Zveza koroških partizanov v Celovcu, ki je imela v soboto, 21. februarja svoj redni letni občni zbor. V Mladinskem domu se je zbralo veliko borcev iz vseh delov Koroške ter več delegatov drugih predvsem sorodnih organizacij. Poročilo o dosedanjem delu te mandatne dobe je podala znana koroška javna delavka Milena Gröblacher. Navzročim je lahko predvsem samo naštevale ali kratko opisovala delo in akcije, katere so bile ne samo načrtovane, ampak skoraj vse tudi izvedene. Med najpomembnejše sodijo gotovo množične akcije pohodov na Komelj, na Arihovo peč, na Svinško planino ter po poteh Lenarta in Gašperja po Lobniku in druge. K temu je pristihi še skrb za grobove, odkrivanje spominskih obeležij ter organizacijo spominskih svečanosti. Sedanje vodstvo Zveze koroških partizanov je pokazalo pri tem delu skoraj neverjetno iznajdljivost in pogum, saj je uspevati v takem okolju in pogojih vse prej kot lahko. Na lep odmev je naletela tudi akcija podeljevanja zahvalnih diplom domačijam, ki so med vojno nudile zavetje in pomoč partizanom. Le-ta se nadaljuje v slikanju teh domov zaradi ohranjanja dokaj izvirne

gradbene kulture in zaradi ohranjanja spomina na njihova pogumna dejanja. Veliko delo je opravljeno tudi pri zapisovanju medvojnih dogodkov ter pri ravno tako pomembnem zbiranju povojnega delovanja slovenskih in tudi drugih organizacij... Tako je ocenila tudi Zveza slovenskih organizacij in podelila na zboru Zvezi koroških partizanov posebno priznanje in zahvalo.

Razprava na občnem zboru je bila živahna in se je dotaknila vseh problemov, ki nemalo težijo Slovence na Koroškem. Značilna je bila izjava dr. Marjana Sturma: »Boj koroških Slovencev je bistven del našega narodnega življenja in mladi bomo nadaljevali tradicije tega boja, kajti brez korenin ni življenja.«

Močno pa sem si zaželel, da bi naslednji Sturmovo izjavo slišali tudi nekateri »gluhi« v Sloveniji: »Zato bomo morali v bližnji bodočnosti ponovno opozoriti, kaj pomeni popuščanje tistim silam, ki so že enkrat zašle v nacizem; uspeh našega prizadevanja pa bo predvsem odvisen od naše odločnosti in enotnosti.«

Občni zbor je počastil spomin na umrlega tajnika ZKP Jožka Kejžarja in na koroškega prvoborca Pavla Zaucerja-Matjaža. Delegati so za uspešno delo nagradili

predsednika zveze Janeza Wutteja-Luca s ponovno izvolitvijo, enako pa tudi oba podpredsednika Lipeja Kolenika in inž. Petra Kuharja. Novi tajnik ZKP je postal Feliks Wieser st., blagajnik pa Kristl Schellander. V širši odbor, kjer so predstavniki iz vseh predelov Koroške, je bilo izvoljenih več mladih.

V zaključnem govoru je predsednik Luc opozoril na vse bolj številne napade na nekdanje borce proti fašizmu in blatenje tega boja. Zato bo Zveza koroških partizanov povečala svojo informativno dejavnost ter dokumentirala resnico o protifašističnem boju. Nekdanji borci bodo še naprej v prvih vrstah boja za slovenske narodnostne pravice.

Občnega zbora so se udeležili tudi gostje, med katerimi naj predvsem omenimo Boruta Miklavčiča, našega generalnega konzula v Celovcu, Jožeta Božiča iz ZZB NOV Slovenije, predsednika Skupnosti koroških partizanov iz Ljubljane in druge.

Z borbeno pesmijo je zasedanje občnega zbora Zveze koroških partizanov popestril njihov »otrok« Koroški partizanski pevski zbor, ki v pesmih prenaša ne samo slovenske in jugoslovanske bojne tradicije, ampak posega v Evropo in na druge celine.

R. L.

Pot spominov in tovarištva

Društvo upokojencev Moravce že tretje leto organizira za svoje upokojence in upokojenke pohode po poteh spominov NOB občine Domžale. Tako je tudi letošnje leto pripravljena skupina pohodnikov (žensk in moških), ki bo pot prehodila v štirih zaporednih etapah. Začela se bo meseca aprila, končala pa v poletnem času. Zanimivo je to, da se bo teh pohodov udeležilo več članov Zveze borcev. Vabimo vse tiste, ki se teh pohodov niste udeležili, da se nam v letošnjem letu pridružite, da bo pohod še bolj množičen.

Na poti boste spoznali znane partizanske vasi in kraje, ki so nudile borcem zavetje in tudi kraje, kjer je okupator izvršil najbolj krvave zločine. Pot spominov NOB ima še pose-

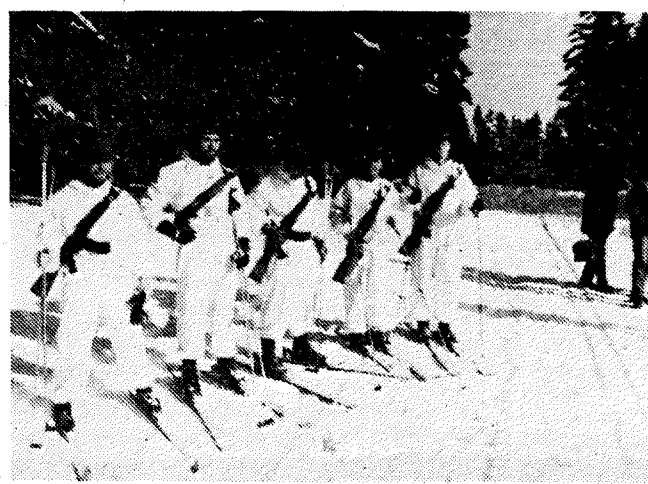

ben pomen pri krepitvi tovarištva v medsebojnem spoznavanju in nudenju pomoči. Udeleženci pohodov po poti spominov NOB občine Dom-

žale prejmejo vsako leto za delno ali za vso prehojeno pot osnovne in spominske značke.

Angelca in Jože Novak

Zimsko urjenje na Pohorju

Ekipe, pripadniki izvidniške enote TO Maribor na zimskem mariborskem urjenju pri Arehu na Pohorju. Na nedavnem zveznem smučarskem tekmovanju v Delnicah na Hrvaškem so osvojili spominsko plaketo TO SFRJ. Na zadnjem mariborskem garnizijskem tekmovanju na Pohorju so zasedli 1. in 3. mesto. Udeležujejo se skoraj vseh smučarskih in memorialnih tekmovanj po Sloveniji in Jugoslaviji. Nastopili so tudi, sicer izven konkurence, na letošnjem smučarskem prvenstvu ljubljanskega armadnega območja, ki je bilo pri Arehu na Pohorju in se dobro uvrstili.

Tekst in posnetek: Drago Miklavc

Akcija za spomenik Radu Simonitiju

Na pobudo osrednjega odbora prekomorčev-borčev NOVJ, domicilnega odbora PZ NOVJ Srečko Kosovel, odbora skupnosti borčev 1. odreda NOVJ na bližnjem vzhodu in sklepa zbora skupnosti borčev 1. prekomorske brigade, ki so ga sprejeli na ustanovnem zboru, dne 18. oktobra 1981, bomo v Novi Gorici postavili pokojnemu Radu Simonitiju doprsen kip na ustreznem postavku.

Mislimo, da ni potrebno še enkrat ponavljati zaslug, ki jih ima Rado Simoniti, saj zadostuje samo nekaj biografskih podatkov:

Rado Simoniti se je rodil 15. maja 1914 v Fojani v Goriških Brdih. Njegov oče je bil čevljar in organist ter ugleden kulturno-prosvetni delavec znan daleč naokoli. Rado Simoniti je obiskoval osnovno šolo v Fojani, nato pa v Ljubljani, kjer je v šolskem letu 1924/1925 opravil sprejemni izpit za gimnazijo. KLASIČNO GIMNAZIJU JE KONČAL V ŠOLSKEM LETU 1932/1933, nato pa se je na univerzi vpisal na fakulteto za zgodovino in na glasbeni konservatorij v Ljubljani. Od 13. leta dlje se je preživljal sam kot dijaški inštruktor, sezonski delavec, od 6. razreda gimnazije dalje pa tudi od zaslužka, ki ga je prejemal za vodenje pevskega zbora v zavodu Marjanišče in na klasični gimnaziji. Leta 1936 je diplomiral na

glasbenem konservatoriju in postal profesor glasbe. Nato je odšel v Split in se zaposlil kot zborovodja pri hrvaškem pevskem zboru Tomislav. Poučeval je tudi na tamkajšnji glasbeni šoli.

Leta 1937 je Simoniti uspel na razpis in je bil sprejet kot zborovodja v Ljubljansko Opero. Predtem je bil pri Akademskem pevskem zboru na univerzi v Ljubljani pomočnik zborovodje; zbor je takrat vodil odlični glasbenik France Marolt. Do leta 1941 je bil Simoniti zborovodja in dirigent operet. Aprila 1941, ob napadu na Jugoslavijo se je kot prostovoljec vključil v Soško legijo in z njo odšel na Hrvaško. V NOB se je vključil takoj po kapitulaciji stare Jugoslavije. Aktivno in organizirano je delal za cilje NOB v organizaciji Osvobodilne fronte v Ljubljani.

Ob kapitulaciji Italije je odšel v partizane in sodeloval pri ustanovitvi 10. (ljubljanske) brigade na Golem. Od tam je bil poslan v Meniško dolino, kjer so se zbirali kulturni delavci. Pred pričetkom velike italijanske ofenzive je Simoniti odšel z 10. ljubljansko brigado na dolgo pot na Hrvaško, v Goriški Kotar, nato pa po odobritvi komandanta 18. divizije v glavni štab NOV Hrvaške, ki je bil takrat v Otočcu. Sodeloval je na številnih mitingih, ki so jih prirejali na osvobojenem ozemlju, od

Senja do Novega Vinodola, otoka Raba in Paga.

Zaradi nemške ofenzive je bil primoran umakniti na otok Vis. Tudi tu je nastopal in prirejal mitinge s kulturno skupino 10. ljubljanske brigade. Med drugim je ta skupina nastopila pri maršalu Titu ob podpisu sporazuma Tito-Šubašić. Poleg maršala Tita so se koncerta udeležili tudi Edvard Kardelj ter drugi visoki državni, vojaški in diplomatski predstavniki.

Po nalogu Edvarda Kardelja je Simoniti nato odšel v južno Italijo v Gravino, kjer je ustanovil pevski zbor primorskih Slovencev. Izvežbal ga je tako, da je postal najboljši pevski zbor v NOVJ. Ta zbor je bil pozneje preimenovan v Pevski zbor JA Srečko Kosovel. Z njim je Simoniti nastopal na vseh koncertih v domovini in tujini. Še zlasti je bila pomembna turneja tega pevskega zbora v Franciji leta 1946, ko se je tam odločalo o zahodnih mejah Jugoslavije.

V vsem povojnem obdobju je bil Simoniti dirigent Opere v Ljubljani. Za zasluge na kulturnem področju je prejel Prešernovo nagrado za leto 1975, bil je proglašen za častnega občana občine Sežana in Nova Gorica ter je bil nosilec več kot dvajset priznanj in odlikovanj za dosežke na kulturnem področju in za udeležbo v NOB.

Simoniti je napisal opero Partizanka Anka in je kot ustvarjalec sodeloval tudi pri drugih glasbenih stvaritvah. Uglasbil je tudi pesem pete prekomorske brigade (besedilo je napisal Jože Šmit) in pesem prekomor-

cev (besedilo je napisal Smiljan Samec). Več kot petnajst let je aktivno deloval v Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije. Od leta 1961 dalje je bil član osrednjega odbora prekomorskih brigad in domicilnega odbora Pevskega zbora NOVJ Srečko Kosovel. Umrl je v Ljubljani 14. maja 1981.

Prostovoljne prispevke za postavitev spomenika pokojnemu Radu Simonitiju – kot skromno oddolžitev in v znak priznanja, za delo, ki ga je opravil v korist prekomorčev in drugih borčev NOVJ – bodo zbirali vsi domicilni odbori skupnosti borčev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ.

Denarne prispevke lahko nakažete tudi na naslov: Občinski odbor ZZB NOV Nova Gorica, žiro račun 52000-687-80165, pod oznako za spomenik Rada Simonitija.

Celotno akcijo bodo koordinirali: Stane Bobnar, dr. France Hočevar, Albert Klun, Alojz Krpan, Karel Sanabor, Vladimir Kralj, Klavdij Koloini, Oskar Kjuder, Franc Pintar, Jože Blažič, Stanko Saksida, Stojan Čehovin, Žarko Bole, predstavnik KS Fojana, Bruno Sabadin, Zdravko Smrekar, dr. Rado Bordon, Franc Bittner, Alojz Stegu, Zdravko Žmit, Albin Kuret, Vili Lapajne, Nace Golob, Stanko Peric, Zdravko Mihec, Karlo Udovič, Bruno Čermelj, Elio Sfiligoj, Stojan Troha, Miro Kocjan, Janko Hrast, Ivan Silič, Ernest Šav, Zdravko Makovec in Jože Kenda.

Domicilni odbor skupnosti borčev 1. prekomorske brigade Nova Gorica

odbora 1. jugoslovanskega polka Matije Gubec, ki je začelo izhajati v Tomsku 27. junija 1919 v slovenščini in srbohrvaščini. Pot preko Sibirije in Vladivostoka do doma je opisal v pesniški zbirki Tristia ex Siberia (Ljubljana, 1920). Na angleški ladji Kil-donan Castle, ki je vozila jugoslovanske ujetnike v Evropo, so izdajali ročno pisani list Na morju, na parniku Himalaja pa podobno glasilo, imenovano po ladji.

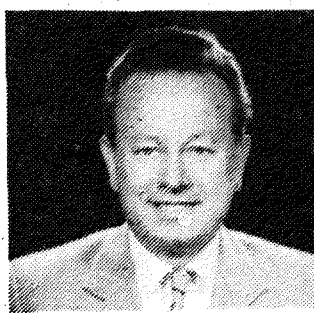
Stotine Slovencev so tako spoznali Sibirijo in Daljni vzhod, tisoči pa rusko Srednjo Azijo, o kateri je dr. Ivan Knific leta 1915–16 zapisal, da nam je bilo »do najnovejšega časa prava, terra incognita, knjig s sedmimi pečati« ... da pa se »ob svetovni vojski marsikdo zanima za kraje koder biva začasno tudi nekaj naših rojakov«. Ujetniki so iz Rusije pošiljali pisma svojcem, nekateri, ki se jim je uspelo vrniti še v vojnem času, pa so objavili svoje spomine v našem časopisu.

mič je vodil od leta 1919 do 1920 v Taškentu jugoslovanski pevski zbor. Tam je zbiral tudi ljudske glasbene motive. Učil je glasbeno teorijo na rusko-tatarsko-kirgiškem učiteljski in na konservatoriju in postal celo ravnatelj taškentske Opere.

V skupini tistih, ki so se s češko legijo na Kolčakovo armado umikali čez Sibirijo na vzhod, so bili Franc Terseglav, France Stele, Vojeslav Mole in drugi. Prvi je bil v Omsku imenovan za sekcijskega načelnika katoliških cerkvenih zadev v Sibiriji, a je opravljal dolžnost le nekaj mesecev. Po vrnitvi v domovino sta s Steletom objavila knjigo Sveta Rusija (Ljubljana, 1920), ki v glavnem govori o verski problematiki. Mole je bil nekaj časa privatni docent historičnolološke fakultete vseučilišča v Tomsku in prvi urednik glasila kulturnoprosvetnega

Zdravko Krvina

Novi predsednik Partizanskega pevskega zbora Ljubljana

Rodil se je v Novi vasi pri Žireh. Kot sin delavske družine je po končani nižji gimnaziji nastopil učno dobo v tovarni Standard v Kranju, obenem pa obiskoval elektrogospodarsko šolo v Mariboru. Po končani šoli se je posvetil raznim družbenopolitičnim akcijam in nalogam: od predsednika tovarniškega komiteja mladine do sekretarja občinskega in predsednika okrajnega komiteja zveze mladine Kranj. V mladinskih akcijah nastopa kot komandant glavnega štaba in član predsedstva CK Zveze mladine Jugoslavije.

Po vrnitvi v Ljubljano je prevzel vrsto odgovornih političnih funkcij in dokončal študij II. stopnje na FSPN.

Nato sledi opravljanje odgovornih nalog v političnih, upravnih in družbenih organizacijah. (Bil je predsednik skupščine občine Škofja loka, generalni direktor Kliničnega centra v Ljubljani, sedaj pa je pomočnik komandanta TO SRS).

Poleg vseh teh dolžnosti je bil, dokler mu je dopuščal čas, skoraj 8 let član moškega pevskega zbora Stražišče pri Kranju. Danes je zopet v pevskem zboru, tokrat ne kot prvi tenorist, ampak kot predsednik PPZ.

Novega predsednika smo zaprosili, da bi za prijatelje PPZ in bralce TV – 15 odgovoril na nekaj vprašanj.

Bili ste aktivni pevec v moškem pevskem zboru, ki ima drugačen program in vlogo, sodelovanje v zboru vam ni tuje. Povejte nam najpomembnejši motiv, da

ste se odločili na to odgovorno funkcijo?

Ko sem o tem predlogu razmišljal, se je v meni porajalo več argumentov, ki so bili odločilni. Navedel bom le nekatere:

– Pomen in vloga zbora od same ustanovitve. Kako veliko poslanstvo je opravil zbor že v NOV, po osvoboditvi doma in po svetu. Koliko priznanj, pohval in odlikovanj je dobil od najvišjih ustanov doma in zunaj meja! Največje je bilo veliko slovensko kulturno priznanje Prešernova nagrada in Nagrada Avnoja.

– Tak zbor zasluži vso pozornost, ne samo mojo, ampak tudi drugih odgovornih, da se tradicije in borbeni duh pesmi ter partizanska kultura, ki je bila na visokem nivoju, nikoli ne pozabi.

– Zelo rad imam pesem, narodno, proletarsko, borbeno, posebej pa partizansko, ki mi je bila že od mladih dni pri srcu, pa tudi danes me spodbuja v delu, ki ga opravljam v štabu TO SRS.

Na konferenci ste slišali kritiko ter predloge, pa tudi izhodišča za izboljšanje. Kaj je po vašem mnenju, kot predsedniku, najpomembnejše za uspešno izpolnitev programa zbora?

– Zelo odgovorno delo čaka vse, posebno pa nas, v vodstvu. Predlagati in ovrednotiti bomo morali program študija in predvidene nastope. Zagotoviti moramo trdno ekonomsko bazo za nemoteno delo, ki se mora krepiti sistemsko in preko svobodne izmenjave dela z združenim delom.

Organizirati bomo morali delo odbora in tudi naš samoupravni mehanizem tako, da se bodo pevci in umetniški vodja bolj poglobili v študij in izvedbo programa.

Zavedati se moramo, da je pri vajah in pri obveznih nastopih potrebna večja disciplina, manjši osip in tudi več veselja do dela.

Jože Jenič

Kratka predstavitev – z »odlomkom za pokušino«: Zmago Šmitek, Klic daljnih svetov, Slovenci in neevropske kulture, Založba Borec 1986, Kajuhova nagrada 1987

Zmago Šmitek:

Klic daljnih svetov

Neprimerno bolj kot vsi doslej omenjeni primeri je vplivala na širjenje obzorja Slovencev prva svetovna vojna. Med 200.000 Jugoslovani, kolikor jih je po ocenah prišlo v rusko ujetništvo, je bilo veliko Slovencev. Do oktobrske revolucije so bili internirani v glavnem v taborišču v Taškentu, pa tudi v manjših taboriščih v Ašhabanu, Buhari, Skobeljevu (Fergani), Samarkandu idr. Odtod je posameznikom uspelo prebežati čez mejo v Perzijo. Po začetku oktobrske revolucije se je del ujetnikov vrnil domov. Trideset do štirideset tisoč se jih je po ocenah pridružil revoluciji na sovjetski strani, manjši del (ostanki 1. jugoslovanskega polka Matija Gubec) pa se je skupaj z uporniki

češkimi legionarji prebil do Vladivostoka in po morju prišel v domovino.

Med tistimi, ki so se postavili na stran revolucije, je bil npr. Srečko Lapajne, ki je potoval v razne kraje evropske in azijske Sovjetske zveze, da bi dobavljal podjetjem kurivo, živež in drugo. Leta 1921 je bil načelnik odprave v Kirgizijo in obmejno Mongolijo in tam vodil nakupovanje konj. Kasneje je bil na Kitajskem zastopnik zahodneevropskih tvrdk. Srečko Jeras je bil dve leti, do avgusta 1921, namestnik predsednika sovjeta narodnega gospodarstva Kirgiške republike. Pisatelj Ivan Vuk je prebil v ruskem Turkestanu leto in pol in obiskoval poleg drugih krajev tudi Samarkand. Skladatelj Emil Ada-

Gledališki teden Alpe-Jadran

V obeh Goricah, stari in Novi, se bo v tednu od 13. do 21. marca vrstilo devetnajst gledaliških predstav, ki jih na 3. goriško srečanje gledališč »delegirajo« dežele Delovne skupnosti Alpe Jadran ter posamezni jugoslovanski gledališki centri.

Ta svojevrstni večnarodni gledališki festival bo nedvomni dogodek tedna in priložnost več za tkanje dobrososedskih vezi na odprtih mejah.

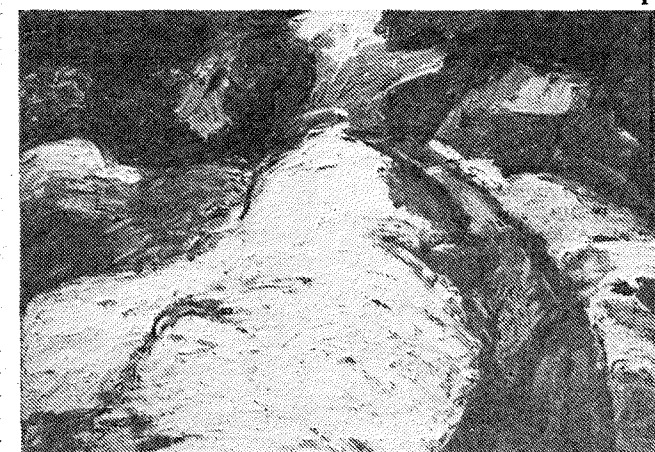
Dogodek ni le kulturnoumetniškega pomena, ampak je hkrati tudi politično dejanje. Letošnji moto festivala je namreč: »Spoznajmo se v svojih izvirnih hotenjih in snovanjih in odprimo si vrata«. Teme predstav so vse po vrsti sodobne in zvečine obravnavajo stiske današnjega človeka.

Prireditelji niso imeli drugih »ožjih shemskih zahtev« kot to, da bi na festivalu lahko videli, kaj kdo ustvarja. Spored zajema avtorje od Dostojevskega do Petra Turrinija, v okviru srečanja pa bo tudi posvet z razmišljanjem o slovenskem in hrvaškem gledališču ter njenem vplivu na druge narode znotraj skupnosti in vplive, ki delujejo na ustvarjanje slovenskih in hrvaških gledališč.

Predstavitev porabskih Slovencev

Ob 12. do 14. marca se bodo v Cankarjevem domu zvrstile kulturne prireditve Slovencev iz Madžarske. Za začetek bodo odprli etnografsko razstavo ter predstavili nekatera značilna ročna dela prebivalcev Gornjega Senika, Števanovec in Virice, nakar se bodo večer za večerom vrstili nastopi glasbenih in pevskih, folklornih in dramskih skupin iz Porabja – z vrhuncem v soboto, ko bodo na sklepni prireditvi pod naslovom Porabje danes sledili vrsti pevskih, plesnih in gledaliških nastopov, za »predjed« pa bodo predstavljali ljudski običaji iz Porabja.

Vsa predstavitev je plod sodelovanja Zveze kulturnih organizacij Slovenije in Demokratične zveze južnih slovanov na Madžarskem.

Zelena hiša ob poti, olje-platno, 1987

Še o osmomarčevskem žaru

Že res, da je osmi marec mimo, toda mi imamo še nekaj sestavkov o mamah in partizanskih ženah, ki so malo prepozno prispeli v naše uredništvo, da bi jih lahko objavili v prejšnji številki, kar tako jih pa tudi ne gre zavreči. Za vse ne bo prostora, nekaj jih bomo pa kar tukajle nanizali:

Moja mamica

Tako kot koklja skrbi za piščeta, skrbi tudi moja mamica zame, za Tomaža in Ireno. Meni pomaga pri učenju in nalogi, Tomažu pri oblačenju in pospravljanju sobe, najmlajši Ireni pa menja plenčke in ji poje uspavanke. Koliko drugega dela ima, ne vem, saj sem še premajhna, da bi vse razumela. Vem le, da nenehno skrbi za našo družino. Pri tem ji pomaga tudi ati.

Zelo sem ji hvaležna za njeno skrb in ljubezen. Koliko je na svetu otrok, ki nimajo svojih mamic! Jaz jo imam in sem vesela, da jo imam. Za osmi marec ji bom nabrala šopek pomladanskih cvetlic.

TADEJA KRIŠELJ, 2. a
OŠ Preddvor

Stara mama

Moja stara mama rada dela. Vsak dan je na nogah. Kuha, seka drva in žene krave na pašo. Rada se oblači v črno in pije kavo. Jeseni rada grabi listje. Na pošti vse odpiše brez očal, sliši pa bolj slabo in tudi zob nima, ker je stara. Sama potuje v Konjice in takrat mi vedno kaj prinese.

Moja stara mama je rodila veliko otrok. Eden od njih je padel med vojno. Večkrat jo obiščejo pionirji in se z njo pogovarjajo. Sicer se pa to vidi tudi na fotografiji.

DARJA CVELFER, 2. r
OŠ Stranice

Moja mama je tudi moja prijateljica

Moja mama je črnih las in ima plave oči. Zelo rada nas ima in nam vedno kaj kupi. Tudi mi jo imamo radi. Le malokrat nas udari – če smo poredni. Dela v šoli v Vipavi. Večkrat je živčna, ko pride domov. Mojega brata tudi krega, ker vedno kriči. Obema pa nama pomaga in nama razloži vse, česar ne razumeva. Tudi bere nama. Ne morem si zamisliti, da bi imel drugačno mamo!

PRIMOŽ TURK, 3. a
OŠ Drago Bajc Vipava

Užalil sem jo

Dan, ko je bilo lepo sončno vreme, me je mama prosila, naj ji pomagam cepiti drva. Nekaj časa sem ji pomagal, a kmalu sem se naveličal in se šel raje potepat. Pridružil sem se svojim prijateljem na vasi. Ves dan smo se igrali in šele zvečer sem prišel domov. Mama me je vprašala, kod sem hodil. Vse sem ji po pravici povedal. Vedel sem, da sem jo užalil. Svojo krivdo sem hotel popraviti tako, da sem ji naslednji dan pomagal pri delu. Še vedno je bila užaljena, dokler ji nisem dal roke in obljubil, da tega ne bom več storil.

Od takrat se držim svoje obljube in mama je spet zadovoljna z menoj. A tega vendarle ne morem pozabiti, da je ona delala, jaz pa medtem lenaril!

SEBASTJAN JEROM, 7. c
OŠ Mataja Valjavec
Preddvor

Mama

Mama je prva beseda,
ki otroku privre iz dna srca.
Mama je nežna beseda,
ki se je opisati ne da.
Moja mama je zarja,
ki sije z neba,
je kakor roža
sredi travnika.
Mene in sestro ljubi
iz vsega srca.
Vse za naju bi dala,
praznih rok bi sama ostala.
Mama – 'ljubezen' beseda je prava,
zato te radi imava!

LIDIJA RECEK, 7. b
OŠ Kerenčičevih
Pesnica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Kaj bomo pokazali turistu v našem kraju

Pomlad je tu. Že res, da je te zadnje dni zima spet pokazala svoje ostre mrzle zobe; pa nima več prave moči in pomladansko sonce jo bo gotovo pregnalo. Zvalili se bomo iz toplih zapečkov kakor medvedi iz brlogov, se rešili volnenih šalov in kap ter se spet bolj svobodno ozirali po naši okolici. Saj, pozimi smo pred seboj v glavnem videli le zaledenelo cesto, večina lepote naših krajev pa je bila pod snegom! Spomladi vse oživi in vzbrsti – narava in njeni ljudje. K nam bodo spet prihajali tujci, turisti in se ozirali za našimi lepotami, za našimi običaji in našo zgodovino. Zanimalo jih bo tisto, kar je najbolj skrito in kar ni v vsakem turističnem vodiču. Kaj jim bomo ponudili? Veliko govorimo o turistični ponudbi, pripenjamo turistične nageljne in bo-deče neže. Tudi to zaleže, da se vsak potru-di po najboljših močeh. Gre za naše turistični ugled v svetu.

Kaj lahko storite vi, dragi naši mladi prijatelji? Veliko, neverjetno veliko! Idejo imam iz Stranic, od koder so se nam oglasile HELENA KRAJŠEK, ANDREJA BUKOVŠEK in KLAVDIJA REBRNIK iz 4. razreda tamkajšnje osnovne šole. V osnovnošolskih zvezkih so se nabrali sestavki o turizmu pa tudi več pesmic o kruhu, kmetih in zemlji. Pa so se odločili, da pripravijo turistični večer. Začeli so z literarnim, ki ga je vodila Simona Bornšek. Učenci so brali svoje pesmi ob zvokih citer, na katere je brenkala Štefka Konec iz Slovenskih Konjic. Petra Laznik je napisala pesem »Zemlja je kot mati«, pa so še literarni večer tako poimenovali. Izdali so tudi zbirko pesmi s tem naslovom. »Na obrazih ljudi se je videlo, da so se našli v naših verzih in da so globoko občutili navezanost na zemljo,« pišejo naše dopisnice. Zelo domiselno so začeli turistični večer: najprej s kratkim kvizom, ki jih je pripeljal v Stranice. Devet vodičev jih je popeljalo po vasi, učenke pa so stale ob zemljevidu, kazale zaselke in znamenitosti. Klavdija je predstavila Zaburk, Helena Križevac, Petra Malo goro in Lipo itd. Vse te zaselke so spoznale med počitnicami, ko so se kot članice turističnega krožka potepale od hiše do hiše in si vsako znamenitost natančno ogledale. Poprosili so spomeniško varstvo, da so jim napisali, katere stvari v vasi so zaščitene. »Kar začudili smo se,« pravijo, »kaj vse je pri nas veliko vredno, pa ne znamo čuvati!«

Med pripovedovanjem so predstavili tudi svoje goste. Vsak vodič je imel svojega. Cvetličarka Dragica je morala kar tam okrasiti cokol, prišla sta harmonikarja Franci in Štefi, pa lovec Slavko, kočijaž Stanko... Vsi ti ljudje so dobili »turistično čebelico«. Za nepravilnosti v kraju pa so stranski osnovnošolci pripeli na zemljevid »hrastove šiške«. »Veliko ljudi se je balo priti na ta večer,« pravijo

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Tri partizanske žene

V Gornji vasi poznam tri partizanske žene: Mimiko, Milico in Tinko. Vse tri so že starejše kmečke žene. Vsak dan vidim vsaj eno in se z njo pogovarjam. K teti Mimiki grem rada, ker živi tam moja prijateljica Manaja. Med vojno so partizani pri njih doma našli odprta vrata. Potrkali so ob večernih urah in našli toplo peč, mleko... Ker je bila blizu kurirska postaja TV-33 so žene začele pomagati kurirjem. Teta Milica je hodila v Slov. Konjice v lekarno po zdravila in obveze. Zbirala je tudi papir in vse skupaj nosila na TV-33. Tedaj so bile vse tri žene mlade in sprejete v SKOJ.

Zdaj živijo v miru in so srečne med svojimi ljudmi. Teta Mimika še zdaj rada reče, da smo srečni, ker ne poznamo vojne. Za naš krožek rada speče domač orehov kruh in sploh nam rada kaj pove. Težkih ur ni pozabila. Teti Tinki so Nemci pretepli moža, pa ni nehala pomagati partizanom. Vsem trem se zahvaljujem za pomoč in jim želim vse naj-lепše za dan žena.

NIVES ADAMIČ,
4. r. Stranice

Partizanski zdravnik

(Pripoved doktorja Kopača)

Tovariš Kopač je zdravnik. Povabili smo ga v šolo, da nam pove kaj o bolnišnicah in bolniških med vojno. Pripovedoval nam je, kaj vse je doživel kot partizanski zdravnik. Delal je v Pohorskem bataljonu. Partizani so ga klicali doktor Pavček. Naloga zdravnikov je bila, da so organizirali bolnišnice. Te so vedno stale na težko dostopnih krajih. Partizanom zato ni bilo lahko nositi ranjence vanje. Imeli so nosila. Prebijati so se morali v mrazu in snegu, pa so se kljub temu prebili do bolnišnice.

V bolnišnicah je bilo veliko dela in napora. Zdrav-

nik Kopač in drugi zdrav-niki so morali hitro in natančno opravljati svoje de-lo. Tovariš Kopač je hodil iz ene partizanske bolnišni-ce v drugo. Zdravil je ran-jence ter druge hudo bol-ne partizane. Ker niso ime-li zdravil in hrane, so ponje pošiljali kurirje, ki so odha-jali daleč okoli in se ustav-ljali na kmetijah, kjer jih je čakala hrana, zdravila in celo nekaj obleke. Vse to so prinašali v bolnišnico.

Tovariš Kopač nam je pokazal tudi nekaj slik skritih bolnišnic.

MARUŠA GUČEK, 4. a
COŠ Fran Roš
Celje

Po pripovedi mojega dedka

Aleksandra Čaks hodi v šesti razred osnovne šole Slavko Šlander v Mariboru. Preden se lotimo pripovedi njenega dedka, povejmo ti-sto, kar nam je Aleksandra pripisala čisto na koncu:

»Moj dedek ima že od vse-ga začetka naročen TV-15, zadnja štiri leta pa ga be-rem tudi jaz, posebno član-ke pionirjev in mladine. Za-to vas prosim, da objavite tudi moj članek. Pionirski pozdrav.«

Aleksandra, tukaj je tvoj članek in upam, da boš po-stala naša redna dopiso-valka.

Moj dedek se je že zelo mlad vključil v narodnoosvobodilni boj. Nekega novembrskega večera leta 1944 so dobili sporočilo, da so v gostilni Finžgar v Morju pri Framu Nemci. Bilo jih je

šestnajst. Imeli so tri konj-ske vprege, petnajst pušk in eno brzostrelko. Partizani so sklenili, da bodo Nemce brez boja razorožili. Eden izmed partizanov se je preoblekel v kmetico, da bi z lučjo v roki opozoril partizane, kje je nemška straža. Ostali so po-čakali ob robu gozda. Ob znaku so vdrli v gostilno rav-no takrat, ko so se Nemci od-pravljali k počitku. Partizani so jih razorožili in jih slekli do spodnjega perila. Nemci so bili zelo presenečeni. Ta-ko slečeni so morali čakati do naslednjega jutra, ko so jim nemški vojaki iz Maribo-ra pripeljali novo obleko.

Pozneje se je izvedelo, da so Nemci obsodili na smrt komandirja čete, ki je bila ta-ko premagana.

ALEKSANDRA ČAKS, 6. r.
OŠ Slavko Šlander, Maribor

Pomagali smo prijateljem iz Knina

Potres! Kako strašna je ta beseda!

Kakšen strah objame ljudi, ko se začne tresti zemlja. Ob taki grozljivi nesreči umre veliko ljudi. Koliko otrok ostane brez staršev, koliko staršev brez otrok! V začetku novembra nas je zelo prizadela novica: Potres v Kninu je povzročil veliko škode in tudi poškodoval našo pobrateno šolo. Takoj smo pomislili na naše vrstnike. Pregovor pravi: V nesreči spoznaš prijatelja. Zato smo se tudi mi takoj odločili, da bomo prijateljem iz Knina prisko-

čili na pomoč. Ne le s toplo prijateljsko besedo, ampak tudi drugače.

Ves popoldan smo hiteli z vozički od trgovine do trgo-vine, od garaž do kleti, kjer smo imeli spravljen papir! Veselili smo se, ko je tehni-ca na šolskem dvorišču po-kazala visoko številko. Vede-li smo, da vsak papirček po-veča težo, da pomeni več de-narja, da pomeni prijetno za-vest – pomagali smo z vsemi močmi.

KATJA, MAJA
in BARBARA 4. d
OŠ »Vojka Šmuc«, Izola

Smučarski praznik na Javorovici

Četrty bataljon legendarne 5. SNOUB Ivana Cankarja je bil eden tistih enot, ki so že v naštetih bojih dokazale svojo bojno sposobnost, saj so sovražniku zadale prenekatero hude udarce in poraze. S pomočjo domačih izdajalcev pa je bila Javorovica v zgodnjih jutranjih urah 16. marca 1944 obarvana s krvjo borcev in bork 4. bataljona. Iz sovražnikovega obročja se je uspelo rešiti le desetini borcev – prič grozovitega pokola.

Prav temu dogodku leta 1944 mladina, krajsani Šentjerneja in preživeli borci Cankarjeve brigade namenajo posebno pozornost. Poleg vsakoletnega zborovanja delovnih ljudi in občanov dolenjskih občin 1. maja, prizadevni športni člani športnega društva in krajsani Šentjerneja ter tozdr Iskra, že vrsto let prirejajo smučarsko prireditev – veleslalom za memorial 4. bataljona Cankarjeve brigade.

Kljub vremenskim nev-

šečnostim, saj so morali prireditve preložiti, je slalom odlično uspel. Tako je bila minula nedelja še ena v vrsti športnih prireditev v znamenju obujanja spominov iz naše polpretekle dobe. Med tekmovalci so bili tudi preživeli cankarjevci, ki so na nekoliko »trdi«, sicer pa odlično pripravljeni progi in v dokaj ostrem mrazu merili svoje moči.

Vesna Židan je članica SD Gorjanci, sicer pa doma iz Bršljina. S prireditvijo je za-

dovoljna, prihodnje leto pa se bo zopet potegovala za najvišje mesto. Enakega mnenja je tudi Joško Medle, osnovnošolec iz Brusnic. Po končanem tekmovalstvu so najboljše izročili medalje in priznanja, Boris Lasič pa je izročil praktična darila Rašice in posebne medalje Cankarjeve brigade, zbranim na priložnostni slovesnosti pa je spregovoril Džuro Šmicberger, član odbora skupnosti borcev Cankarjeve brigade.

V prihodnje naj bi bila Javorovica še bolj privlačna.

Vesna Židan

Joško Medle

Vrli Šentjernejčani želijo urediti smučarske proge na pobočjih Javorovice, saj so naravni pogoji odlični. Urediti želijo tudi žičnico in brnarico in izboljšati gostinsko ponudbo, ki je zaenkrat zelo skromna. Za uresničitev želja so potrebna kajpak znatna sredstva, zato nameravajo k sodelovanju pritegniti številne delovne organizacije

dolenjskih občin. Prve novosti okrog smučarske prireditve naj bi se pričele uresničevati še prihodnje leto. Zamisel je vsekakor dobra, le z nekoliko več truda jo bo treba začeti uresničevati. To si tudi zaslužijo padli borci in borce 4. bataljona Cankarjeve brigade, ki so tu 16. marca 1944 bili svoj poslednji boj.

Jože Čurin

Prva obvestila o komemoraciji v Mauthausnu

Odbor internirancev v taborišču Mauthausnu, ki deluje v okviru Republiškega odbora ZZB Slovenije, pripravlja odkritje spominske plošče v Mauthausnu, ki bo sredi maja letošnjega leta v času mednarodne komemoracije.

Minilo je že 45 let od tistih dogodkov, v spomin katerih bo posvečeno odkritje plošče. Pomlad leta 1942 je bilo najtežje obdobje narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem. Strahoten vojaški pritisk na izmučene skupine borcev in nezasišani teror okupatorja nad prebivalstvom pa vendarle ni mogel zlomiti odpornega duha. Polnili so se zapor v Begunju, a tudi okupatorja se je polastil strah, da bo vedno več borcev odhajalo v gozdove. V aprilu je spremenil taktiko kaznovanja in dveh skupin talcev ni streljal na domačih tleh, temveč jih je odpeljal daleč v Mauthausen, na Gorenjskem pa le izobesil plakate o ustreljenih. Ta način pa je med prebivalce vnesel nov nemir, saj so vedeli, da so jih odpeljali nez-

nano kam. Širile so se vse mogoče govorice o tem, kaj naj bi se z njimi dogajalo. Gestapo je namenoma širil take grozljive neresnice.

Prvo skupino 48-ih talcev so iz Begunja odpeljali 19. aprila 1942 na kolodvor v Lesce in nato v Mauthausen, kamor so prišli pozno zvečer. Stlačili so jih v taboriščne zapore – bunkerje, naslednji dan, 20. aprila, na rojstni dan Adolfa Hitlerja, pa postrelili za blokom 20. Ta skupina je bila umorjena kot maščevanje za likvidacijo nemškega župana Lukmana na Jesenicah. Hkrati so objavili plakat z imeni ustreljenih, vendar je na plakatu navedenih 50 talcev. Aleš Jelenc, ki je tudi med navedenimi talci, pa je bil takrat v Dachauu, od tam so ga poslali v Mauthausen, vendar je tja prišel prepozno in tako ostal živ. Med ustreljenimi talci je bil legendarni junak Tomaž Godec, vodja upora v Bohinju ter štiri žene; mati Marija in hčerka Marija Hafner ter Pavla Frič, vse iz Strazišča, ter Cecilija Vrančar iz Tuhinjske doline. Zadnje tri so bile stare komaj dobrih dvajset let. To so bile tudi prve žene, ustreljene v Mauthausnu. Družina Haf-

ner je zgubila kar tri člane. Med ustreljenimi je bil tudi Josip Šter iz Tržiča, organizator OF v tem kraju. Talci so bili predvsem iz Kranja in okolice, Jesenic in okolice, Škofje Loke in obeh dolin, pa tudi iz Tuhinjske doline. Skupno s talci iz Begunja so ustrelili tudi dva funkcionarja komunistične partije Českoslovaške.

Druška skupina je bila odpeljana iz Begunja 16. maja, prav tako preko postaje Lesce, vendar so talce ustrelili šele 17. junija 1942. Ustreljenih je bilo 17 talcev, na plakatu pa so Nemci objavili 20 imen sredi maja. V skupini, ki je bila objavljena na plakatu, so bili tudi trije ilegalci-partizani, ki so jih ujeli na Okroglem pri Kranju; Anton Zupan, ki je bil ob akciji Nemcev ranjen, je 27. aprila umrl v Begunjah, Danilo Rejec in Lado Smuk pa sta bila ustreljena 16. ali 20. maja ločeno in neznano kje. V skupini ustreljenih v Mauthausnu je tudi Ivana Vergel iz Koroške Bele, kot peta žena, ustreljena v Mauthausnu. V tej skupini so kar trije primeri, da sta bila ustreljena dva iz iste družine.

Odkritje spominskega obeležja bo v okviru velike

mednarodne komemoracije v Mauthausnu v spomin na osvoboditev taborišča 5. maja 1945. Komemoracija bo 17. maja 1987. Na plošči, ki bo vžidana na šteno bunkerja, od koder so skupini odpeljali na streljanje, bo napis:

Iz teh zaporov so aprila in junija 1942 odpeljali in za blokom 20 ustrelili 65 Jugoslovanov-talcev iz Begunja, med njimi vodjo upora v Bohinju Tomaža Godca in prvih pet žena, ustreljenih v Mauthausnu.

Odbor taborišča Mauthausen bo ob tej priložnosti organiziral skupinsko udeležbo na komemoraciji v Mauthausnu in bo v naslednjih dneh v sredstvih javnega obveščanja sporočil možnosti in pogoje za obisk. Ze sedaj pa pozivamo vse sorodnike talcev, internirance iz Mauthausna, člane Zveze združenj borcev in mladino, da se že sedaj odločijo za obisk. Vse informacije lahko dobite na Rep. odboru ZZB NOV Slovenije, pri komisiji za interniranje.

Odbor internirancev v Mauthausnu

Seja paritetnega odbora

Prejšnji teden se je znova sestal, prvič v tem letu, paritetni odbor, ki ga sestavljajo delegati Tovarne zdravil Krka iz Novega mesta in Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Obravnavali so poročilo TOZD Zdravilišča o poslovanju Zdravilišča Strunjan v preteklem 1986. letu in se seznanili z zasnovo poslovnega načrta zdravilišča za leto 1987, ki ga morajo potrditi samoupravni organi Krke. Delegati so bili seznanjeni tudi z načrtom novih vlaganj v razširitev zdravstvene službe za področje zdravljenja pljučnih bolezni in dihalnih organov. Dogovorili pa so se tudi za nove cene, ki bodo veljale od 15. 3. do konca meseca maja tega leta.

Poročilo o rezultatih poslovanja Krke in posebej TOZD Zdravilišča kaže, da v lanskem letu niso dosegli vseh načrtovanih ciljev, kar se je odražalo tudi v poslovanju Zdravilišča Strunjan. Na poslovanje so vplivali porast direktnih in indirektnih stroškov, ki so naraščali hitreje kot dohodek, naraščajoča inflacija, nadpovprečno naraščanje osebnih dohodkov, drago investicijsko vzdrževanje, drobni inventar, preizkuse cene za tuje goste in premajhen odstotek zdravljenj v celotni strukturi storitev. Ekonomske težave, ki pestijo celotno naše gospodarstvo, se odražajo tudi pri poslovnih uspešnostih Krke in njenih TOZD, vključno z Zdraviliščem Strunjan.

Zdravilišče Strunjan je realiziralo v letu 1986 skupni prihodek v višini 705.379.000 din, za leto 1987 pa načrtujejo skupni prihodek v višini 1.170.000.000 din (indeks 166), netto prihodek pa so za leto 1986 realizirali v višini 669.749.000 din ali za indeks 110 v primerjavi z letom 1985, za leto 1987 pa načrtujejo netto prihodek v višini 1.100.000.000 din (indeks 164 v primerjavi z letom 1986). Popusti za udeležence NOB so v preteklem letu znašali v vseh treh zdraviliščih cca 36.000.000 din v letu 1987 pa bodo znašali približno 70.000.000 din. Za realizacijo skupnega prihodka in čistega dohodka se bodo morali zelo potruditi upoštevajoč tudi nove restriktivne ukrepe zvezne vlade, ki bodo prizadeli tudi zdravilišča. Delavski svet krke je med drugim sklenil, da morajo v tem letu vse TOZD poslovati v skladu s sprejetimi planskimi odločitvami, brez izgub, kar bo še posebej težko za poslovno enoto Zdravilišča Strunjan. Le-ta je v preteklih letih prejela določeno finančno pomoč (za leto 1986 približno 1.700.000.000 din), da bi poslovno leto sklenila brez izgub. Delavski svet TOZD Zdravilišča si je skupaj s samoupravnimi organi poslovne enote Zdravilišča Strunjan zadal kot poslovno nalogo povečati dotok tujih gostov v izvensezonskih mesecih.

Paritetni odbor je ocenil, da so občinske organizacije ZZB NOV Slovenije v mesecu januarju in februarju tega leta poslale relativno malo število borcev na rekreacijsko zdravljenje. Naša skupna prizadevanja bi morala imeti za cilj čimvišjo zasedenost edinega zdraviliškega objekta v SR Sloveniji za udeležence NOB, sicer bo treba iskati goste in bolnike iz drugih struktur paritetnega odbora v aprilu mesecu.

Lani je zdravilišče načrtovalo realizacijo 79.000 oskrbnih dni, dejansko pa le 78.136 ali 99% (indeks v primerjavi z letom 86/85 znaša 104). Sestava oskrbnih dni je bila takšna:

	I-XII 1986	Index 86 pl.	86/85
1. Zdravljenje borcev, VI. i. dr.	14.248	115	122
2. Oskrbi dnevi ZZB NOV	22.409	90	91
4. Oskrbi dnevi delavci Krke	7.125	108	123
4. Oskrbi dnevi tuji gostje	15.569	87	79
5. Oskrbi dnevi samoplačniki	17.152	104	139
6. Nočnine preh. gostov	1.633	191	197

Ti podatki nam povedo, da so bili v celotni strukturi udeleženci NOB nadpovprečno zastopani (približno 70%) in da Krka spoštuje določila samoupravnega sporazuma.

Paritetni odbor je v nadaljevanju sprejel nove cene za mesece marec, april in maj in pri tem upošteval ekonomska gibanja na tržišču zdraviliških, gostinskih, turističnih in drugih storitev v naši republiki, in sicer:

Objekt	Od 15. 3. do 30. 4. 1987	Maj 1987		
	Eno-post. soba	Dvo-post. soba	Eno-post. soba	Dvo-post. soba
1. Strunjan:				
Hotel Svoboda	9.680.	7.760	11.280	9.040
bungalovi	8.320	6.640	9.600	7.680
Turistična taksa: din 250 po osebi na dan				
Zavarovanje: din 60 po osebi na dan				
2. Dolenjske Toplice: (cene veljajo do konca aprila 1987)				
Kopališki dom	11.000	9.000		
Zdraviliški dom	10.000	8.000		
3. Šmarješke Toplice: (cene veljajo od 15. 3. do 1. 5. 1987)				
Hotel Krka	14.500	12.500		
Hotel Toplice	14.000	12.000		

Cene v Dolenjskih in Šmarjskih toplicah so ekonomske cene. Udeleženci NOB, ki se izkažejo z ustreznim potrdilom pristojnega združenja ali občinskega odbora ZZB NOV, se prizna 20-odstotni popust na ekonomsko ceno, kot je bilo uveljavljeno v dosedanjih praksah.

Nove cene od junija tega leta dalje bomo objavili po seji paritetnega odbora aprila 1987.

Marjan Lenarčič

Za vse svoje borce in aktiviste ljubljanskih sekcij:

- Briško-beneškega odreda,
- 17. SNOUB Simona Gregorčiča,
- 3. SNOUB I. Gradnika,
- Kobariškega vojnega področja
- Zahodnega primorskega okrožja

prireja družabno srečanje v Domu JLA v Ljubljani v soboto, 14. marca 1987 z začetkom ob 17. uri.

Skupni odbor ljubljanskih sekcij

Udeležencem 13. zimskega vzpona na Snežnik

Letošnji, že 13., zimski vzpon na Snežnik bo v soboto in nedeljo, 14. in 15. marca 1987.

Lani se je zimskega vzpona na Snežnik udeležilo več kot 4000 pohodnikov; letos pričakujemo še večji obisk. Izhodišče vzpona so Sviščaki. Vsem udeležencem svetujemo, da se pridružijo organiziranim skupinam in pridejo do Sviščakov v dolino bo moglo po 13.30 uri. Čim več pohodnikov naj zimski vzpon opravi že prvi dan v soboto, 14. marca. V marcu je Snežnik odet v debelo snežno odejo. Vrmenske razmere so tudi še vedno povsem zimске. Zato naj se udeleženci posebno skrbno oblečejo in

obujejo. Ne pozabite na gamaše, smučarske palice (cepini), dobrodošla pa bodo tudi smučarska ali sončna očala. Pot od planinskega doma na Sviščakih do Snežnika bo označena z modrimi zastavicami, nevarnejša mesta pa z rdečimi! Kot prejšnja leta bo gaz proti Snežniku speljana po stari planinski poti preko Loma. Pohodniki naj ne uhajajo z označene poti. Vrh velikega Snežnika – bodo udeleženci dosegli v dobrih dveh urah zmerne hoje. Povratak na Sviščake bo po isti poti. Osrednja spominska slovesnost bo na Sviščakih v nedeljo, 15. marca 1987 ob 13. uri pred spomenikom padlih borcev, ko bodo smučarji in planinci prinesli spominski venec z vrha Snežnika.

Organizatorji 13. spominskega zimskega vzpona na Snežnik želimo vsem udeležencem srečno in prijetno pot.

Planinsko društvo Snežnik

Obvestilo

Odbor skupnosti borcev 1. Dolenjskega partizanskega bataljona obvešča vse borce bataljona, ki se bodo udeležili 7. srečanja in slovesnosti ob 45-letnici ustanovitve bataljona v Mirni peči dne 14. marca, da smo organizirali iz Ljubljane brezplačni avtobusni prevoz zainteresiranih do Mirne peči in nazaj v Ljubljano.

Zato pozivamo borce, da to ugodnost izkoristijo in se zbero v soboto, 14. marca ob 7.15 pred Klubom delegatov skupščine SRS v Puharjevi ulici 7. Avtobus bo odpeljal v Mirno peč točno ob 7.30. Zato prosimo za točnost. Ob tej priložnosti se opravičujemo za neljubno napako, ki je nastala v vabilu. Kraj zbora borcev bo torej v osnovni šoli Narodnega heroja Ivana Kovačiča-Efenke in ne v šoli Ivana Kavčiča, kot je bilo to pomotoma objavljeno.

Odbor skupnosti borcev bataljona

tv-15 naš TOVARIS

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Casopisni svet TV-15 naš tovariš**: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA SKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; **Odgovorni urednik**: VIKTOR KONJAR; **Novinarji** – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; **Lektorsko-redaktorica**: MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik**: DRAGO SETNIČAR; **Tajnica uredništva**: MARA OKORN; **Vodja uprave**: BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva**: 327-780; **Telefon uprave**: 317-049 – **Uprava in naročniški oddelki**: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – **Letna naročnina** 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – **Takoči račun**: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – **Rokopisov in fotografij ne vračamo** – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – **Korektore in tisk**: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35